

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**НАУКОВІ ПОШУКИ МОЛОДІ
У ТРЕТЬОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ**

**МАТЕРІАЛИ
державної науково-практичної конференції
молодих учених, аспірантів і докторантів**

м. Біла Церква, 19–20 травня 2016 р.

Частина 2

Біла Церква
2016

Затверджено
вченою радою університету

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., д-р екон. наук, академік НААН, ректор;
Сахнюк В.В., д-р вет. наук, проректор з наукової та інноваційної діяльності;
Бомко В.С., д-р с.-г. наук, декан біолого-технологічного факультету;
Хахула В.С., канд. с.-г. наук, декан агробіотехнологічного факультету;
Борщовецька В.Д., канд. пед. наук, декан факультету права та лінгвістики;
Фесенко В.Ф., канд. с.-г. наук, координатор НТТМ біолого-технологічного факультету;
Панченко Т.В., канд. с.-г. наук, координатор НТТМ агробіотехнологічного факультету;
Мельник О.Г., канд. юрид. наук, координатор НТТМ факультету права та лінгвістики;
Резнік В.Г., ст. викладач, координатор НТТМ факультету права та лінгвістики;
Царенко Т.М., канд. вет. наук, начальник відділу науково-дослідної та інноваційної діяльності;
Сокольська М.О., зав. редакційно-видавничого відділу, відповідальний секретар.

Наукові пошуки молоді у третьому тисячолітті: матеріали державної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів і докторантів, м. Біла Церква, 19–20 травня 2016 р. – Біла Церква, 2016. – Ч. 2. – 81 с.

До збірника увійшли матеріали наукових досліджень молодих вчених, аспірантів та докторантів з питань виробництва і переробки продукції тваринництва, агробіотехнології, землевпорядкування та землеустрою, а також результати психолого-педагогічних та лінгвістичних досліджень та з актуальних проблем законодавства України.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

УДК 636.932.3.084

КУЗЬМЕНКО О.А., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

okuzmenko@bk.ru

РЕЖИМ І ТЕХНІКА ЗГОДОВУВАННЯ КОНЦЕТРОВАНИХ КОРМІВ НУТРІЯМ

Основні корми для нутрій – це зерно злакових і бобових, продукти його переробки та комбікорми. Їхній склад найбільше відповідає потребам тварин: високий рівень легкозасвоюваних поживних речовин (крохмаль – 60–70 %, протеїн – 8–12 %) за низького вмісту клітковини. Дорослі тварини з'їдають за добу у різні періоди по 150–200 г зерна з одночасним споживанням інших кормів. У практиці найчастіше використовують ячмінь, кукурудзу, овес, жито, а також пшеничні висівки. Овес і грубі висівки згодовувати молодняку до 4-місячного віку недоцільно, оскільки тварини у цьому віці з'їдають саме зерно, а плівки, частки кормів залишають. З метою компенсації нестачі зерна до складу раціону влітку високоякісну траву, взимку – трав'яне борошно, коренеплоди. Білкові корми та мінеральні добавки. Для зменшення втрат, поліпшення поїдання, перетравлювання та засвоєння поживних речовин зерно необхідно подрібнювати, зволожувати або замочувати у воді (краще теплій) упродовж 8–12 год. Дорослим тваринам зерно бобових можна згодовувати по 5–10 г, 2–6-місячному молодняку – по 5–10 г на добу. За більших даванок можливі запори, здуття, аборт. З метою підвищення перетравності протеїну зерно краще згодовувати вареним, подрібненим, у суміші з іншими кормами.

Нутріям дають макуху і шроти переважно із соняшнику або льону. Малопридатна бавовникова макуха, оскільки містить отруйну речовину госипол та багато клітковини (30–45 %). Перед згодовуванням макуху чи шрот подрібнюють і змішують з іншими концкормами. Норма для молодняку і дорослих тварин – 10–50 г щодоби.

Кормові дріжджі молодняку і дорослим нутріям дають по 5–15г на добу. Якщо тваринам згодовують за нормою білкові корми рослинного (зерно бобових, макуха) і тваринного походження, то даванка кормових дріжджів не обов'язкова. Частково ними можна замінювати наведені корми.

Корми тваринного походження, які застосовують у годівлі нутрій – це м'ясо-кісткове, кров'яне борошно, кров, субпродукти, рибні відходи, збиране молоко, прісноводні моллюски тощо. Оскільки м'ясо-кісткове і риб'яче борошно крім білка, багате на фосфор і кальцій (співвідношення 1:2), то при його згодовуванні у достатніх кількостях мінеральні добавки не потрібні. Замість цих кормів нутріям можна згодовувати варені субпродукти кількістю, що в 3 рази перевищує масу сухих кормів тваринного походження. Корми тваринного походження нутрії охоче поїдають у складі мішанок кількістю близько 25 % відносно енергетичної поживності раціону і добре їх засвоюють. Але економічно доцільно згодовувати їм не більше 5–6 % тваринних кормів від енергії раціону, зважаючи на високу вартість і дефіцит таких кормів. Годувати тварин слід за певним добовим графіком.

УДК 636.2.053.085.52

ЧЕРНЮК С.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЯКІСТЬ ТА ПРОДУКТИВНА ДІЯ КУКУРУДЗЯНОГО СИЛОСУ З МІКРОБНИМ КОНСЕРВАНТОМ ЗА ВІДГОДІВЛІ МОЛОДНЯКУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Найважливіше і невідкладне завдання агропромислового комплексу країни – забезпечення ринку повноцінними продуктами харчування. У вирішенні цієї проблеми особлива роль відводиться скотарству. Основою подальшої інтенсифікації цієї галузі є забезпечення тварин достатньою кількістю високоякісних кормів.

Незважаючи на розробку ефективних технологій заготівлі сіна, сінажу, силосування залишається одним із поширених, доступних і надійних способів заготівлі соковитих кормів.

Разом з тим, не рідко склад силосованих кормів не стабільний, змінюється залежно від кліматичних умов, фази вегетації рослин, швидкості та особливостей прийомів заготівлі. Ці фактори стають головною науковою проблемою на шляху досягнення максимального продуктивного ефекту при згодовуванні силосу. Намагання вирішити вказані проблеми силосування привели до розробки в останні роки нового покоління консервуючих добавок, які мають властивості стабілізувати та зберігати поживні речовини. Одним з таких консервуючих засобів є біоконсервант 11С33, компанії DuPont Pioneer, який представляє собою бактеріальний концентрат з вмістом у своєму складі різних штамів молочнокислих бактерій.

Метою наших досліджень було визначення впливу мікробного препарату 11С33 на зміну якісних показників кукурудзяного силосу та його продуктивної дії за відгодовілі молодняку великої рогатої худоби.

За дослідження хімічного складу та поживності силосу через 270 діб після його закладання, як у традиційно заготовленому, так і обробленому інокулянтном 11С33, відмічається зменшення сухої речовини на 19,8 та 6,8 % відповідно. У контрольному зразку кукурудзяного силосу вміст сирого протеїну складав 20,8 г/кг, що на 13,9 % менше, ніж у обробленому консервантом. Результати аналізів свідчать і про те, що відбулося дозрівання обробленого силосу і в ньому підвищився вміст протеїну на 3,5 %, тоді як у звичайного він зменшився на 10,7 %.

Активна кислотність (рН) обробленого силосу знаходилась на рівні 4,1 та забезпечувала середовище, необхідне для пригнічення розвитку гнилісної мікрофлори в кормі.

За результатами аналізу показників середньодобового приросту живої маси бичків встановлено, що тварини яким згодовували кукурудзяний силос заготовлений з інокулянтном 11С33 переважали аналогів, що споживали силос без консерванту на 36 г, або на 3,8 %, за одночасного зменшення витрат корму на 1 кг приросту на 1,75 %.

Таким чином, біологічний консервант 11С33 у дозі 1 г/т при силосуванні кукурудзи у фазі молочно-воскової стиглості зерна сприяє кращому збереженню поживних речовин корму, а згодовування кукурудзяного силосу, у складі господарського раціону, вірогідно підвищує середньодобові прирости бичків при зменшенні витрат кормів на виробництво продукції.

УДК 636.597.033.085.55

НЕДАШКІВСЬКА Н.В., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОДУКТИВНІ ЯКОСТІ КАЧОК-БРОЙЛЕРІВ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНОГО СОРБЕНТУ ЕКОСОРБУ-С В КОМБІКОРМІ

Високі темпи росту населення у світі вимагають збільшення виробництва продукції сільськогосподарства. Птахівництво, сьогодні – це лідируюча галузь тваринництва. М'ясо птиці за своїми харчовими властивостями дещо відрізняється від інших видів м'яса, воно вважається дієтичним та рекомендовано для харчування населення.

Особливістю інтенсивного тваринництва та кормовиробництва є проблема мікотоксинів, що становлять собою як економічну, так і екологічну небезпеку. А тому одним із перспективних способів підвищення якості продукції птахівництва є використання сорбентів. Сорбенти нормалізують діяльність шлунково-кишкового тракту, підвищують конверсію корму, адсорбують токсини і виводять їх з організму. Однак, головною метою використання сорбентів мікотоксинів у сільськогосподарстві є не лікування гострих отруєнь, а профілактика мікотоксикозів, тому сорбенти вводяться у корми упродовж значної частини періоду вирощування тварин. Така ситуація висуває жорстокі вимоги до властивостей сорбентів: вони мають виявляти ефективність вже при внесенні у корми на рівні кількох кілограмів на тонну, зв'язувати токсини, навіть якщо ті присутні у низьких концентраціях, бути безпечними та не погіршувати показники продуктивності тварин. Одним із вискоефективних сорбентів, здатних функціонувати в просвіті шлунково-кишкового тракту – «Екосорб-с», розроблений співробітниками Білоцерківського НАУ.

Метою досліджень було вивчення продуктивності качок-бройлерів за різних доз внесення поліфункціонального сорбенту Екосорб-с до складу комбікорму.

Дослідженнями встановлено, що протягом науково-господарського досліду за згодовування комбікорму із різним вмістом поліфункціонального сорбенту Екосорб-с змінювалася жива маса каченят-бройлерів.

Уведення до повнораціонного комбікорму поліфункціонального сорбенту Екосорб-с у кількості 1,5 г/кг сприяє підвищенню живої маси на 3,5 %, абсолютного та середньодобового приростів каченят-бройлерів – відповідно, на 3,5 та 3,7 % і зниженню витрат кормів на 1 кг приросту живої маси на 4,0 %.

Встановлено, що згодовування каченят-бройлерам комбікормів з додаванням поліфункціонального сорбенту Екосорб-с у кількості 1,5 г/кг у період вирощування з 1 до 42-ї доби сприяє підвищенню їхньої продуктивності та зниженню витрат корму на 1 кг приросту маси тіла.

УДК 636.52/.58.087.7

СИВАЧЕНКО Є.В., аспірант

Науковий керівник – **ДЯЧЕНКО Л.С.**, д-р с.-г. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ РІЗНИХ ДОЗ ПІДКИСЛЮВАЧА НА ПРОДУКТИВНІ І ЗАБІЙНІ ПОКАЗНИКИ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ

Серед кормових добавок і біологічно активних речовин, які застосовуються в раціонах птиці, зокрема курчат-бройлерів, останнім часом широкого розповсюдження набувають підкислювачі (органічні кислоти).

Дослідження вчених показали, що органічні кислоти сприяють розвитку бажаної мікрофлори у шлунково-кишковому тракті на стартовому етапі росту курчати після вилуплення його з яйця, тим самим очищаючи травний канал від *E. coli*, *Salmonella*, *Campylobacter* тощо. Характерною особливістю органічних кислот є те, що у недисоційованому вигляді вони, як ліпофільні речовини, можуть легко проникати через мембрану бактеріальної клітини в цитоплазму і проявляти антимікробну дію зсередини клітини. Причому за довготривалого використання органічних кислот у кормі до них не можуть адаптуватися будь-які бактерії. Поряд з цим підкислювачі поліпшують перетравність і засвоєння поживних речовин, що в кінцевому підсумку підвищує продуктивність тварин та зменшує затрати корму на продукцію.

У наших дослідженнях на 6 групах курчат-бройлерів кросу Кобб-500 додавання до питної води рідкого підкислювача FRA LBB DRY данської компанії ООО «Вудгофф» у дозах 1,0; 1,33; 1,66 і 2,0 мл/л поліпшувало збереженість птиці дослідних груп на 5,0–7,0 %, сприяло збільшенню живої маси кожного бройлера у 42-денному віці в середньому на 4,7–5,0 % та водночас зумовлювало зменшення затрат комбікормів на 1 кг приросту живої маси на 2,7–4,3 %. Економічна оцінка вирощування курчат-бройлерів за європейським індексом ефективності, показала, що він у 2–5-й дослідних групах був вищим за контроль на 32,0–50,1 од.

Щодо курчат-бройлерів 6-ї дослідної групи, які отримували з водою антибіотик Норфолк, то досліджувані у них показники однозначно були вищі за контроль, проте займали проміжне місце серед бройлерів 2–5-ї дослідних груп, які отримували з водою підкислювач.

У результаті забою 24 бройлерів (по 4 голови з кожної групи) відмічено, що патрані тушки бройлерів 2, 3, 4 і 5-ї дослідних груп за масою переважали контрольних ровесників, відповідно, на 5,9; 7,5; 7,8 і 6,3 %.

Забійний вихід різних видів тушок бройлерів дослідних груп теж був вищим, порівняно з контролем: непатраних тушок – на 1,00–1,58 %; напівпатраних – 1,07–1,82 і патраних – 1,21–2,04 %. Загальна маса їстівних частин у патраних тушках була більшою, порівняно з контрольними ровесниками, на 83,6 – 107,8 г, або 6,8–8,8 %. Серед їстівних частин надто важливим є вміст м'язів, питома вага яких у тушках бройлерів дослідних груп становила 75,25–75,52 проти 72,86 % у контрольних аналогів, що зумовлено, в основному, кращим ростом м'язів грудей і кінцівок (стегон і гомілок).

За загальною оцінкою отриманих результатів, кращими дозами випоювання бройлерам з водою підкислювача можна вважати 1,33–1,66 мл/л.

УДК 636.2.082.31

СТАРОСТЕНКО І.С., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНТЕНСИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ТЕЛИЦЬ РІЗНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Спрямоване вирощування телиць, які призначені для оновлення дійного стада – головне завдання тваринників. Особливо актуальне його вирішення у зв'язку з удосконаленням української чорно-рябої молочної породи шляхом використання плідників кращого світового генофонду. Метою досліджень було вивчити особливості росту ремонтних телиць від бугаїв різних ліній, які мали найбільшу кількість дочок корів-первісток, на підставі зміни живої маси тварин з віком. Аналіз генеалогічної структури стада ТОВ АФ «Глушки» показав, що в стаді використовується сперма 34 бугаїв-плідників дев'яти різних ліній. Це плідники відомих голштинських ліній: Старбака 352790, Елевейшна 14910007, Чіфа 1423781, Суддіна 1688624, С.Т. Рокіта 252803, Валіанта 1650414.73, Ріфлексн Соврінга 198998, Мейпла 218036, Белла 1667366.744.

Результати наших досліджень показують, що телиці української чорно-рябої молочної породи даного стада мали достатньо високі показники живої маси: так при народженні дочки всіх бугаїв мали живу масу вище стандарту. Найвищим цей показник був у дочок бугая Брітеск 5464072 лінії Валіанта 1650414.73 (37,3 кг). Високі показники живої маси при народженні мали дочки бугаїв-плідників Б. Бапбам лінії Чіфа 1427381.62 (36,0 кг) і М. Нірвана лінії Старбака 352790.79 (35,6 кг). Дочки останнього виявилися найкращими у всі вікові періоди, вони мали у віці 3 та 6 міс – 106,8 і 184,3 кг, у 9, 12 і 18 міс - 253,5; 309,6 і 415,2 кг. Середній вік при осіменінні у дочок зазначених плідників є також найоптимальнішим і становить 18,3 місяці. Найвищий вік при першому осіменінні відмічається у дочок плідників Р. В. Дан і Бюік -20,3 міс. Аналіз середньодобових приростів ремонтного молодняку в даному стаді показав, що у віці до 6 місяців вони відповідають рекомендованим нормам у всіх телиць і становлять 780-860 г, у віці 6-12 і 12-18 місяців дана тенденція зберігається. Крім дочок бугая-плідника Бюік лінії Елевейшна 1491007.65, у яких середньодобові прирости менше на 6,3 г у віці 3-6 місяців а в 6-12 місяців - на 150 г. Аналіз результатів досліджень вказує на те, що телички росли і розвивалися в однакових умовах годівлі та утримання і різниця в живій масі обумовлена спадковими факторами, зокрема впливом батьків-бугаїв. Тому використання в даному стаді таких бугаїв-плідників, як Б. Бапбам 10793761 і В. Маркос 131301949 лінії Чіфа 1427381.62 і М. Нірвана лінії Старбака 352790.79 дає можливість отримати ремонтних телиць з високою живою масою, що прискорює їх розвиток та знижує вік першого осіменіння та першого отелення і засвідчують високу ефективність використання голштинських бугаїв для підвищення інтенсивності росту молодняку української чорно-рябої молочної породи в даному господарстві.

УДК 636.22/28.082.26

БУШТРУК М.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СЕЗОНУ РОКУ

Одним із етапів селекції плідників є добір за відтворною здатністю. Оцінка відтворної здатності плідників ускладнюються в зв'язку з впливом на неї багатьох паратипових факторів таких, як умови годівлі, пора року, частота й умови взяття сперми та інше. На кількісні і якісні показники спермо продуктивності суттєво впливає сезон року.

Дослідження показують, що одні і ті ж плідники мають вірогідну різницю між показниками спермо продуктивності, за виключенням об'єму еякуляту, у різні період року.

Так бугаї різного походження мають кращі показники концентрації, числа спермії в еякуляті та їх активності у весняно-літній період. Ми спостерігали збільшення об'єму сперми на 0,2 мл в весняно-літній період порівняно з осінньо-зимовим періодом. Найвища концентрація спостерігається частіше всього навесні і поступово знижуючись вона досягала мінімуму (0,98млрд/мл) в осінньо-зимові місяці. Таку закономірність ми спостерігали і при дослідженні активності сперміїв.

При дослідженні впливу на сперматогенез кліматичних факторів, деякими дослідниками було виявлено, що загальна погодна ситуація немає значного впливу на показники сперми (у місцевих кліматичних умовах).

Тому, таку особливість можна пояснити кращою збалансованістю раціонів і забезпечення вітамінами в літній період, покращення фізіологічного стану організму під впливом інсоляції та природної активізації статеві функції тварин у весняний період. Тому оцінку генетичного потенціалу бугаїв при повноцінній годівлі можна проводити за показниками спермопродуктивності у весняно-літній період.

Запліднювальна здатність в зв'язку з сезоном запліднення корів і сезоном взяття сперми за порами року свідчить, що проходить зниження результативності при осіменінні корів в осінньо-зимовий період і при використанні сперми, взятої від бугаїв в цей період. У березні-квітні відтворювальна здатність бугаїв починає підвищуватися, у травні, червні, липні, серпні – вона на найвищому рівні, а з вересня по лютий спостерігається період згасання.

Сезонні зміни виявленні не лише в кількісних показниках, а і в якісних. Морфологічні характеристики сперми мають кращі показники восени та навесні.

Таким чином, оцінка і добір бугаїв за показниками відтворної здатності повинна проводитися протягом усього періоду виробничого використання бугаїв одночасно з оцінкою їх племінних якостей та обліку сезонності.

УДК 636.237.21/23.082.456

ТИТАРЕНКО І.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ ГЕНЕТИЧНИХ ФАКТОРІВ НА ХАРАКТЕР ПРОХОДЖЕННЯ ОТЕЛЕНЬ У КОРІВ МОЛОЧНИХ ПОРІД

Характер проходження отелень є важливою ознакою, яка повинна враховуватися при селекції молочної худоби, так як неблагополучні отелення наносять господарствам збитки.

Метою досліджень було вивчення особливостей характеру проходження отелень у корів українських чорно-рябої і червоно-рябої молочних порід в ТДВ „Терезине” з урахуванням генетичних факторів.

Оскільки на характер проходження отелень корів деякий вплив мають їх батьки, і доведено, що важкість отелень передається у спадок, ми дослідили характер проходження отелень у дочок окремих бугаїв, та вплив батька приплоду на характер проходження отелень.

Результати досліджень показують, що у ТДВ „Терезине” у корів української чорно-рябої молочної породи найбільше число важких отелень у дочок бугая Колдун 4827 – 8,7%. У дочок бугая Ясена 7193, Інея 5348 і Альбака 5457 важкі отелення відсутні. У корів української червоно-рябої молочної породи частка важких отелень найбільша у дочок бугая Чудака 3781 і становить – 5%. У дочок бугая Зубра 9224 важкі отелення відсутні.

При вивченні впливу на перебіг отелень батька приплоду, встановили, що найбільша частка важких отелень у корів української чорно-рябої молочної породи виявлена при осіменінні їх спермою бугая Гамбіт 6839 – 3 отелення із 12 проаналізованих (25%), найменша – при осіменінні спермою бугая Астрономер 2160438 – 4 отелення із 81 (5%). При осіменінні корів спермою бугаїв Діксон 1182 Альбак 5457, Колдун 4827 і Нектар 7381 важких отелень не виявлено. Найбільша частка важких отелень у корів української червоно-рябої молочної породи виявлена при осіменінні їх спермою бугаїв Херрі 5839897 – 4 отелення з 37 проаналізованих (11%). При осіменінні спермою бугая Вольт 5839901 важкі отелення становлять 6%. При осіменінні спермою інших бугаїв важких отелень не виявлено.

Отелення проходять без ускладнення, коли жива маса телят не перевищує 6–7% маси матері. Особливо це важливо у корів-первісток. Отелення корів-первісток, які недостатньо сформовані, супроводжується, як правило, труднощами.

У ТДВ „Терезине” в корів української чорно-рябої молочної породи з важкими отеленнями жива маса телят коливається в межах 7,0-8,0% ($P > 0,999$), у корів української червоно-рябої молочної породи – в межах 7,3-8,1% ($P > 0,999$), найбільше її значення у корів-первісток. Велике відношення маси теляти до маси матері пояснюється низькою живою масою матері і дещо підви-

щеною живою масою новонароджених телят. Причиною цього може бути осіменіння телиць з низькою живою масою як в ранньому, так і в пізньому віці, а в деяких випадках – схильність первісток виношувати телят з великою живою масою.

УДК 636.22/28.082

БАБЕНКО О.І., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

lelya_babenko@list.ru

ФОРМИ УСПАДКУВАННЯ ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ ЗА МАСОВОЮ ЧАСТКОЮ ЖИРУ ТА БІЛКА В МОЛОЦІ КОРІВ

Успіх в селекції молочної худоби за показниками якості молока (масовою часткою жиру і білка) в значною мірою залежить від ефективності підбору пар. Для здійснення ефективного підбору у племінному тваринництві необхідно виявляти закономірності успадкування селекційних ознак молочної худоби. Крім коефіцієнта успадкованості ознак характер формування ознаки відображають форми успадкування.

Дослідження щодо закономірностей успадкування племінної цінності за масовою часткою жиру і білка в молоці наразі недостатньо вивчені, що зумовлює їх актуальність і визначає мету досліджень.

Молочність великої рогатої худоби є ознакою полігенною і формується, як правило, під впливом адитивної дії генів, яка проявляється здебільшого у проміжній формі. Частота цієї форми за масовою часткою жиру в молоці дочок становить 61,7%.

Слід зазначити, що при цьому типі успадкування у потомків проявляється така племінна цінність, коливання якої не перевищує величини 1 сігми від напівсуми племінної цінності батька і матері, тобто від теоретично очікуваної величини. Середня жирність молока корів за проміжної форми успадкування становить 3,85% і є більшою порівняно з іншими формами успадкування, зокрема, більша на 0,19 % ($P > 0,99$) порівняно з домінуванням батька, на 0,17% ($P > 0,95$) порівняно з регресією та на 0,13 % ($P < 0,95$) порівняно з домінуванням матері. Серед дослідженого поголів'я відсутня така форма успадкування як понаддомінування. Відносно низька жирність молока корів (3,66%), у яких проявилось домінування батька пояснюється тим, що відбір серед бугаїв проводився за надоєм, що корелятивно знизило жирність молока. Такий напрям відбору зумовив від'ємну племінну цінність за жирністю молока у батьків (-0,06%) та як наслідок у дочок (-0,3%), тобто домінування батьків виявилось негативним. Водночас, домінування матерів позитивно вплинуло на жирність молока дочок (3,72%), що більше на 0,06% порівняно з домінуванням батьків ($P < 0,95$) та племінну цінність за цією ознакою дочок (+0,25%, $P > 0,99$).

Отже, успадкування племінної цінності за масовою часткою жиру в молоці відбувається переважно за проміжною формою. Тому відбираючи кращих маток за племінною цінністю, визначеною на основі показників їх продуктивності та бугаїв-поліпшувачів, виявлених на основі високовірогідної оцінки за якістю потомства, будемо отримувати потомство з бажаними генотипами. Перспективою подальших досліджень є виявлення факторів, що впливають на частоту різних форм успадкування племінної цінності за основними селекційними ознаками.

УДК 636.2.082.32

ТКАЧЕНКО С.В., канд. біол. наук

ТКАЧЕНКО М.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ ЛАКТАЦІЙНОЇ КРИВОЇ НА МОЛОЧНУ ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

Характер лактаційної кривої у корів – це важливий технологічний і селекційний показник. Протікання лактації є відносно самостійною, генетично обумовленою ознакою корів, яка може бути використана, як при оцінці їх племінної цінності, так і при оцінці бугаїв за якістю потомків.

Дослідженнями багатьох вчених встановлено, що розподіл надою молока під час місяців лактації залежить від паратипових та генетичних факторів.

В умовах виробництва слід надавати перевагу коровам, у яких крива надоїв поступово зростає і помірно знижується, тобто тваринам, що мають високу лактаційну діяльність. Корови із стійкою лактацією відзначаються добрим станом здоров'я, довголіттям, кращою відтворною здатністю, ефективністю використання кормів із меншим фізіологічним навантаженням.

Успадковуваність сталості лактації у первісток становить 15 %, у корів другої й третьої лактації – близько 20 %.

Встановлений зв'язок між стійкістю надоїв за лактацію у корів із різним числом лактацій. Генетична кореляція між стійкістю надоїв за першу і другу та першу і третю лактаціями дорівнює +0,5, а між другою й третьою +0,8. Це свідчить про те, що стійкість молочної продуктивності корів–первісток має відмінності порівняно з показниками за другу і третю лактації.

Для об'єктивної оцінки лактаційної діяльності корів доцільно використовувати показники відношення надою за лактацію до найвищого надою за місяць. Теоретично цей параметр за 305 днів може наближатися до 10. У наших дослідженнях цей показник 123 корів-первісток стада ТОВ "Розволошшя" близький до оптимального і становить 8,39.

Корови чорно-рябої молочної породи ТОВ "Розволошшя" мають стійкі добові надої до шостого місяця лактації (20,1–22,6 кг), після чого настає спад продуктивності.

Показники стійкості лактації корів-первісток чорно-рябої молочної породи господарства становить 93,2 і відповідає оптимальним значенням.

Отже, оцінка та відбір корів та плідників за індексом стійкості лактації їх потомків сприятиме одержанню високопродуктивних корів із стійкою лактаційною діяльністю.

УДК 636.4.082.31

КЛОПЕНКО Н.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ ВБИРНОГО СХРЕЩУВАННЯ НА ПОКАЗНИКИ ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ КОРІВ І ПРИЧИНИ ЇХ ВИБУТТЯ ЗІ СТАДА

У численних дослідженнях доведено, що зі зростанням умовної кровності за голштинською породою тривалість продуктивного використання корів знижується. Майже скрізь тривалість продуктивного використання та число лактацій помісних тварин у 2–3 рази нижча, ніж чистопородних.

У трьох досліджених стадах у корів з умовною кровністю за голштинською породою 100 % спостерігається тенденція до скорочення тривалості життя тварин у стаді, віку вибуття їх зі стада, зменшення надою у розрахунку на один день життя та надою на один день лактації та величини коефіцієнта господарського використання. Вищі показники виявлено у групі корів із умовною кровністю за голштинською породою 75,0–87,4 %.

У середньому в досліджених стадах показники господарського використання корів із умовною кровністю за голштинською породою 87,5–99,9 % та з умовною кровністю 100 % є нижчими за аналогічні показники корів із умовною кровністю 75,0–87,4 %. Зокрема, за тривалістю продуктивного використання вони поступаються на 5,5–17,6 %, тривалістю життя у стаді – 10,1–14,8 %, надоєм у розрахунку на один день життя – 5,4–11,7 %, коефіцієнтом господарського використання – на 8,5–11,9 %, однак надій у розрахунку на один день лактації вищий – на 0,6–4,1 %.

Найчастішими причинами передчасного вибуття корів зі стада є гінекологічні хвороби, хвороби системи травлення та кінцівок. У досліджених стадах є зниження частки вибулих корів через низьку продуктивність і хвороби вим'я. Зі зростанням умовної кровності за голштинською породою у ТОВ АФ «Глушки» через низьку продуктивність поголів'я вибулих корів скоротилось на 5,0 % у групі корів голштинської породи порівняно із умовною кровністю 75,0–87,4 %, у ТОВ АФ «Матюші» – на 5,0 %, ТОВ «Сухоліське» – 10,9 %, через хвороби вим'я: ТОВ АФ «Глушки» – 10,0 %, ТОВ АФ «Матюші» – 6,1 %, ТОВ «Сухоліське» – на 8,5 %, відповідно.

У досліджених стадах виявлено слабку за силою, від'ємну кореляцію між умовною кровністю корів та показниками господарського використання. Найвищі значення кореляції спостерігаються у стаді ТОВ АФ «Глушки» між умовною кровністю корів та тривалістю продуктивного використання ($r = -0,18$, $P < 0,05$), ТОВ АФ «Матюші» – між умовною кровністю та коефіцієнтом господарського використання ($r = -0,20$, $P < 0,01$), ТОВ «Сухоліське» між умовною кровністю та надоєм на один день лактації ($r = -0,14$, $P < 0,001$), відповідно.

УДК 636.6.087.74

ФЕДУРУК Н.М., асистент

БОМКО В.С., д-р с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

FedorukY@mail.ru

ЯЄЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ СТРАУСІВ ЗА РІЗНОГО РІВНЯ ПРОТЕЇНУ ТА ЛІЗИНУ У КОМБІКОРМАХ

Яєчна продуктивність птиці у тому числі і страусів африканських залежить від вмісту протеїну та амінокислот у комбікормах. Нарощування галузі страусівництва та попит на продукцію цієї птиці, вимагає науково обґрунтованих підходів щодо вмісту сирого протеїну та амінокислот у комбікормах в умовах біогеохімічних зон України.

Важливе значення для організму сільськогосподарської птиці має амінокислота – лізин. Лізин належить до незамінних амінокислот, яка багатоклітинними тваринами не синтезується. Завдяки наявності ω -аміногрупи має позитивний заряд у нейтральних розчинах. Відомі два основні шляхи біосинтезу лізину: через α -аміноадипінову кислоту та через діамінопімелінову кислоту.

Лізин – перша з лімітуючих амінокислот, необхідних для засвоєння кормових білків: при його нестачі, скільки б не було білків у кормах, вони все одно не засвоюються. Для побудови білків організм сільськогосподарських тварин та птиці використовує тільки L-лізин.

Дослідження впливу різних рівнів протеїну та лізину у комбікормах вивчали у два етапи. На першому етапі встановлювати оптимальний рівень сирого протеїну, а на другому етапі на фоні оптимального рівня сирого протеїну визначали оптимальну концентрацію лізину у комбікормах.

Рівень сирого протеїну у комбікормах регулювали за рахунок введення до них різної кількості сухого знежиреного молока.

Рівень лізину у комбікормах регулювали за рахунок введення різної кількості синтетичного L-лізину гідрохлориду. Вміст інших складових комбікормів був однаковим як у контрольному варіанті так і у дослідних зразках.

Упродовж дослідів проводили облік витрат кормів, збереженості поголів'я, кількості знесених яєць та їх маси. Несучість самок страусів оцінювали з розрахунку на середню несучку за показником середньої несучості за кожний місяць яйцекладки та за весь період дослідів. Облік несучості проводився щоденно за кількістю знесених яєць від кожної групи.

Експериментально доведено, що оптимальною концентрацією сирого протеїну у повнораціонних комбікормах для страусів у період яйцекладки є 17 %.

Найвищу несучість самок страусів було виявлено за умов згодовування їм комбікорму із вмістом лізину 1,1 %.

УДК 549.623.84:546.4.8:636.087

МАШКІН Ю.О., канд. с.-г. наук

Науковий консультант – **МЕРЗЛОВ С.В.**, д-р с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Yura-Mashkin@mail.ru

ВПЛИВ РІЗНИХ КОНЦЕНТРАЦІЙ СЕЛЕНУ НА РІСТ І РОЗВИТОК ВЕРМИКУЛЬТУРИ

Одним із способів утилізації органічних відходів сільського господарства є біотехнологія вермикультивування. Вермикультивування (вирощування гібрида червоних каліфорнійських черв'яків) дозволяє отримати біомасу черв'яків – цінну білкову добавку до раціонів сільськогосподарських тварин, а також органічне добриво – біогумус. Крім того, за допомогою цієї біотехнології вирішуються екологічні питання у агроecosистемах.

Внаслідок утилізації органічних відходів в біомасі черв'яків, як кормовій добавці, накопичуються макро- та мікроелементи. Із збільшенням мінеральних елементів у субстраті збільшується їх вміст у біомасі вермикультури. Від кількості мінеральних речовин у субстраті залежить розвиток вермикультури і накопичення її біомаси.

Невивченим залишається питання корегування мінерального складу субстрату та не встановлені показники нарощування біомаси вермикультури за різних концентрацій Селену у поживному середовищі для черв'яків.

Досліди проводили в умовах віварію Білоцерківського НАУ на гібриду червоних каліфорнійських черв'яків. Нами було сформовано шість груп, одна контрольна і п'ять дослідних, по дев'ять мікролож у кожній. В контрольній групі як поживне середовище для вермикультури використовували суміш ферментованого гною великої рогатої худоби та солому злакових. У дослідних групах-ложах до аналогічного субстрату додавали різні дози селену.

На початку досліду у кожне ложе вносили по 80 шт. черв'яків. Дослід тривав 90 діб. Температуру повітря у приміщенні витримували на рівні 24,0–25,0 °С. Вологість субстрату як у контрольних так і дослідних ложах витримували на рівні 64–65 %. Динаміку кількості черв'яків визначали шляхом їх відбору та підрахунку.

Встановлено, що за 90-добового вирощування гібрида червоних каліфорнійських черв'яків на субстраті із різними концентраціями Селену кількість вермикультури нарощується неоднаково. На фоновій концентрації Селену (контрольні ложа) кількість черв'яків масою 0,4-0,8 г становила 134,9±3,94 шт., 0,01-0,39 г – 130,0±3,59 шт. Найбільша кількість червоних каліфорнійських черв'яків була у II-дослідній групі де на 1 кг субстрату ми вносили 2 мг/кг Селену. Відповідно до цього кількість черв'яків масою 0,4-0,8 г становила 251,8±6,18 шт. ($P \geq 0,001$), що на 116,9 шт. або на 86,7 % більше ніж в контролі, масою 0,01-0,39 г – 208,2±4,37 шт. ($P \geq 0,001$), що на 78,2 шт. або на 60,2 % більше ніж в контролі.

УДК 636.52/.58.064

ГОРДІЄНКО В.М., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

НИЗЬКОПРОТЕЇНОВІ КОМБІКОРМИ В ГОДІВЛІ ПЕРСПЕКТИВНИХ ЛІНІЙ КУРЕЙ

Нестача протеїну в раціоні курей призводить до зниження несучості та погіршення інкубаційних якостей яєць.

Проте, основні джерела повноцінного протеїну – рибне і м'ясо-кісткове борошно – дефіцитні й дорогі корми.

Соя і продукти її переробки за амінокислотним складом протеїну наближаються до кормів тваринного походження. Протеїн сої багатий на лізин, триптофан, гліцин та інші амінокислоти. Проте в сирих зернах сої є в активній формі ферменти і анти поживні речовини, наявність яких значною мірою знижує поживну цінність білка сої.

У зв'язку з дефіцитом кормового білка одним з головних завдань у межах годівлі є його доцільне використання. Певний інтерес являє собою вивчення впливу низькопротеїнових раціонів на продуктивні та відтворні якості курей різних порід і ліній.

Для з'ясування доцільних рівнів «сирого» протеїну і рослинних білкових кормів для перспективних ліній курей дослідження проводились на курях несучках білий та червоний род-айланд.

Під час проведення досліджень використовувались кормосуміші, які містили 17, 15,5, 14,0 «сирого» протеїну, в тому числі 24, 18, 12 % білка рослинного походження від загальної кількості протеїну. Одержані результати показали, що птиця обох порід має високу продуктивність при нормативному і зниженому рівнях білкової годівлі. У курей породи білий род-айланд висока продуктивність відзначалась при годівлі кормами, які

містили 24 % рослинного протеїну, незалежно від досліджуваних рівнів «сирого» протеїну. Але якщо при використанні дослідних комбікормів з 17 % «сирого» протеїну продуктивність птиці із зниженням вмісту рослинних білкових кормів не втрачалась, то при годівлі комбікормами з 14 і 15,5 % «сирого» протеїну з'являлась тенденція до зниження продуктивності в міру зниження вмісту протеїну рослинного походження. Кури породи червоний род-айланд, маючи дещо нижчу продуктивність у порівнянні з птицею породи білий род-айланд, не знижують несучість при використанні комбікормів із вмістом 15,5 і 17 % «сирого» протеїну. Використання комбікормів із зниженим вмістом протеїну не позначилось на відтворних якостях птиці.

На підставі одержаних результатів зроблено висновок про можливість використання для селекціонованих ліній курей порід білий і червоний род-айланд кормів, які містять 15,5 % «сирого» протеїну і 12-18 % рослинного білка від загального вмісту «сирого» протеїну.

УДК 636.52/.58.087.7

БІЛЬКЕВИЧ В.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

vita.bilkevich@yandex.ru

ВПЛИВ КОРМОВОЇ ДОБАВКИ НУПРО НА ЗАБІЙНІ ТА М'ЯСНІ ЯКОСТІ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ

Сучасні технології виробництва продукції птахівництва, потребують практичного застосування досягнень не тільки у селекції і гібридизації, а й упровадження високоефективних програм годівлі. До того ж само по собі утримання тварин у приміщеннях закритого типу підвищує їх потребу у вітамінах, макро- і мікроелементах та в інших БАР. Добитися на сьогодні високого рівня біологічної цінності комбікормів і раціонів тварин і птиці без збагачення їх біологічно активними добавками майже неможливо.

В результаті досліджень, у виробничих умовах Черкаської птахофабрики при згодовуванні курчат-бройлерів 1–4 % кормової добавки НуПро упродовж 7 діб, досліджено та проаналізовано забійні якості курчат-бройлерів.

У результаті забою 30-ти бройлерів (по 6 голів з кожної групи) усі 18 тушок бройлерів 3, 4 і 5-ї дослідних груп, за оцінкою вгодованості згідно з вимогами ДСТУ 3143–95, були віднесені до першої категорії. Серед тушок бройлерів 2-ї дослідної групи одна тушка із 6-ти (16,7 %) віднесена до 2-ї категорії вгодованості, а у контрольній групі таких тушок було дві із шести (33,3 %), що може бути підставою для пояснення позитивного впливу згодовування бройлерів НуПро. Щодо прижиттєвої маси тіла, яка відображувала середню масу птиці по кожній групі, досягнуту за весь період науково-господарського дослідження, то відмічено, що передзабійна маса птиці 3, 4 і 5-ї дослідних груп високодостовірно ($P < 0,001$) перевищувала масу контрольних аналогів.

Стосовно бройлерів 2-ї дослідної групи, які отримували 1 % НуПро в стартерному комбікормі, то їх передзабійна маса теж була більшою за контроль. Краща передзабійна маса бройлерів дослідних груп, у свою чергу, позитивно позначилася на забійних показниках. Зокрема, як непатрані, так і напівпатрані та патрані тушки були достовірно важчими у бройлерів дослідних груп. Якщо непатрані тушки контрольних бройлерів у середньому важили 2303,7 г, то у птиці 2-ї дослідної групи вони були більшими на 93,4 г, 3-ї – 229,8, 4-ї – 228,8) і 5-ї дослідної групи на 231,1 г. Те саме відноситься і до напівпатраних тушок, які в дослідних групах за масою перевищували контроль, відповідно, на 101,1 – 230,0 г. Отже, згодовування курчат-бройлерів упродовж перших 7-ми діб вирощування комбікорму з вмістом НуПро 1–4 % посилює їх ріст і покращує забійні та м'ясні якості. При цьому найкращі результати забезпечує вміст НуПро в комбікормі 2, 3 і 4 %. А оскільки позитивний ефект НуПро практично повністю реалізується за 20 г/кг, цю дозу його у повнораціонному комбікормі можна вважати оптимальною.

УДК 636.2

КОСІОР Л.Т., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ-ПЕРВІСТОК ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ ЗА УМОВ БЕЗПРИВ'ЯЗНОГО БОКСОВОГО УТРИМАННЯ

Основним завданням агропромислового комплексу будь-якої країни в галузі скотарства є забезпечення конкурентоспроможності молочного скотарства як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку за рахунок створення високомолочних стад корів. Тому в останні роки значно зріс імпортування племенних тварин, на основі яких формуються стада вітчизняних ферм і тваринницьких комплексів. У такому разі керівникам і спеціалістам дуже часто доводиться визначатися, якій породі надати перевагу, які кормові і технологічні умови того чи іншого господарства, що склалися, будуть найкраще задовольняти імпортованих і виведених на їх основі високопродуктивних помісних тварин.

Метою наших досліджень було вивчення динаміки молочної продуктивності корів-первісток голштинської породи за умов безприв'язного боксового їх утримання.

Дослідження проводили в СТВ «Агросвіт» Миронівського району Київської області у стаді корів голштинської породи. Спосіб утримання корів на молочній фермі безприв'язний, у боксах, без вигулів на майданчиках. Доїння корів здійснюється у доїльній залі на установці «Паралель». На фермі застосовується однотипна годівля корів повнораціонними кормосумішками із кормових столів у приміщеннях.

Аналізуючи результати досліджень, слід відмітити, що надій за I лактацію становив 7310 кг молока за лактацію. Оскільки корови можуть помітно відрізнятися між собою за тривалістю лактації, це може зумовлювати різницю в їх надоях за закінчену лактацію. Тому більш об'єктивним показником для порівняння продуктивності корів-первісток за досліджувані роки може бути їх надій за 305 днів лактації. У наших дослідженнях надої корів за 305 днів I лактації становив – 7144 кг.

Порівняно зі стандартом, фактичні надої корів-первісток за роки досліджень однозначно перевищують його на 59,5–70,1 %.

Що стосується такого важливого показника, як вміст жиру в молоці, то масова частка жиру у молоці корів I лактації становила, відповідно, 3,88 %. Те саме стосується і кількості молочного жиру, який коливався у межах 262,5–277,2 кг.

Стосовно вмісту білка, який на сьогодні вважається надто важливою технологічною властивістю молока, то у молоці корів-первісток масова частка білка в молоці коливалася у межах 3,17–3,20 %, а загальна кількість білка у молоці, отриманого за 305 днів лактації, – 214,4–227,2 кг. Різниця між максимальною і мінімальною кількістю становить 12,8 кг, або 5,9 %.

Отже, за показниками молочної продуктивності корів-первісток голштинської породи, можна стверджувати про високий рівень їх адаптації до умов однотипної годівлі і безприв'язного боксового утримання. Звідси – оптимальним рівнем надою корів голштинської породи за 305 днів I лактації можна вважати 6900 і більше кг молока, молочного жиру не менше – 267 кг і білка – 220 кг.

УДК 636.39.034

ПРОВА Л.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПОКАЗНИКИ МОЛОКОВИВЕДЕННЯ У КІЗ ЗААНЕНСЬКОЇ ПОРОДИ

Вим'я є важливою екстер'єрною ознакою молочних кіз, оскільки за його морфологічними та функціональними ознаками визначають придатність кіз до машинного доїння.

Основна і головна задача технології машинного доїння полягає в тому, щоб зменшити, а в наступному виключити ручну працю при роздоюванні кіз, а також знизити затрати машинної праці на виробництво молока.

Для вирішення технологічних задач машинного доїння необхідно мати дані, за який час апарат у змозі видоїти все молоко із вимені без шкоди для здоров'я кози.

Молоковіддача має найбільшу активність в перші 2 хвилини доїння після початку подразнення дійок. Видоювання молока із вимені, яке розпочато через 2 хвилини після початку виведення молока із альвеол, фізіологічно неефективно незалежно від ступеня оптимізації функції кози. Тому в умовах ферми, необхідно забезпечити швидке виведення молока із вимені апаратом.

Метою досліджень було вивчення показників молоковиведення у кіз залежно від віку у лактаціях.

Дослідження проводили у ФГ «Бабині кози» Тетіївського району, Київської області у стаді кіз зааненської породи. Годівля здійснювалася з кормових столів, доїння – на доїльній установці типу «УДА-10». Піддослідних кіз за віком у лактаціях розподілили на 3 групи: перша група – кози першої лактації, друга – кози другої лактації та третя група – кози третьої і більше лактацій.

Кози оцінювалися за закінчену лактацію і перебували в однакових умовах утримання та годівлі. Лактація тривала 9–10 місяців. Молоковіддачу оцінювали під час контрольного доїння на початку 2 місяця лактації. При цьому визначали тривалість доїння і інтенсивність молоковіддачі.

Тривалість доїння замірювали час від моменту надівання другого доїльного стакана і появи перших цівок молока до закінчення виділення молока (без машинного додоювання), хв., с. Середню інтенсивність доїння визначали діленням кількості видоєного молока без машинного додоювання на тривалість доїння, кг/хв.

З отриманих результатів досліджень видно, що доїння кіз різного віку у лактаціях тривало 2,0–2,1 хв. Тривалість машинного видоювання у кіз першої лактації становила 1,8 хв., у кіз другої і третьої лактації – була на 0,1 хв., або 5,6 % довшою.

Величина разового удою у кіз першої лактації становила 1,9 кг. Кози у віці другої лактації за цим показником перевищували кіз першої лактації на 0,4 кг, або 21,0 %, кози третьої і вище лактації – на 0,5 кг, або 26,3 %. Удій у тварин третьої лактації був 0,1 кг, або 4,3 % більшим, порівняно з козами другої лактації.

Середня інтенсивність молоковіддачі кіз у віці першої лактації становила 0,9 кг/хв. Кози у віці другої лактації за інтенсивністю видоювання переважали кіз першої лактації на 0,2 кг/хв., або 22,2 %, а кози третьої і вище лактації – на 0,3 кг/хв., або 33,3 %. Різниця за цим показником між козами третьої і другої лактації становила 0,1 кг/хв., або 9,0 %.

Отже, інтенсивність молоковиведення кіз становила 0,90–1,20 кг/хв. Найвищий рівень цього показника мали кози у віці третьої лактації (1,20 кг/хв.). Спостерігалася певна тенденція щодо зростання інтенсивності молоковіддачі з віком тварин.

УДК 606:639.3.043:595.771

КОРОЛЬ-БЕЗПАЛА Л.П., аспірантка

Науковий керівник – **МЕРЗЛОВ С.В.**, д-р с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

lesy25@ukr.net

КОРЕКЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЛИЧИНКИ *CHIRONOMUS*

Інтенсивне промислове вирощування риби потребує використання збалансованої годівлі.

Частка собівартості продукції риби, яку вирощують за інтенсивними технологіями, припадає на корми тому важко переоцінити актуальність проблеми, пов'язаної з годівлею риби. Однією з найголовніших у сучасному кормовиробництві є проблема виробництва і ра-

ціонального використання білка. Дефіцит протеїну у раціонах промислової риби знижує продуктивність викликає необґрунтовані перевитрати кормів, що супроводжується збільшенням собівартості рибопродукції. Одним із джерел білка для промислової риби є личинка *Chironomus*.

Личинки *Chironomus* є важливим кормом для молодняка багатьох видів риб, що визначає підвищений попит на цей вид природного корму.

Личинки *Chironomus* живуть у мулі стоячих водоймищ і належать до поліса пробних організмів, тобто здатних витримувати значні концентрації органічних сполук. Цей вид має найкоротший життєвий цикл порівняно з іншими представниками родини. Біомаса *Chironomus* багата гемоглобіном, легко перетравлюється, містить 60-70 % білка, 4-5 % жирів і 20-30 % вуглеводів також вона багата мікроелементами (Ферум, Купрум) і вітамінами А, каротином, вітамінами групи В.

Проте не встановлені оптимальні біотехнологічні режими вирощування личинки *Chironomus* та не досліджено вплив поживного середовища на нарощування біомаси культури.

Метою роботи є встановлення оптимальних технологічних режимів підготовки поживного середовища для личинки *Chironomus*.

Нами були проведенні дослідження впливу пастеризації мулу, перед його заселенням, на розвиток личинки *Chironomus*.

Виявлено, що після пастеризації поживного середовища у ньому зменшується кількість кисню, що негативно впливає на розвиток личинки.

Доведено, що для інтенсифікації нарощування біомаси *Chironomus* на мулі після пастеризації необхідно проводити аерацію надосодової рідини.

Введення аерації дозволило підвищити нарощування кількості личинок *Chironomus* на пастеризованому поживному середовищі на 10,2 %.

УДК 636.2.034:577.23

БОРЩ О.О., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

БІОЕНЕРГЕТИЧНА ОЦІНКА КОРІВ РІЗНОЇ ВГОДОВАНОСТІ

Виробництво молока має бути максимально економічним і прибутковим, а висока продуктивність повинна досягатись не будь-якою ціною, а на основі організації раціональної годівлі та комфортних умов утримання тварин, які забезпечать ефективне використання і максимальну оплату корму.

Біоенергетична оцінка тварин відображає гармонійність їхнього розвитку, тобто є інтегрованою і поєднує в собі екстер'єрні, продуктивні, технологічні й інші особливості організму. Тому біоенергетичну оцінку в останні десятиріччя використовують для оцінювання технологій і технологічних процесів, та в селекції при оцінюванні порід. При цьому, для економічної оцінки молочної худоби різного фізіологічного стану у конкретних умовах використання визначають загальні витрати енергії кормів і всі сукупні витрати. Проте досить часто різні умови утримання, годівлі, якість кормів, використання на кожному виробничому процесі та технологічному циклі різного обладнання і техніки, а також неточності звітних даних про втрати кормів та різний кошторис цін на продукцію, суттєво впливають на результати економічної оцінки тварин. Ефективність використання енергії на підтримку тіла, продукцію молока й інших функцій організму значною мірою залежить від концентрації енергії в сухій речовині раціону або від співвідношення об'ємистих і концентрованих кормів та фактичної їх якості.

Нами було оцінено біологічні властивості тварин і спроможності їхнього організму до виробництва продукції за різних варіантів безприв'язно-боксового утримання залежно від вгодованості.

Результати досліджень показали, що чисті витрати енергії на виробництво 1 кг 4 %-го молока були найнижчими у групах корів з вгодованістю від 3-х до 4-х балів. Вміст жиру у молоці був найвищим у групах корів з вгодованістю 4 і більше балів.

При порівнянні енергетичного і продуктивного індексів корів різної вгодованості перед отеленням, за різних варіантів безприв'язно-боксової технології утримання, встановлено, що найменшими значеннями даних індексів характеризуються тварини групи з вгодованістю перед отеленням 4 і більше балів – 57,01–57,11 % і 0,184–0,185 кг. Ці показники вказують про виникнення дисбалансу між організмом і створеними для нього умовами існування. За майже однакової метаболічної живої маси тварин усіх груп, виділення енергії з молоком на 1 кг метаболічної маси були найнижчими у групах з вгодованістю більше 4-х балів перед отеленням – 0,530–0,532 МДж.

Найвищі енергетичний і продуктивний індекси були у групах корів з вгодованістю перед отеленням від 3-х до 4-х балів – 59,6–62,58 % і 0,193–0,202 кг.

В цілому можна констатувати, що корови української чорно-рябої молочної породи різної вгодованості перед отеленням і за різних варіантів безприв'язно-боксового утримання мають високі енергетичні індекси – від 57,07 до 62,58 %, продуктивні – від 0,185 до 0,202 кг при питомій втраті нетто-енергії від 1,611 до 1,754 МДж на 1 МДж енергії молока. Адже відомо, що відносно енергетично ефективними є тварини, які мають енергетичний індекс понад 50 %, а продуктивний – не менше 0,160 кг при питомій витраті нетто-енергії менше, ніж 2,0 МДж на 1 МДж енергії молока.

УДК 636.2.053:631.22:628.8

ЛАСТОВСЬКА І.О., мол. наук. співробітник

Білоцерківський національний аграрний університет

ПАРАМЕТРИ МІКРОКЛІМАТУ В РЕКОНСТРУЙОВАНИХ ПРИМІЩЕННЯХ ДЛЯ УТРИМАННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Комплексна оцінка технології виробництва яловичини неможлива без забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату тваринницьких приміщень, у яких міститься відгодівельне поголів'я. Тим більше, що нова інноваційна технологія, яка є предметом досліджень, передбачає утримання телят без виходу протягом усього технологічного циклу вирощування, дорощування і відгодівлі молодняку.

Останні дослідження показали, що оптимальна температура для ВРХ знаходиться в зоні між 0 і 15 °С, а температурний стрес у тварин цього виду починається вище 20 °С і нижче – 25 °С. Слід зазначити, що період досліджень весь зимовий період характеризувався досить високою температурою навколишнього середовища – лише кілька днів протягом всієї зими мали мінусові значення температур, які не опускалися навіть вночі нижче мінус 10-12 °С. Саме на цьому температурному тлі і визначалися параметри мікроклімату реконструйованих приміщень шириною 21 і 36 м під ресурсощадну технологію виробництва яловичини. Наведені дані свідчать, що середньодобова температура повітря у приміщенні 21 м становила 1,3 °С, а в приміщенні ширина 36 м – 0,1 °С при середній температурі навколишнього середовища – 6,5 °С. Перепад температур між зовнішнім і внутрішнім повітрям в приміщеннях свідчить про те, що температурний режим наближався до зони теплового комфорту (0-15). Все викладене дає підстави для висновку, що інтеграція в природну систему вентиляції бічних штор і світлоаераційних дашків не створює в реальних виробничих умовах якихось непереборних проблем з підтримання нормального температурного режиму в зимовий період в приміщеннях для утримання молодняку.

Таким чином, при реконструкції приміщень шириною 36 м і високій концентрації в них відгодівельного поголів'я нова система мікроклімату повністю вирішує питання оптимізації найбільш критичного для зимового періоду мікрокліматичного параметра – відносної вологості повітря. В систему вентиляції приміщення шириною 21 м були інтегровані вікна, а в приміщенні шириною 36 м вітрозахисні бічні віконні штори, які забезпечують потужне, але в той же час плавне надходження свіжого повітря в приміщення. Швидкість руху повітряних

потоків у реконструйованих приміщеннях була на рівні 0,043 і 0,040 м/сек. і не створювала додаткових передумов для утворення протягів, які можуть викликати захворювання тварин.

З іншого боку, посилений повітрообмін сприяє очищенню внутрішнього повітря від бактеріальної забрудненості і шкідливих газів. Бактеріальне обсіменіння в приміщеннях суттєво не відрізнялось і становило 8,2 і 7,57 тис. КУО/м³. Рівень вмісту аміаку, який багато в чому визначає стан здоров'я, збереження та продуктивність відгодівельного молодняку, в реконструйованих приміщеннях не перевищував нормативних показників і склав у приміщенні шириною 36 м з бічними шторами 1,97 мг/м³, а в приміщенні шириною 21 м з вікнами 2,5 мг/м³.

Дослідженнями встановлено, що реконструкція тваринницьких приміщень шириною 21 і 36 м під інноваційну технологію виробництва яловичини з використанням бічних штор і світлоераційних дашків забезпечує комфортні умови утримання відгодівельного молодняку та високу його продуктивність.

УДК 636.4.082.35/.087.7

ГРИШКО В. А., канд. с.-г. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

Vitaliy.Grishko@btsau.edu.ua

ВПЛИВ РІЗНИХ ДОЗ «ЛАКТОЦЕЛУ» НА ЕНЕРГІЮ РОСТУ ТА ДЕЯКІ ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ ПОРОСЯТ-СИСУНІВ

У тваринництві широко використовуються про- і пребіотики та мікроелементи, які є ефективною альтернативою існуючим традиційним підходам щодо профілактики порушень обміну речовин в організмі тварин.

Метою досліджень було вивчити вплив різних доз препарату «Лактоцел» - (пробіотику на основі спеціально підбраного штаму мікроорганізмів роду (*Enterococcus*) на живу масу поросят-сисунів. Препарат «Лактоцел» поросят-сисунам 1-ї, 2-ї, 3-ї і 4-ї дослідних груп вводили до складу основного раціону у кількостях 0,25; 0,5; 0,75 і 1 % до сухої речовини корму. Дослід тривав 28 діб. Збереженість тварин по закінченню експерименту становила 100 %.

У результаті досліджень встановлено, що введення пробіотику 0,25 % за масою до пре-стартерного комбікорму сприяло збільшенню середньої живої маси тварин 1-ї дослідної групи станом на 14 і 28-му добу відповідно на 7,8 і 8,3 % проти контролю ($P < 0,05$). Згодовування «Лактоцелу» поросят-сисунам 2-ї дослідної групи у кількості 0,5 % до комбікорму сприяло збільшенню середньої живої маси дослідних тварин станом на 14 і 28-ту добу досліджень відповідно на 9,8 і 10,3 % порівняно з контролем ($P < 0,01$). Згодовування пробіотику з комбікормом поросят-сисунам третьої дослідної групи в дозі 0,75 % до корму сприяло збільшенню їх середньої живої маси на 14 і 28-му добу відповідно на 12,2 і 12,4 % ($P < 0,05$) проти контролю.

При введенні тваринам 4-ї групи 1 % «Лактоцелу» до комбікорму, спостерігали збільшення їх середньої живої маси порівняно з контролем на 14 і 28-му добу досліджень відповідно на 9,2 і 10,2 %, ($P < 0,05$). Отже оптимальною дозою введення «Лактоцелу» є 0,75 % до комбікорму. Згодовування «Лактоцелу» у оптимальній дозі позитивно впливало на гематологічні показники крові поросят-сисунів. На 5 добу після народження в периферичній крові поросят спостерігали низький рівень еритроцитів і гемоглобіну, що свідчить про перебіг анемічних процесів. На 10 добу ця різниця зменшилась до 1,8 %, на 15 добу зросла до 2,7 %, ($P < 0,05$). Зростання рівня гемоглобіну на 10 добу відбувалось більш інтенсивно в третій дослідній групі тварин на 2,9 %, а еритроцитів відповідно на 6,1 %. Лише починаючи з 14 доби рівень гемоглобіну в крові третьої дослідної групи тварин досяг нижньої межі норми, і становив 96,40 Г/л, що на 4,3 % вище контролю ($P < 0,05$), а вміст еритроцитів в периферичній крові збільшився на 8,8 % проти контролю. На 21 та 28 добу рівень гемоглобіну був відповідно на 7,1 %, ($P < 0,01$), і 2,6 %, а еритроцитів на 13,1 % ($P < 0,05$) і 4,2 %, вищим за контроль. У подальшому вивчатиметься вплив оптимальної дози пробіотику на біохімічні показники крові поросят-сисунів.

УДК 636.09.614:638.8

МАЛИНА В.В., канд. вет. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Vasily.Malina@btsau.edu.ua

РЕЗУЛЬТАТИ ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ДОЗИ ПРЕПАРАТУ «МОБЕС» ДЛЯ МОЛОДНЯКУ КРОЛІВ

Для успішного розвитку кролівництва поряд з поліпшенням продуктивних характеристик, годівлі, утримання і догляду за тваринами важливе значення набувають питання стосовно охорони поголів'я від хвороб. Концентрація значного поголів'я кролів на відносно обмеженій території створює передумови для розповсюдження серед них масових інфекційних і інвазійних захворювань.

Підвищення імунобіологічної реактивності організму, опірності його до різних факторів зовнішнього середовища з метою кращого використання кролів і одержання від них продукції є загальною біологічною проблемою.

Метою нашої роботи було провести експериментальні дослідження по встановленню оптимальної дози препарату «Мобес» для молодняку кролів.

Предметом досліджень був екзогенний імунomodулятор «Мобес» (ТУ У 24.4.20573778-006:2007) та молодняк кролів породи білий велетень. Об'єктом досліджень було визначення оптимальної дози препарату за показниками продуктивності молодняку кролів.

Для вирішення поставленої задачі в умовах кролеферми ТОВ «Нива» Черкаської області за принципом аналогів було сформовано 5 груп тварин: 4 дослідних і 1 контрольну по 20 голів в кожній. Кроленят в 1 та 4-й дослідних групах на 30 день після народження підшкірно з внутрішньої сторони тазової кінцівки одноразово вводили препарат «Мобес» в дозах 0,05; 0,10; 0,15 та 0,30 мл/кг живої маси. Молодняку в контрольній групі вводили ізотонічний розчин NaCl в дозі 0,10 мл/кг. Контрольні зважування тварин проводили перед введенням препаратів, 60 та 120 добу (перед забоєм).

В результаті проведених досліджень встановлено, що збереженість кролів на кінець досліджень (120 днів) у другій дослідній групі в якій молодняку вводили препарат «Мобес» у дозі 0,1 мл/кг живої маси становила 95%. Середньодобові прирости живої маси кролів в цій групі становили $47,18 \pm 1,92$ г, що на 4,94 г ($P \leq 0,05$), або 11,53% більше у порівнянні з контрольним аналогом ($42,84 \pm 2,16$). У першій дослідній групі, де кроленят вводили препарат «Мобес» в дозі 0,05 мл/кг, при 90% збереженості теж відмічали тенденцію до збільшення приросту живої маси на 8,8%, але різниця була невірогідною. При збільшенні дози препарату до 0,15 та 0,30 мл/кг збереженість становила 90 та 95% відповідно, а середньодобові прирости живої маси збільшувалися на 8,26 та 9,33%. Збільшувати дозу препаратів є недоцільним.

Таким чином, оптимальною дозою препарату «Мобес» для молодняку кролів є підшкірне введення імунomodулятора у дозі 0,1 мл/кг живої маси. Перспективою для подальших досліджень є встановлення впливу препарату на показники імунобіологічної реактивності кролів.

УДК 619.22.28:614.615.9:636.065

БАЛАЦЬКИЙ Ю.О., канд. вет. наук

ЛЯСОТА В.П., д-р вет. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

balatskiyu@mail.ru

ПРОТИБАКТЕРІАЛЬНА ДІЯ ПРЕПАРАТУ «ГЕОЦИД»

Дезінфекційні заходи стають дедалі більш вирішальними у профілактиці та ліквідації інфекцій. Їм належить важлива роль у забезпеченні біотехнологічних підходів у підвищенні санітарної якості продуктів та сировини.

Серед нових антисептичних препаратів провідне місце займають полімерні сполуки гуанідину, зокрема полігексаметиленгуанідин гідрохлорид (ПГМГ). Вони успішно застосовуються в установах охорони здоров'я, та сільськогосподарських об'єктах.

Мета роботи: вивчити бактерицидні властивості препарату «Геоцид» щодо тест-культур: *S. aureus* та атипових мікобактерій *Mycobacterium fortuitum*.

Матеріали і методи. Для визначення ступеня бактерицидності дезінфікуючого засобу використовували штами тест-культури *S. aureus* шт. 209-Р. Використана методика послідовних розведень (М.В. Косенко, 2003; В.Л. Коваленко та ін., 2011). Активність дії геоциду визначали за феноловим коефіцієнтом (О.М. Якубчак, 2010).

Результати досліджень. Виявлено комплексну протибактеріальну дію дезінфікуючого засобу «Геоцид», а саме: 0,5 % розчин за 30 хв експозиції діє бактерицидно на *S. aureus* шт. 209-Р.

Бактерицидна дія досліджуваного дезінфікуючого препарату «Геоцид» у присутності білка відносно до *S. aureus* знижується в 0,69 рази. Досліджуваний препарат має високу бактерицидність, щодо *S. aureus* в 0,5 % концентрації. На гладкій поверхні з плитки висока бактерицидна активність досліджуваного засобу починається з 0,3 % концентрації за експозиції 30 хвилин.

Вперше встановлено, що новий дезінфікуючий засіб «Геоцид» у 0,5 % концентрації за експозиції 30 хв володіє ефективними бактерицидними властивостями, які забезпечують повне знищення атипових мікобактерій – *Mycobacterium fortuitum*).

Таким чином, вперше встановлено, що новий дезінфікуючий засіб «Геоцид» у 0,5 % концентрації за експозиції 30 хв володіє ефективними бактерицидними властивостями, які забезпечують повне знищення тест-культур: *S. aureus* та атипових мікобактерій *Mycobacterium fortuitum*. Комплексний дезінфікуючий препарат «Геоцид» є перспективним препаратом в якості дезінфікуючого засобу.

УДК 574.5.085.16:636.6.087

ХОМЕНКО А.Д., канд. вет. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

БІОТЕХНОЛОГІЯ *SPIRULINA PLATENSIS* ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇЇ БІОМАСИ У ПЕРЕПЕЛІВНИЦТВІ

Сьогодні у якості добавок до складу комбікормів для годівлі сільськогосподарських птиці та тварин все більш часто використовують, одержані біотехнологічним способом, біомасу вермикюльтури, мікроорганізмів, які є продуцентами цінного білка, а також містять біологічно активні речовини.

Біомаса *Spirulina platensis* містить у своєму складі незамінні амінокислоти, жиро- і водорозчинні вітаміни, макро- та мікроелементи, антиоксиданти, функціональні пігменти, що необхідні для забезпечення високого рівня продуктивності тварин та птиці за нормального функціонування організму та одержання конкурентоспроможної та високоякісної продукції. Відомо, що культура мікроводорості здатна використовувати для свого росту та розвитку різні органічні речовини, наприклад, амінокислоти, курячий послід, гній великої рогатої худоби, відходи промислових виробництв. Тому, були проведені дослідження зі встановлення доцільності використання кисломолочної сироватки у складі поживного середовища під час культивування *Spirulina platensis* та дослідження ефективності згодовування комбікорму з добавкою одержаної біомаси перепелам.

В умовах Білоцерківського НАУ були проведені дослідження зі встановлення найбільш оптимальної концентрації кисломолочної сироватки у складі поживного середовища під час культивування *Spirulina platensis*. За результатами проведених досліджень встановлено, що найбільш оптимальна концентрація кисломолочної сироватки у складі поживного середовища Заррука під час культивування *Spirulina platensis* становить 3,0 % від об'єму. Встановлено основні технологічні параметри культивування мікроводорості.

Результати наших досліджень щодо ефективності використання у складі комбікормів для перепелів біомаси *Spirulina platensis*, одержаної за удосконаленої біотехнології, має стимулюючу дію на інтенсивність росту птиці. Доведено, що у період від 1 до 22 діб оптимальною була доза 2,0 % біомаси *Spirulina platensis* у складі комбікорму. За такої дози перепели мали більшу масу тіла на 7,25 % порівняно з контролем. У період з 23 до 50-ї доби найбільший стимулюючий вплив виявлено за використання добавки біомаси *Spirulina platensis* у кількості 3,0 % від маси комбікорму. Маса тіла птиці переважала показник контролю на 4,03 %. Встановлено збільшення середньодобових та абсолютних приростів маси птиці за використання 3,0 % добавки біомаси *Spirulina platensis*, відповідно, на 5,47 та 4,20 % порівняно з контролем. При вивченні впливу біомаси *Spirulina platensis* на показники м'ясної продуктивності відмічено вірогідне збільшення передзабійної маси тіла перепелів III дослідної групи, за згодовування комбікорму з умістом 3,0 % добавки *Spirulina platensis* від маси комбікорму на 1,6 % ($p \leq 0,01$) відносно контролю. За такої кількості добавки маса непатраної та патраної тушки птиці перевищувала показники контролю на 2,3 та 2,5 % ($p \leq 0,001$).

УДК 636.6.087.8:577.125.33:612.46:546.48

ЦЕХМІСТРЕНКО О.С., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

АКТИВНІСТЬ ФЕРМЕНТІВ АОЗ В ОРГАНІЗМІ ПЕРЕПЕЛІВ ЗА ДІЇ ПРЕПАРАТУ СЕЛ-ПЛЕКС ТА ЗА УМОВ КАДМІЄВОЇ ІНТОКСИКАЦІЇ

Нині важливим є дослідження впливу різноманітних чинників на органи тварин та птиці в комплексному аспекті. За дії антропогенних та техногенних факторів спостерігається реакція з боку органів та систем. Оскільки печінка є органом, який забезпечує метаболічну активність та первинно реагує на зміни внутрішнього середовища, а нирки є головним та кінцевим органом виділення, то доцільним є дослідження активності їх ферментів антиоксидантного захисту при оцінюванні компенсаторних та реакційних механізмів.

При виробництві м'ясної та ячної продукції використовують добавки до комбікорму, зокрема Сел-Плекс. Селен у складі препарату покращує загальний стан організму, його відтворну здатність та продуктивність, має виражену антирадикальну, радіопротекторну, протипухлинну дію.

У дихальному ланцюзі мітохондрій в процесі транспорту електронів вивільняються реакційноздатні іони Оксигену, їх знешкодження відбувається за участі спеціалізованих ферментних систем (каталаза, супероксиддисмутаза, глутатіонпероксидаза), активність яких у печінці та нирках і визначалась у даному дослідженні.

При дослідженні онтогенетичних особливостей системи АОЗ у печінці та нирках у добових перепелят зафіксовано зростання активності СОД та ГПО як пристосування до нових умов існування за фізіологічного оксидативного стресу. Протягом чотирьох декад дослідження супероксиддисмутазна активність нирок знизилась на 77 % ($p < 0,01$). У 50-денному віці активність ферменту збільшується у 2,76 рази порівняно із 4-ю декадою ($p < 0,001$). У подальшому активність СОД знову знижується, досягаючи свого мінімуму у 60-денному віці (20,5 % відносно добової птиці, $p < 0,001$) і дещо стабілізується у 70-денному віці, досягаючи рівня 39,9 % від добової ($p < 0,001$). Надходження Селену достовірно підвищує активність ферменту у печінці та нирках, зберігаючи тенденцію до зниження у віковому аспекті.

Активність каталази у цитоплазмі гепатоцитів коливалась. На 20-ту добу життя встановлено зростання її активності на 30,3 % ($p < 0,05$) порівняно з попереднім віком. У 50 днів активність ферменту зросла на 32,3 % ($p < 0,05$) порівняно з попереднім віком, а на 60-ту добу – знизилась. У нирках активність каталази є найвищою у 10-денних перепелят, переважаючи рівень добової птиці на 2,6 %. З 4-ї декади до кінця експерименту проходить по-

ступове зниження активності ферменту на 27,1 % ($p < 0,001$) порівняно з добовою птицею у 4-й декаді експерименту і на 58,2 % на 70-ту добу ($p < 0,001$). За додавання Сел-Плексу відмічалось достовірне зростання активності на 30-у, 50-ту та 70-ту доби досліду у печінці та на 40-у у нирках. У всіх інших вікових групах спостерігається зниження активності ферменту проти контролю.

Активність ГПО у нирках добових перепелів, у зв'язку з підвищеною інтенсивністю окисно-відновних реакцій та посиленням активності СОД, була досить високою та хвилеподібно зростала. Наприкінці експерименту проходить різке збільшення активності ГПО у нирках, встановлюється максимальний її рівень, що перевищує активність у добовому віці у 3,1 рази ($p < 0,001$). Селен, введений у організм, індукує активність ГПО, захищаючи від окислювальної атаки білки, ліпіди, НАД. ГПО зберігає клітини від сенсibiliзованої загибелі, відновлюючи ліпідні перексиди.

Таким чином, доведена роль Селену у підтримці антиоксидантного гомеостазу клітин різних органів завдяки входженню до складу (ГПО) та активації ферментативної активності. Виявлено динаміку зміни активності ферментів. На ранніх етапах росту і розвитку високу активність проявляє СОД, в період зміни пера та становлення яйцекладки – виражена каталазна активність, а в період інтенсивної яйцекладки – активність ГПО.

УДК 636.92:612.015

РОЛЬ Н.В., аспірантка

Науковий керівник – **ЦЕХМІСТРЕНКО С.І.**, д-р с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

natalka290991@gmail.com

СТАН ПЕРОКСИДНОГО ОКИСНЕННЯ ЛІПІДІВ В ОРГАНАХ КРОЛІВ НОВОЗЕЛАНДСЬКОЇ ПОРОДИ У ВІКОВІЙ ДИНАМІЦІ

Однією із основних змін клітинного метаболізму є активація пероксидного окислення ліпідів (ПОЛ), за якого утворюються гідроперекиси ліпідів, та ТБК-активні продукти. У нормальних умовах їх кількість у тканинах знаходиться на сталому рівні. Вони сприяють усуненню руйнівних компонентів дихального ланцюга в мітохондріях, активують процеси проліферації та диференціації клітин, транспорт іонів, беруть участь у регуляції проникності клітинних мембран, руйнуванні пошкоджених хромосом і т. д.. Активація пероксидного окислення ліпідів призводить до порушення фізико-хімічних властивостей мембран, їх ліпідного складу, токсично впливає на тканини, сприяє посиленню лізису, окисненню сульфгідрильних груп білків. У літературі широко висвітлено особливості ПОЛ і антиоксидантного захисту в організмі свиней, птиці, риб та щурів. Однак в організмі кролів це питання висвітлено недостатньо. Метою роботи було дослідити перебіг процесів ПОЛ в організмі кролів новозеландської породи у віковому аспекті. У гомогенаті мозку, серця та найдовшого м'язу спини, у віці від народження до 90 діб з інтервалом 15 діб, визначали вміст загальних ліпідів та продуктів ПОЛ: гідропероксидів ліпідів (ГПЛ) та ТБК-активних продуктів за загальноприйнятими методиками. Дослідження показали, що у мозку кролів вміст загальних ліпідів був у межах 21,89-25,06 мг/г тканини, тоді як у серці цей показник був значно нижчим – 8,51-12,52 мг/г тканини. Встановлено, що вміст загальних ліпідів у найдовшому м'язі спини поступово знижується та у 90-добовому віці становить $26,65 \pm 2,17$ мг/г тканини.

Визначення вмісту ГПЛ у органах кролів має важливе значення для оцінки активізації ПОЛ. У мозку вміст ГПЛ найнижчим був у однодобових кроленят – $7,52 \pm 0,07$ ЕО/г тканини. Проте з віком вміст ГПЛ у мозку зростав та у 90 діб становив $9,23 \pm 0,13$ ЕО/г тканини. Встановлено, що у найдовшому м'язі спини на 45-ту добу досліду вміст ГПЛ був найвищим

– 5,81±0,07 ЕО/г тканини, а ТБК-активних продуктів – 66,47±6,53 ммоль/г тканини. Виявлено, що у серці однодобових кроленят, порівняно з іншими органами, найнижчий вміст ГПЛ – 0,75±0,15 ЕО/г тканини. По закінченню досліду вміст ТБК-активних продуктів у серці збільшився до 58,48±12,95 ммоль/г тканини. Така неузгоджена зміна вмісту ТБК-активних продуктів з гідропероксидами, ймовірно, відбувається через те, що ці продукти утворюються з ГПЛ, які можуть піддаватися повторному окисненню та знешкодженню глутатіоном та глутатіонпероксидазою.

УДК 636.92.087.7:612.1

ФЕДОРЧЕНКО М.М., аспірант

Науковий керівник – **ЦЕХМІСТРЕНКО С.І.**, д-р с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

AFedorchenko@ukr.net

ВПЛИВ ВІТАМІННО-МІНЕРАЛЬНОЇ ДОБАВКИ НА АКТИВНІСТЬ ЕНЗИМІВ АНТИОКСИДАНТНОГО ЗАХИСТУ ПЛАЗМИ КРОВІ ТА ПЕЧІНКИ КРОЛІВ НОВОЗЕЛАНДСЬКОЇ ПОРОДИ

Важливою умовою підвищення життєздатності та резистентності організму кролів за сучасних умов промислового ведення галузі є підтримання фізіологічного стану їх організму на різних стадіях індивідуального розвитку.

Вивчення змін прооксидантно-антиоксидантної рівноваги і регуляції цього процесу у кролів, під час індивідуального розвитку, становить інтерес у зв'язку з пошуком можливостей впливу на захист організму від гіперпродукції вільних радикалів, що індуюють реакції пероксидного окиснення ліпідів і є причиною загибелі клітин у системах органів тварин.

Із цією метою було визначено активність та вміст ензимів антиоксидантної системи (глутатіонпероксидази (ГПО), вмісту відновленого глутатіону та церулоплазміну) в плазмі крові та тканинах печінки в організмі кролів новозеландської породи на фоні біохімічного впливу вітамінно-мінеральної добавки у дослідній групі. У кролів з 45 до 60-добового віку у плазмі крові дослідної групи спостерігали тенденцію до зростання активності глутатіонпероксидази. У кролів 90-добового віку було зареєстровано вірогідне підвищення на 11,2 % активності глутатіонпероксидази у порівнянні з тваринами контрольної групи. Таке явище може бути в результаті комплексного впливу біологічно-активних речовин вітамінно-мінеральної добавки на стабілізацію антиоксидантних процесів у плазмі крові кролів дослідної групи. Активність глутатіонпероксидази в тканинах печінки кролів контрольної групи у віці 45-, 60, 75- та 90-діб відзначалась тенденцією до поступового зростання показників, але вони були нижчими у порівнянні з дослідною групою. У плазмі крові кролів дослідної групи вміст відновленого глутатіону з 45 до 75 доби мав тенденцію до зростання. При дослідженні вмісту відновленого глутатіону у печінці кролів контрольної групи 60-добового віку було зафіксовано вищий його вміст у 2,3 рази порівняно з тваринами 45-добового віку. У дослідній групі також встановили збільшення відновленого глутатіону, яке було вже вірогідним у тканинах печінки кролів 60-добового віку порівняно з 45 добовими. В 90-добовому віці у плазмі крові спостерігали зростання вмісту церулоплазміну у кролів дослідної групи. У тканинах печінки кролів дослідної групи 45-добового віку вміст церулоплазміну був вищий у 1,1 рази порівняно з тваринами 60-добового віку.

Встановлені зміни показників системи антиоксидантного захисту засвідчують напруженість зрівноваження прооксидантно-антиоксидантної системи молодняку кролів. Зокрема таке явище можна пояснити віковими особливостями становлення антиоксидантної системи молодого організму кролів під впливом вітамінно-мінеральної добавки.

УДК 637.146.3

ГРЕБЕЛЬНИК О.П., канд. техн. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

grebelnikop@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ЯКІСНИХ ПОКАЗНИКІВ ФЕРМЕНТОВАНИХ МОЛОЧНИХ НАПОЇВ

До технологічних операцій, здатних змінити якісні показники молочних виробів, відноситься ферментація – процес, за якого формуються основні органолептичні, фізико-хімічні та реологічні показники виробів.

Метою роботи було дослідити вплив різних видів заквашувальних препаратів на формування якості кисломолочних напоїв.

У дослідженнях використано молоко коров'яче незбиране з масовою часткою жиру 3,4 % згідно ДСТУ 3662-97. Ферментація здійснювалася термостатним способом. Було застосовано сухі бактеріальні закваски «Vivo» (ТУ У 15.5-30603000636-001:2009): «Йогурт Vivo», «Біфівіт Vivo», «Віталакт Vivo».

У склад мікрофлори закваски «Йогурт Vivo» входять термофільні стрептококи; молочнокислі, вершкові та ароматоутворювальні лактококи; закваски «Біфівіт Vivo» – біфідобактерії; молочнокислий та вершковий лактококи; пропіоновокислі бактерії; закваски «Віталакт Vivo» – ацидофільна паличка, лейконостоки, мікрофлора кефірних грибків.

Органолептичну оцінку готових кисломолочних напоїв визначали у балах з використанням коефіцієнтів вагомості: де K_0 – загальна бальна органолептична оцінка продукту; M_1, M_2, M_3, M_4 – коефіцієнти вагомості смаку, консистенції кольору; K_1, K_2, K_3, K_4 – бальна оцінка смаку, аромату, консистенції кольору зразка; B_1, B_2, B_3, B_4 – оцінка смаку, аромату, консистенції, кольору стандарту.

Готові зразки протягом 5 діб контролювалися за показниками титрованої кислотності, умовної в'язкості, ступеня синерезис.

Серед органолептичних показників найбільш залежними від видового складу заквашувальної мікрофлори були смак та аромат. Вони були лімітуючими і вплинули на загальну органолептичну оцінку зразків: йогурт – $K_0=7,34$; біфівіт – $K_0=9,43$; віталакт – $K_0=9,09$.

Виявлено вплив заквашувальної мікрофлори на динаміку наростання титрованої кислотності за зберігання. У напоях йогурт та біфівіт протягом 5 діб спостерігалася збільшення показника на 5-6 °Т; для віталакт – на 23-24 °Т. Зміни у віталакт обумовлені наявністю у його мікрофлорі ацидофільної палички.

Формування реологічних показників повністю обумовлене видом заквашувального препарату. Вищі структурно-механічні показники (умовна в'язкість 1 хв. 56 с; ступінь синерезису $26\pm 0,5$ %) мав йогурт. У склад його мікрофлори входять вершкові лактококи та термофільні стрептококи, які формують в'язку консистенцію, обумовлюючи високі структурно-механічні показники.

УДК 637.072

КАЛІНІНА Г.П., канд. техн. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

matagala@i.ua

ЯКІСТЬ МОРОЖЕНОГО М'ЯСА

Значення м'ясної промисловості в системі аграрної політики визначається в першу чергу тим, що вона забезпечує населення країни харчовими продуктами, які являються основними джерелами білкового харчування людини.

М'ясо – джерело повноцінних білків, а також жирів, мінеральних, екстрактивних речовин і деяких вітамінів тощо. Харчова цінність м'яса визначається його хімічним складом,

енергетичною цінністю, смаковими властивостями і рівнем засвоєності. Найбільш важливою складовою частиною м'яса є білки, тому що основна частка їх представлена повноцінними, легкозасвоєваними протеїнами, які використовуються організмом людини для побудови своїх тканин.

Раціональна промислова переробка сировини дозволяє в повній мірі використовувати всі продукти забою сільськогосподарських тварин для виробництва не тільки харчових, а також цінної технічної, кормової та медичної продукції.

Велике значення якості продукту мають його товарні показники, за якими споживач складає перше враження про якість: зовнішній вигляд продукту, його органолептичні характеристики та упаковка. Поєднання всіх показників, що називається якістю товару є предметом технології і регламентується "Державними стандартами" та "Технічними умовам".

Актуальність роботи полягає у дослідженні ринку мороженого м'яса та проведенні порівняльної оцінки якості м'яса різних виробників.

Метою роботи є дослідження споживчих властивостей мороженого м'яса, що експортується з України.

Для досліджень було обрано зразки мороженого м'яса, представленого в мережі супермаркетів м. Біла Церква від колективних сільськогосподарських установ, фермерських господарств та господарств приватних власників Черкаської, Вінницької, Київської та Житомирської областей. Було досліджено м'ясо яловичина морожена 1 категорії.

Висновок: за органолептичними показниками зразки отримали оцінку «сумнівної свіжості», а значення рН досліджуваних зразків не відповідало нормованим, що вказує на порушення технологічних прийомів заморожування та зберігання мороженого м'яса. Для збереження якості продукції необхідно правильно організувати виробничі потоки, суворо контролювати якість сировини, покращити зберігання та транспортування сировини, дотримуватися санітарно гігієнічних вимог тощо.

УДК 636.92.087.72.033

ШУЛЬКО О.П., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет
orshulko@rambler.ru

ВПЛИВ РІЗНИХ РІВНІВ СІРКИ В РАЦІОНІ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ МОЛОДНЯКУ КРОЛІВ

Для покращення технології вирощування кролів необхідно корегувати та вдосконалювати норми годівлі. Важливу роль при збалансуванні раціонів за всіма необхідними елементами живлення відіграють макро- та мікроелементи. Зокрема, на сьогоднішній день актуальними є дослідження з вивчення впливу сірки та селену на продуктивність молодняку кролів.

Відомо, що сірка входить до складу органічних сполук – білків, амінокислот, вітамінів, бере участь у біосинтезі кератинів шерсті.

Дослідженнями останніх років відмічена важлива роль неорганічних сполук сірки в обмінних процесах організму.

Поряд із сіркою незамінним фактором живлення вважають також селен, оскільки він тісно взаємодіє з макро- і мікроелементами, вітамінами і ферментами як у зовнішньому середовищі, так і в організмі тварин і людини. Він визнаний необхідним ультрамікроелементом, який впливає на обмін білків, жирів і вуглеводів.

Науково-господарський дослід був проведений на 5-ти групах молодняку кролів породи сріблястий. Тварин утримували в одноярусних сітчастих клітках, які розміщували в приміщенні з регульованим мікрокліматом.

Дослідних тварин годували повнораціонним комбікормом, збалансованим за деталізованими нормами відповідно до їх віку (45–60, 61–90, 91–120 діб).

Використання в годівлі молодняку кролів повнораціонних комбікормів з різним вмістом сірки і нормованим рівнем селену істотно вплинуло на інтенсивність їх росту.

Після 30 діб споживання комбікорму, який містив різні дози сірки, жива маса кролів 2, 3, 4 та 5-ї дослідних груп перевищувала контроль, відповідно, на 0,6; 2,1; 3,5 та 1,7 %.

У кінці основного періоду (вік кролів 120 діб) тварини усіх дослідних груп за живою масою переважали контроль. У цей період жива маса кролів 4-ї групи становила 2971,67 г, що на 5,7 % вище, ніж у контролі. Тварини 3- та 5-ї груп переважали контрольних аналогів за цим показником, відповідно, на 110,9 та 90,1 г, або 3,9 та 3,2 %. Кролі 2-ї дослідної групи у віці 120 діб мали живу масу 2873,67 кг і переважали тварин контрольної групи за цим показником на 2,2 %. Варто відмітити, що між тваринами 4-ї та контрольної груп у віці 90 та 120 діб різниця була вірогідною.

Отже, підвищення рівня сірки в раціоні до 0,4 % сухої речовини та селену на рівні 0,2 мг/кг сухої речовини раціону позитивно впливає на продуктивні якості молодняку кролів.

УДК 636.4.085.27

НІКОЛЕНКО І.В., аспірант

КАРУНСЬКИЙ О.Й., д-р с.-г. наук

Одеський державний аграрний університет

igor.nikolenko.87@mail.ru

ВПЛИВ ФЕРМЕНТНОГО ПРЕПАРАТУ «ЛІЗОЦИМ ГЗх» НА РІСТ І РОЗВИТОК МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ

Застосування повноцінної годівлі тварин необхідна умова інтенсифікації усього тваринництва. При цьому велике значення має забезпечення раціону концентрованими білково-вітамінними добавками, ферментними препаратами, біологічно активними речовинами, які прискорюють ріст і повноцінну продуктивність свиней. Перспективним способом є використання ферментних препаратів в раціонах при відгодівлі свиней. Мета і завдання досліджень нашої роботи полягала у вивченні впливу ферментного препарату «Лізоцим ГЗх» на ріст і розвиток молодняку свиней на відгодівлі. Дослід поставлений в господарстві ТОВ «Авангард-Д» Овідіопольського району Одеської області. У зв'язку з цим нами були поставлені наступні завдання:

- вивчення перетравності поживних речовин у молодняку свиней;
- визначити вплив ферментного препарату на витрати корму в період відгодівлі з 4-місячного віку до забою;
- визначити економічну ефективність використання досліджуваного ферментного препарату в раціонах свині.

Вивчення перетравності поживних речовин у молодняку свиней показала що істотна кореляція сталася у другій і третій піддослідних груп яким згодовували 1 і 2 кг ферментного препарату, проте остаточні сумніви в доцільності використання цієї ферментної добавки розвіяли економічні показники використання при відгодівлі у тварин, так абсолютний приріст живої маси другої і третьої групи в співвідношенні до контрольної склав 102,8 % і 105,3 % де при реалізації свинини рівень рентабельності другої і третьої групи склав 26,6 % і 30,1 % в порівнянні з контрольною 16,8 %. З отриманих нами даних можна сміливо стверджувати що ферментна добавка Лізоциму в раціоні свиней надає позитивний ефект на розвиток цих тварин.

СУЧАСНІ АГРОБІОТЕХНОЛОГІЇ, ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ

УДК 633.111 "324": 631.523.4/527.34

ЛОЗІНСЬКИЙ М.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

УСПАДКУВАННЯ І РЕКОМБІНОГЕНЕЗ МАСИ ЗЕРНА З ГОЛОВНОГО КОЛОСУ В ГІБРИДІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ (*TRITICUM AESTIVUM L.*), ОТРИМАНИХ ЗА ГІБРИДИЗАЦІЇ БАТЬКІВСЬКИХ ФОРМ РІЗНИХ ЕКОТИПІВ

Маса зерна з колоса – важливий елемент структури врожайності пшениці і за свідченням більшості науковців є одним з найефективніших засобів підвищення продуктивності рослини пшениці.

В умовах Білоцерківської дослідно-селекційної станції ІБКіЦК У 2011-2015 рр. вивчали характер успадкування маси зерна з головного колоса у гібридів F_1 пшениці м'якої озимої, отриманих від схрещування батьківських форм, що належать до різних екологічних груп. Також важливим було встановлення ступеня й частоти позитивних трансгресій в F_2 .

До гібридизації залучали сорти різного генетичного походження: Місія одеська (Селекційно-генетичний інститут), Відрада, Либідь, Олеся, Роставиця, Білоцерківська напівкарликова (БЦДСС), Дріада 1 (НВФ "Дріада"), Поліська 90 (Інститут землеробства), NAZ (Казахстан), Гайтун і Пекін (Китай), що належать до різних екологічних груп. Матеріалом для досліджень були 10 гібридних комбінацій: Місія одеська / Відрада, Місія одеська / Либідь, Дріада 1 / Олеся, Дріада 1 / Роставиця, NAZ / Олеся, NAZ / Поліська 90, Гайтун / Олеся, Гайтун / Білоцерківська напівкарликова, Пекін / Олеся, Пекін / Білоцерківська напівкарликова.

Аналіз експериментального матеріалу за ознакою «маса зерна з головного колосу» свідчить, що успадкування за типом позитивного наддомінування виявлено у восьми з десяти гібридів F_1 . Ступінь фенотипового домінування відповідав показникам 1,9-44,0. У гібридів Дріада 1 / Олеся (схрещування степового еко типу з лісостеповим) і NAZ / Поліська 90 (схрещування віддалених еколого-географічних форм) спостерігалось позитивне домінування ($h_p = 1,0$) і проміжне успадкування ($h_p = -0,2$) відповідно.

За частотою вищеплення практично цінних форм не всі гібридні популяції F_2 однакові. Виявлені комбінації схрещувань, які давали більший відсоток гетерозисних рослин. Так, за масою зерна з головного колоса, найвищою частотою позитивних трансгресій (92,0 %) характеризується гібридна популяція NAZ / Поліська 90 (схрещування віддалених еколого-географічних форм). Також високі показники частоти позитивних трансгресій спостерігалися в гібридів Місія одеська / Либідь, NAZ / Олеся і Дріада 1 / Роставиця 50,0, 41,7 і 40,5 % відповідно.

За результатами досліджень серед кращих комбінацій F_2 проведено добори з метою створення нового вихідного матеріалу для селекції сортів пшениці м'якої озимої з високим рівнем продуктивності і адаптивності до несприятливих умов довкілля.

УДК 632.913:633.11«324»:631.53.04(292.485)(477)

КРИВЕНКО А.І., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

АНАЛІЗ ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ ПОСІВІВ І ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Інтенсивні технології вирощування сільськогосподарських культур характеризуються комплексністю використання факторів інтенсифікації і, зокрема, виконанням механізованих

робіт. Вони спираються на біологічні особливості рослин за фазами росту і розвитку та етапи органогенезу. В інтенсивній технології вирощування одним з провідних напрямків є інтегрована система захисту рослин від хвороб, шкідників та бур'янів.

Захист рослин – важливий фактор підвищення урожайності пшениці озимої і покращення якості зерна. Тільки від коренових гнилей недобір зерна пшениці озимої в окремі роки досягає втрат, які дорівнюють шкодочинності усіх інших хвороб цієї культури разом взятих.

Спостереження, обліки, експерименти проведені в умовах приватного агропромислового підприємства «АГРОПРОДСЕРВІС» Тернопільського району Тернопільської області протягом 2013-2015рр. показали, що залежно від умов вирощування пшениці озимої та ступеня ураження рослин кореневою гниллю, суттєво знижується урожайність за рахунок зменшення маси насіння в колосі хворих рослин на 16,1 до 42,9 % порівняно зі здоровими неураженими хворобою рослинами.

Мікробіологічними аналізами встановлено, що збудниками хвороби є гриби роду *Fusarium*, які склали 45,5-74,1 % від усієї мікрофлори, яка заселяла уражені органи рослин. В другу половину вегетації біля 25 % рослин уражались ще й церкоспорельозною кореневою гниллю.

Коренева гниль і особливо такі шкідники як злакові мухи, хлібний турун і озима совка є однією із основних причин зрідження посівів озимої пшениці. Посіви раннього строку сівби (20 вересня) через пошкодження шкідниками і ураження кореневою гниллю зріджувались восени на 11,7 % оптимального (30 вересня) – на 5,2 %. Пізні посіви (10 жовтня) з осені шкідливими організмами не пошкоджувались і не зріджувались, проте в зиму входили менш розвиненими і підготовленими до низьких температур.

Через погіршення фітосанітарного стану, зрідження продуктивного стеблествою урожайність пшениці озимої ранніх строків сівби була в середньому на 4,7 ц/га, або 11 % нижчою від оптимальних. За урожайністю посіви пізнього строку сівби (10 жовтня) достовірно перевищували ранні на 1,6 ц/га.

Дотримання оптимальних агротехнічних строків сівби покращує фітосанітарний стан посівів озимої пшениці, збільшує густоту продуктивного стеблествою та поліпшує структуру урожайності і, як наслідок, забезпечує достовірний приріст урожайності зерна у порівнянні із пізніми і ранніми строками сівби відповідно на 1,6 і 4,7 ц/га, або на 3,7 до 11 % та значно вищі економічні показники його виробництва. За теплої осені у виробничих умовах доцільно зміщувати оптимальні строки сівби в сторону пізніх ніж ранніх.

УДК 633.11«324»

ПАНЧЕНКО Т.В., ТКАЧУК В.М., кандидати с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЕЛЕМЕНТИ СТРУКТУРИ ВРОЖАЙНОСТІ СУЧАСНИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ТА ЇХ КОРЕЛЯЦІЙНИЙ ЗВ'ЯЗОК

У зерновому господарстві нашої країни провідною зерною культурою є озима пшениця. В середньому валовий збір її в країні становить близько 38-45 % усіх зернових культур.

В останні роки у зв'язку з порушенням сівозмін, недотриманням агротехніки, нестачею засобів хімічного захисту, розміщенням озимої пшениці на великих площах після незадовільних попередників, недостатнім внесенням органічних і мінеральних добрив поставили виробництво продовольчого зерна в нашій країні майже у повну залежність від погодних умов, які несприятливо складаються в окремі роки. В такі роки це було однією з причин загибелі посівів озимини на великих площах.

Такий стан з виробництвом зерна озимої пшениці призвів не тільки до нестійких валових зборів, а і до значного погіршення якості зерна. При даних проблемах виробництва і при наявності в господарствах лише невеликої кількості добрив, потрібно повернути велику

увагу сортовому складу озимої пшениці. Тому що сортам належить одна з головних ролей не тільки для збільшення урожайності а і для покращення якості зерна.

Наші дослідження направлені на вивчення питання формування елементів структури урожайності її величини та покращення якості зерна різних сортів пшениці озимої та порівняння кореляційних зв'язків густоти рослин, продуктивного стеблостою, довжини колосу, кількості колосків у колосі, кількості зерен у колосі, маси зерен з колосу та маси 1000 насінин.

Виживанність рослин пшениці озимої в осінній період у середньому за час досліджень складала 93,74-95,99 відсотків, а на початок весняного відростання вона коливалася в межах – 78,9-80,6 відсотків.

Найвища густина рослин в роки досліджень за сортом Подолянка – 338,6 шт./м², дещо нижча у сорту Єрмак – 332,0 шт./м², мінімум мав сорт Богдана – 324,3 шт./м².

Залежно від добору сорту змінюється й величина урожайності озимої пшениці. Урожайність сорту Єрмак в середньому за роки досліджень становить – 59,8 ц/га, у сорту Подолянка урожайність була найвищою серед усіх досліджуваних сортів – 62,7 ц/га дещо поступився за урожайністю сорт Богдана – 54,8 ц/га. Сорт Елегія виявився найменш урожайним і в середньому було зібрано в дослідках – 53,1 ц/га.

Високий кореляційний зв'язок відмічено між густиною продуктивного стеблостою та урожайністю – 0,945 та між масою насіння в колосі і урожайністю – 0,911.

UDK 632.25:582.711.712

MARCHENKO A., candidate of Agricultural sciences

Bila Tserkva National Agrarian University

ROOT AND BASAL ROTS OF GENUS *ROSA L.* ORNAMENTAL SHRUBS

The results of mycological analysis of genus *Rosa L.* ornamental shrubs infected with root and basal rots reveal that phytopathogenic complex of green cuttings basal part is represented with 15 species of *Micromycetes* from 11 genera 7 families 8 levels 4 parts of 2 kingdoms. Fungi kingdom is represented with 12 species of 9 families and *Chromista* – with 3 species of 2 genera. Phytopathogenic complex of root and basal rots is represented with saprophytic and parasitic organisms. Saprotrophic types of *Micromycetes* were distinguished from the infected *Rosa × hybrida* and *Rosa canina* cuttings: *Aspergillus* spp., *Trichothecium roseum*, *Gliocladium* spp., *Mucor* spp., And epiphytes *Alternaria* spp. The allocation frequency was regular, except for species of the genus *Alternaria*. In some cases necrosis was detected on rooted green cuttings which contained potentially pathogenic species of *Micromycetes*: *Botrytis cinerea*, *Fusarium* spp., *Pythium* spp., *Rhizoctonia solani*, but the frequency of detection was low, and they were allocated irregularly. In the phytopathogenic complex of necrosis in the basal part of green cuttings *Rosa × hybrida* and *Rosa canina*, compared to other soil *Micromycetes*, *Fusarium*, *Verticillium*, *Phytophthora* species dominated. From the data presented one we should also note that the fungi *F. oxysporum*, *F. solani*, *V. albo-atrum*, *V. dahliae*, *Ph. cactorum* are the main participants of infection rotting process in green cuttings of genus *Rosa* ornamental shrubs during their rooting in greenhouses. Mycological analysis of young (1-2 years) genus *Rosa* ornamental shrubs in the open ground, affected by root and basal rots showed that the species composition of pathogenic complex does not differ from the one set in the greenhouse in for green cuttings rooting. The dominant place in allocation frequency is possessed by family *Fusarium*, the species of which were met twice as often as the *Verticillium* kind of pathogens and 3 times more often than the *Phytophthora* kind. As a result of mycological analysis of genus *Rosa L.* ornamental shrubs infected root we have found that the dominant position in a phytopathogen complex belongs to *F. oxysporum*, its frequency allocation is 3 times higher than *F. solani*. In most cases, these two pathogens complement each other. The genus *Verticillium* in the pathological process is represented with species of *V. albo-atrum*, *V. dahliae*, the dominant place on the frequency selection is taken by *V. dahliae*. The genus *Phytophthora* presented represented with *Ph. Cactorum* kind. Diagnostic features of fusariose, verticilliose and phytophthorose root and basal rot of genus *Rosa* ornamental shrubs are defined.

UDC 631.526.3:581+351.7

MOSKALETS T., cand. of Biological sciences
MOSKALETS V., doctor of Agricultural science
Bila Tserkva National Agrarian University
moskalets78@rambler.ru

ECOLOGICAL, MOLECULAR-GENETIC MARKERS AND TECHNOLOGICAL INDICATORS OF WINTER TRITICALE

Triticale is a promising culture for expanding the resource base of baking industry and bio-ethanol production. This is a separate plant genus x *Triticosecale* created by artificial selection (from *Triticum* – the wheat genus, and *Secale* – the rye genus) (Rybalka A.I., 2015). This artificial plant is of interest due to its nutritional value which largely surpasses in many aspects those of wheat and rye. Nutritional value of triticale grain is caused by high content of protein, essential amino acids, minerals, vitamins B, PP, E, and carotenoids (Shhipak G.V., Ignatenko A.I., 2010). It should also be noted that the triticale culture is not very discriminative of growing conditions and is the most capable among other crops in the area of weak implementation of biological potentials. Currently, there is a number of winter and spring triticale sorts with high productivity, grain quality, and stable expression of economic characters (Moskalets V.V. et al., 2014). Not all of the sorts present the valued economic characteristics that meet the requirements of baking and alcohol-distilling use. Thus expansion of gene pool of triticale with such properties is important for national nutritional safety.

The aim of the work was to screen new lines and sorts of hexaploid winter triticale by technologic features and molecular genetic markers.

The aim of the research was to conduct basic screening of new lines and cultivars of winter hexaploid triticale by the technological and molecular genetics indicators. Molecular and genetic research conducted by polymerase chain reaction allelic variants of gene loci *Wx-A1*, *Wx-B1*, and quality parameters of grain, flour and bread – on technological markers. The new cultivars and lines of winter hexaploid triticale of Nosovka Breeding and Research Station of V.M. Remeslo Mironovka Institute of Wheat by technological indicators of grain, flour and bread quality were studied. According to representative criteria's the most promising genotypes, which are the main products in terms Forest-Steppe ecotypes' and a high-quality raw materials for bakeries and bioethanol were identified. Molecular and genetic identifications of allelic variants of genes loci *Wx-A1*, *Wx-B1* triticale, which in the early stages of ontogenesis to predict targeted uses genotypes were conducted. The first among a series of triticale cultivars and lines Forest-Steppe ecotypes and biotypes with nonfunctional «b» gene allele *WxA1*, which defines a high content of amylopectin of starch, an important release for more ethanol was identified. It was found that technological characteristics of grain, flour and bread of new cultivars and lines of winter triticale meet the modern requirements production dietetic food and bioenergy products is important and relevant in the context of food security of Ukraine.

UDC 631.526.3:581+351.7

MOSKALETS T., cand. of Biological sciences
Bila Tserkva National Agrarian University
shunyascience@ukr.net

MANAGEMENT THE VITAL STATE PLANT BY THE CRITERIA OF MECHANISMS ADAPTABILITY

Much of the world take anthropogenically transformed by ecosystems. Sustainable use them often involves anthropocentric approaches (Hof et al., 2011; Field et al., 2014). Current recessionary environment motivates recent decades more and more attention to new approaches. These ap-

proaches ecological imperative is a harmonious combination of human activities and natural laws. Such a development relationship precedes model, which would solved by example conceptual problems, providing a dynamic equilibrium processes in ecosystems and optimizing of life status cultural plant species.

For example, representatives of the tribe *Triticeae* (*Triticum aestivum* L., *Secale cereale* L., *Triticum trispecies* Shulind) developed a conceptual model of management the vital state anthropogenic transformed ecosystems by the criteria of mechanisms of adaptability, that are important to improve of the controls the vitality of cultural plant species within a certain ecosystems. Morphophysiological and ontogenetic features of plants are considered as exogenous manifestation of adaptation to certain amplitude ecological factors.

According to preferences of the representatives tribe *Triticeae* to environmental conditions plants ranked by hihro-, helio-, trophomorphous as ecomorphs and subecomorphs. Established that exogenous a manifestation of high levels of plant organisms adaptability to a variety of stress winter conditions are high photoperiodic sensitivity, which is manifested in morphological and physiological mechanisms, including weak growth in autumn and late spring vegetation restoration. The criteria frost, winter hardiness of plants is the accumulation of high general sugar content in node tillering (26-38 mg/g) as cryoprotectants and energy sources their economical expenditure during the autumn-winter period.

Drought resistant ecotypes for various habitats growing detected smaller length, width and therefore the area flag leaf, however, the high index of leaf, compared to less drought. It is shown that are expressed adaptive morphological and physiological changes (high index of leaf, glossy sheen, long green color flag leaf, the presence of awns, significant increase in of dry mass for arid conditions caused by presence of alleles of genes drought Dreb 1 glutenin Glu-D1, gliadin Gli and high protein in the grain (14,2–18,0 %). More drought-resistant plants inherent ability to mobilize their best adaptation mechanisms under adverse abiotic environmental conditions, which manifests itself in lower enzyme activity in flag leaf in the phase of earing-flowering and indicates a lower intensity of oxidative processes induced rearrangements of antioxidant protective system.

УДК 633.112.1 «321»:631.524.84 (477.41)

ЛОЗІНСЬКА Т.П., канд. с.-г. наук

ЄВТУШЕНКО С.М., магістр

Білоцерківський національний аграрний університет

tet.70@mail.ru

ПРОДУКЦІЙНИЙ ПРОЦЕС У СОРТІВ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ В УМОВАХ ННДЦ БНАУ

Для стабілізації виробництва продовольчого зерна і забезпечення макаронної промисловості сировиною важливе значення в країні має вирощування пшениці твердої ярої.

Невідповідність рівня продуктивності сортів пшениці у виробництві їхнім потенціальним можливостям і значні коливання урожайності за роками виникають через те, що сорти створюють переважно для вирощування за інтенсивною технологією. З огляду на те, що переважна частина продукції, що виробляється з зерна пшениці твердої в Україні, імпортується, надзвичайно актуальним є збільшення виробництва зерна, розширення частки виду в структурі зернових і створення власного ринку.

Проте низька врожайність культури у виробництві свідчить про недостатній рівень реалізації біологічного потенціалу, що пов'язано з технологічним супроводом у цілому й зокрема підбором сортів, системою удобрення, особливо в регіонах, у яких посіви даного виду пшениці лише набувають поширення.

Тому дослідження ефективного використання генетичного потенціалу сучасних сортів пшениці твердої ярої мають наукову, агрономічно-господарську та загальнодержавну цінність і є досить актуальними. Біологічною основою інтенсивних технологій є вдало підібрані

сорти із селекційними і господарськи цінними ознаками і властивостями як фундамент цих технологій.

Польові дослідження проведені впродовж 2014-2015 рр. в умовах Лісостепу України на дослідному полі Білоцерківського НАУ.

Метою роботи була оцінка сортів пшениці твердої ярої за продуктивністю, її елементами, ознаками, які впливають на стійкість до вилягання, та можливість виділити сорти, які варто ввести в селекційний процес для створення високопродуктивного і адаптивного матеріалу для умов, в яких проводяться дослідження.

Матеріалом для проведення досліджень слугували 8 сортів пшениці твердої ярої української селекції, занесені до державного Реєстру сортів рослин для вирощування у зоні Лісостепу. Стандартом є сорт пшениці твердої ярої Харківська 27.

Сорти висівали з площею живлення 5x15 см на однометрових ділянках при ширині міжрядь 15 см в трьохразовій повторності. Сівбу проводили ручною сівалкою СР-1 в оптимальні строки. Рослини збирали вручну в фазу повної стиглості зерна. Біометричний аналіз проводили за загальноприйнятими в кількісній генетиці методами за середнім зразком 25-30 рослин.

Результатами досліджень теоретично узагальнено і проаналізовано комплекс господарськи цінні ознаки у різних сортів пшениці твердої ярої шляхом визначення мінливості ознак продуктивності. Встановлено рівень прояву та мінливості ознак структури колоса, величини біомаси та частки зерна в ній, що дає змогу виділити сорти з підвищеною продуктивністю рослин.

Кращими показниками продуктивності можна виділити сорти: Ізольда, Чадо, Нащадок. Жізель, Діана, Кучумовка.

В результаті проведених досліджень середній і низький рівень мінливості встановлено за ознаками: довжина колоса, кількість колосків, кількість зерен, маса 1000 зерен, що передбачає можливість використання досліджуваних сортів у процесі гібридизації.

Морфологічні ознаки стебла, які пов'язані зі стійкістю до вилягання мають різний рівень прояву і мінливості. Середній і низький коефіцієнт варіювання встановлено за ознаками: довжина стебла, довжина верхнього міжвузля, тому у селекції на стійкість проти вилягання варто проводити дослідження саме за цими ознаками.

Виділено сорти з високим виходом зерна з рослини – Ізольда, Чадо і Діана та високим виходом зерна з колоса – Ізольда, Чадо і Нащадок.

Доля колоса у масі рослини у сорту стандарту Харківська 27 становить 64,3 %. У досліджуваних сортів вона дещо менша і знаходиться в межах від 63,1 % у сорту Діана до 58,1 % у сорту Жізель.

Середній та низький рівень мінливості встановлено за ознаками: доля колоса в масі рослини, вихід зерна з рослини, вихід зерна з колоса.

Таким чином, варто використовувати у селекційних програмах пшениці твердої ярої сорти: Ізольда, Чадо, Нащадок, Діана, Жізель, Кучумовка.

УДК 581.143.6

МАЦКЕВИЧ В.В., ФІЛПОВА Л.М., кандидати с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ГІПЕРГІДРАТАЦІЯ *IN VITRO* РЕГЕНЕРАНТІВ ТА ЇЇ ЧИННИКИ

Діагностування природи проблеми вітрифікації й швидке усунення помилок або коригування технологічного процесу є надзвичайно важливим із комерційної точки зору. Нами змодельовано на трьох ягідних культурах (ожина сорту Reuben, малина сорту Octavia та смородина червона сорту Jonkheer Van Tets) умови, які можуть спричинити гіпергідратацію.

За посадки на середовище із високим вмістом цитокінінів (БАП) регенеранти утворюють конгломерат дрібних пагонів з тонкими стеблами та дрібними листками. Після посадки на контрольне середовище в одних рослин через 10-15 днів, в інших – на наступний пасаж зникають ознаки гіпергідратації. За посадки на середовище з надлишком азоту рослини, як і

в попередніх варіантах, були вітрифіковані, але мали свої характерні ознаки. Так, у нижніх листків листкова пластинка була більша порівняно з контролем, темно-зелена, у деяких рослин з темними крайовими некрозами. Верхні 2-3 міжвузля жовкли, в'яли і відмирили.

При посадці живців на середовище із завищеним вмістом заліза регенеранти мали інтенсивно зелений колір, окремі дещо збільшену куцистість та гіпергідратовані тканини. У наступних пасажах утворювалися вкорочені рослини з формуванням у базальній частині пагона калюсного напливу. Живці, висаджені на «кисле» середовище (в цьому варіанті рН 5,0 при 5,6 на контролі), регенерували невеликі рослини із 2-3 міжвузлями. У нижніх листків листкові пластинки були звичайних розмірів темно-зелені із червоними та фіолетово-синіми відтінками, типовими для нестачі Р і К. Верхівкові листки були дрібними, часто вузькими, світлозеленими, з відмерлими верхівками.

Отже, нами на усіх варіантах відмічено біологічні особливості реакції того чи іншого виду рослини на фактори, що викликають гіпергідратацію тканин та описано елементи діагностування причин вітрифікації регенерантів.

УДК 556.155(282.247.318/.32)

ГАМАЛІЙ І.П., канд. геогр. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

gurgev@gmail.com

ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК ВОДОКОРИСТУВАННЯ І ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ВОДНОГО КАДАСТРУ БАСЕЙНУ р. РОСЬ

Згідно ст.16 Водного кодексу України до відання спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань водного господарства в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить ведення державного обліку водокористування та державного водного кадастру.

Метою дослідження була систематизація даних про збір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднюючих речовин, діючих систем очищення стічних вод та їх ефективність у межах басейну р. Рось.

Згідно облікових даних БУВР у р. Рось нами були систематизовані загальні показники забору води за 2011–2013 роки (табл. 1).

Таблиця 1 – Загальні показники забору водних ресурсів

№ п/п	Область	Кількість водокористувачів	Забір води, всього, млн.м ³			Скид в поверхневі водойми, млн.м ³			Скид НО і НДО, млн.м ³		
			2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
1.	Вінницька	31	1,041	4,977	4,461	–	3,735	3,310	–	3,735	3,310
2.	Житомирська	17	61,08	56,86	52,46	49,86	46,54	42,63	49,86	46,54	42,88
3.	Київська	184	34,94	49,97	51,65	19,57	19,39	19,85	19,191	19,07	21,94
4.	Черкаська	52	10,17	10,88	10,59	8,261	8,341	8,113	4,476	8,335	7,01
Всього:		284	107,231	122,68	119,16	77,691	78,000	73,9	73,527	77,676	75,14

Отже, згідно виконаних досліджень з'ясовано, що в зоні діяльності БУВР р. Рось в 2013 році було забрано 119,16 млн.м³ води, них з поверхневих водних джерел – 106,76 млн.м³, із підземних – 12,37 млн.м³, без врахування водозабору із приватних свердловин. Використано води 100,614млн.м³, в тому числі ставково-рибним господарством 59,006 млн.м³ (58 %), галузями промисловості – 20,627 млн.м³ (22 %), підприємствами комунального господарства – 14,028 млн.м³ (13 %), сільським господарством – 6,855 млн.м³ (7 %).

УДК 332.25/26:631.16/95

НЕДАШКІВСЬКА Т.М., канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗБИТКІВ, СПРИЧИНЕНИХ ОБМЕЖЕННЯМИ ПРАВ ВЛАСНИКІВ І ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧІВ

Чинне земельне законодавство України регламентує відшкодування збитків, які спричиняються обмеженнями прав власників земельних ділянок і землекористувачів, або погіршенням якості земельних угідь внаслідок негативного впливу діяльності держави, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб. Вказані збитки визначаються у відповідності з постановою КМ України від 17.11.97 р. №1279 «Про розміри та порядок визначення втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню» (редакція від 27.11.2015 р.).

Обмеження прав землевласників і землекористувачів у використанні земельних ділянок призводить до збільшення витрат на виробництво сільськогосподарської продукції за рахунок зниження виробничої потужності сільськогосподарської техніки, а саме: збільшується кількість поворотів при обробітку полів, зменшується швидкість агрегатів при виконанні польових робіт в охоронних зонах.

За даними експериментальних землевпорядних розробок втрати сільськогосподарського виробництва досягають 15-20 %, а це адекватно зниженню оцінки земельних ділянок на 15-20 % від нормативної грошової оцінки конкретної земельної ділянки.

Необхідно звернути увагу на формулу, яка міститься у «Порядку визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництв, які підлягають відшкодуванню», затвердженому Кабінетом Міністрів України від 17 листопада 1997 р. № 1279, а саме:

$$PB = (1 - K) \times NB \times PD, \quad (1)$$

де: PB – розмір втрат, тис. грн.;

K – коефіцієнт зниження продуктивності угіддя;

NB – середній розмір втрат з розрахунку на 1 гектар, що визначається відповідно до пунктів 1 або 2 цього Порядку;

PD – площа ділянки, гектарів.

Детальний аналіз розрахунків за цією формулою показує, що вона діє лише тоді, коли продуктивність угіддя погіршується (знижується) тільки на 50 %. А якщо продуктивність угіддя знижується більше або менше як на 50 %, ця формула не діє, бо розрахунки показують її абсурдність. Цю формулу рекомендується трансформувати в такий вигляд:

$$PB = K \times NB \times PD, \quad (2)$$

Отже, така формула показуватиме реальний результат, а саме: відповідно до зниження продуктивності угідь збільшуватиметься розмір втрат, які повинні відшкодуватися.

УДК 633.85

КУЛІНІЧ Р.О., здобувач
Науковий керівник – ПАШТЕЦЬКИЙ В.С., д-р с.-г. наук
ФДБУН «Науково-дослідний інститут сільського господарства Криму»
roman_kulinich@mail.ru

ВИРОЩУВАННЯ *CAMELINA SATIVA* В КРИМУ

Олія *Camelina sativa* (рижій) є одною з найбільш підходящою для вироблення біодизеля.

Об'єкт дослідження – процес формування продуктивності посівів рижію озимого в залежності від досліджуваних елементів технології.

Мета досліджень полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні інтродукції та можливості вирощування в умовах Центрального степу Криму нової олійної культури – рижію озимого.

Досліди закладали відповідно до методичних вказівок Б.А. Доспехова (1985), Державної комісії з сортовипробування сільськогосподарських культур (1972), ВНДІ кормів ім. В.Р. Вільямса (1986), методиці проведення польових і агротехнічних дослідів з олійними культурами (2007).

Дослідження проводилися в 2014-2015 рр. на дослідному полі ФДБУН «НПСХ Криму». Досліди закладалися систематичним методом в чотирикратній повторності, посівна площа ділянки – 27 м², облікова – 25 м². Попередник – озимий ячмінь. Сівба проводилася селекційною сівалкою СКС -10 30 вересня, 15 жовтня, 30 жовтня і 15 листопада рядовим способом (ширина міжрядь 15 см), різними нормами висіву – 7, 8 і 9 млн. схожих насінин на га.

Встановлено, що в умовах 2014-2015 рр. тривалість міжфазного періоду озимого рижію посів-сходи тривав від 7 до 21 днів і залежав від строку сівби культури, який, в свою чергу, характеризувався різним температурним режимом і наявністю вологи. Тривалість фази сходи-цвітіння в залежності від строків сівби зменшувалася від 209 днів при посіві 30 вересня до 169 днів при пізньоосінньому строку сівби 15 листопада. Спостереження показали, що озимий рижий закінчив фазу цвітіння-стиглість за 59-60 днів. Таким чином, вегетаційний період рижію озимого варіював в межах 228-269 днів.

Зимостійкість рижію озимого перебувала в межах 97,4-98,9 %, виживаність рослин до збирання досягала 77,4-91,4 %.

Найбільшу асиміляційну поверхню 45,1 і 45,4 тис. м²/га агроценоз рижію озимого сформував в фазу цвітіння на варіантах зі строками сівби 30 вересня і 15 жовтня з нормою висіву 9 млн. шт./га.

Встановлено, що в умовах 2014-2015 рр. оптимальною нормою висіву для озимого рижію було 8 млн./га при сівбі 30 вересня, що сприяло формуванню найбільшої врожайності насіння 1,61 т/га.

Дані дослідження по вивченню рижію необхідно продовжити і поглибити, для того, щоб метеорологічні умови в період дослідження були контрастними і включали весь спектр факторів, що лімітують середовище, характерних для Криму.

УДК 633.16”321”-047.36:632(477.4)

САБАДИН В.Я., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

sabadinv@ukr.net

АНАЛІЗ КОЛЕКЦІЇ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ НА ІМУНІТЕТ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Одним із основних елементів збільшення урожайності зернових культур є селекція екологічно пластичних, стійких проти збудників хвороб сортів. Успіх селекційної роботи у створенні стійких сортів визначається використанням перевірених в умовах регіону джерел і донорів стійкості сільськогосподарських культур до збудників основних хвороб. Сорт з комплексною стійкістю проти хвороб може дати приріст урожайності в 1-1,5 т/га без застосування засобів захисту у порівнянні з сортами, які уражуються збудниками хвороб.

Фактори вологості і температури повітря відігравали вирішальну роль у розвитку хвороб, у 2013-2015 рр. визначали гідротермічний коефіцієнт (ГТК) за квітень-липень, що вказує на рівень зволоження. Цей показник мав таке значення: 2013 р. 1,15 – оптимальне зволоження, 2014 р. 1,97 – надлишкове зволоження і 2015 р. 0,74 – слабке зволоження.

Розвиток борошнистої роси у 2013 р. становив 16,0 %, у 2014 р. – 24,3 % і у 2015 р. – 2,4 %. Розвиток темно-бурої плямистості у 2013 р. – 8,9 %, а в 2014 р. відмічено епіфітотійний розвиток хвороби, середня ступінь ураження становила 34,7 %, у 2015 р. – 0,9 % що сві-

дчить про низький розвиток хвороби. Розвиток карликової іржі у 2013 р. становив 13,3 %, у 2014 р. – 6,1 %, у 2015 р. 0,3 %. Отже, найбільш поширеною була популяція збудників борошнистої роси та темно-бурої плямистості. Розвиток карликової іржі, смугастої і сітчастої плямистостей був не високим, популяція цих патогенів малопоширена в умовах центрального Лісостепу України.

Впродовж 2013-2015 рр. проведено імунологічний моніторинг 130 сортозразків колекції ячменю ярого до найбільш поширених збудників хвороб. В результаті досліджень на провакаційному фоні виділено джерела як щодо окремих так і до комплексу хвороб. До сортозразків, які проявили стійкість та високу стійкість до збудників борошнистої роси, темно-бурої плямистості та карликової іржі належать: Доказ, Парнас, Едем (Україна), Eunova (Австрія), STN 115 (Польща).

Високу стійкість та стійкість до збудників борошнистої роси і темно-бурої плямистості проявили сорти: Доказ, Парнас, Едем, Етикет, Оболонь, Хадар, Південний (Україна), Thorgall (Франція), Eunova (Австрія), STN 115 (Польща), Aspen (Чехія), Wojos, Hanka (Німеччина).

Високу стійкість та стійкість до збудників борошнистої роси і карликової іржі виявлено у сортів: Взірєць, Доказ, Етикет, Оболонь, Парнас, Хадар, Едем, Південний (Україна), Josefin, Thorgall (Франція), Ebson, Malz, Aspen (Чехія), Varke, Wojos, Breemar, Brenda, Landora, Madeira (Німеччина), Vivaldi, Eunova (Австрія), NS 001 (Сербія).

Високу стійкість та стійкість до збудників темно-бурої плямистості і карликової іржі проявили сорти: Аспект, Доказ, Парнас, Джерело, Едем (Україна), Skarlett (Німеччина), Manley (Канада), Eunova (Австрія), STN 115 (Польща), Triangel (Нідерланди), Атаман (Білорусія).

На провакаційному фоні виділено ряд сортозразків з відомими генами стійкості до збудника борошнистої роси. Високою стійкістю та стійкістю характеризувалися сортозразки захищені генами стійкості: Adonis, Varke, Wojos, Class, Danuta, Eunova, Josefin, Breemar, Madeira, Prestige, Aspen. Вивчаючи ефективність генів стійкості до борошнистої роси встановили, що проти популяції збудника високу ефективність проявляють рецесивні гени mlo : mlo_9 , mlo_{11} та комбінація генів: $mlo+Mla13+Ml(La)$, $mlo+Mla12$, $mlo+Mla1$. Високостійкий до збудника борошнистої роси сорт Eunova, проявив стійкість до темно-бурої плямистості листя та карликової іржі. Сортозразки Varke, Wojos, Aspen і Breemar проявили стійкість до карликової іржі.

УДК 633.63.631.531.12

ГЛЕВАСЬКИЙ В.І., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ СОРТОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ

В Україні цукрові буряки єдине джерело сировини для цукрової промисловості. Коренеплоди сучасних гібридів цукрових буряків містять 17-18 % цукру, а при сприятливих умовах його нагромаджується до 20 %. При переробці на цукрових заводах вихід цукру з коренеплодів становить 12-15 %. Таким чином, при врожайності цукрових буряків 50-70 т/га можна одержати по 10-12 т цукру з одного гектару. В Україні на даний час працює 60 цукрових заводів, виробничі потужності яких забезпечують переробку 130 тис. т коренеплодів цукрових буряків за добу. Основними бурякосійними районами України є Вінницька, Хмельницька, Черкаська, Полтавська, Тернопільська, Київська, Харківська та Сумська області, які забезпечують близько 70 % валового виробництва цукрових буряків.

Одним із головних напрямків підвищення урожайності коренеплодів цукрових буряків є впровадження нових високопродуктивних гібридів. Це один із вигідних способів збільшення виходу цукру з одиниці площі.

Вдалий підбір гібридів, які поєднують високий урожай коренеплодів і підвищений вміст цукру – найбільш ефективний і швидкий шлях збільшення продуктивності бурякового поля.

На формування коренеплодів цукрових буряків з високою технологічною якістю впливає ціла низка факторів, один з найважливіших є його сортові особливості.

Буряки різних гібридів потрібно оцінювати за їхньою продуктивністю. Оцінка буряків тільки за окремими показниками не дає справжньої характеристики якості коренеплодів різних гібридів, тому що різні гібриди при однаковій цукристості по-різному переробляються, ефект видалення нецукрів з бурякового соку може змінюватися в межах 12,4-36,1 %.

Тому дуже актуальним завданням є дослідження формування якісних показників сучасних гібридів, а також їх зміни в процесі зберігання. Крім того, дуже важливо визначити для зони вирощування оптимальний набір гібридів за рівнем технічної стиглості, що дозволить починати сезон переробки буряків раніше без втрат їх продуктивності, а також мати гібриди, які дозволяли б зберігати коренеплоди в кагатах без значних втрат їхньої якості.

Метою досліджень була комплексна оцінка продуктивності гібридів цукрових буряків вітчизняної та зарубіжної селекції.

Досліди з визначення комплексної оцінки продуктивності гібридів цукрових буряків вітчизняної та зарубіжної селекції проводили в 2014-2015 рр. на дослідному полі ННДЦ БНАУ. В польових дослідах облікова площа ділянки становила 25 кв. м., повторність – чотириразова.

Для досліджень було використане насіння гібридів цукрових буряків вітчизняної та зарубіжної селекції відібраних для досліджень:

- гібриди української селекції (Рамзес, Приз, Уманський ЧС 90);
- гібриди німецької селекції (фірма КВС – Олеся КВС, Настя КВС);
- гібриди шведської селекції (фірма Сенгентам – Газета, Аттак).

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі завдання:

- досліджено продуктивність сучасних гібридів вітчизняної та зарубіжної селекції на посівах під час вегетації та в період технічної стиглості;
- досліджено зміну продуктивності гібридів вітчизняної та зарубіжної селекції під час зберігання.

УДК 633.63:631.527.5-027.63(477.4)

ГОРОДЕЦЬКИЙ О.С., КОВАЛЕНКО Р.В., кандидати с.-г. наук,

ГОРОДЕЦЬКА О.О., студентка 3 курсу

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЮ ЗАРУБІЖНИМИ ГІБРИДАМИ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ В УМОВАХ ФГ «РАСАВСЬКЕ» КАГАРЛИЦЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Біологічною основою продукційного процесу цукрових буряків є сорт чи гібрид. Тому весь комплекс агроприйомів має бути спрямований на максимальну реалізацію їх генетичного потенціалу. На сьогоднішній день в Реєстрі сортів рослин України нараховується понад 100 сортів і гібридів цукрових буряків, левова частка яких належить зарубіжним виробникам насіння. Отже, сільськогосподарським товаровиробникам дуже важко зорієнтуватися у виборі більш кращих, адаптованих до конкретних ґрунтово-кліматичних умов гібридів цукрових буряків.

Тому нами у 2014-2015 роках були проведені дослідження з вивчення продуктивності зарубіжних гібридів цукрових буряків в умовах ФГ «Расавське» Кагарлицького району Київської області. Спостереження, обліки, експерименти проводились за загальноприйнятими методиками науково-дослідних установ.

Насіння зарубіжних гібридів Дарія, Кармеліта, Глоріана, Цезарія, Олеся, Настя, Акація, Альона, Лавінія і Коррида було надане для досліджень представниками фірми КВС з однаковими посівними якостями, які відповідали 1-му класу ДСТУ. Площа посівних ділянок складала 201,6 м², облікових – 50 м², повторність – триразова.

Результати наших досліджень показали, що найвищу цукристість коренеплодів мали гібриди Олеся (21,4 %), Альона (19,6 %), Цезарія (18,8 %) і Акація (18,6 %).

Завдяки високим показникам урожайності та цукристості коренеплодів найвищий збір цукру був отриманий при вирощуванні гібридів Альона (14,9 т/га), Акація (14,0 т/га) та Дарія (13,7 т/га). Не зважаючи на високу цукристість коренеплодів за рахунок найнижчої врожайності збір цукру у гібриду Олеся був на рівні 12,8 т/га. Найнижчий збір цукру 11,2-11,4 т/га був отриманий при вирощуванні гібридів Настя, Лавінія та Глоріана.

У середньому за два роки в ґрунтово-кліматичних умовах ФГ «Расавське» Кагарлицького району Київської області більшою мірою проявили себе за продуктивністю гібриди Альона, Акація та Дарія. Урожайність коренеплодів у них складала, відповідно, 76,2, 75,0 і 79,8 т/га та вихід цукру – 13,48, 12,32 і 12,05 т/га. Подальші дослідження з цього питання з урахуванням додатково стійкості рослин до хвороб даних та інших гібридів вітчизняної та зарубіжної селекції дадуть змогу чітко встановити їх адаптивність до умов правобережної частини Центрального Лісостепу України.

УДК 635.75:631.559

ПОКОТИЛО І.А., ОБРАЖІЙ С.В., кандидати с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Pokotulo@mail.ru

РІСТ, РОЗВИТОК РОСЛИН, ТРИВАЛІСТЬ МІЖФАЗНИХ ТА ВЕГЕТАЦІЙНОГО ПЕРІОДІВ КОРІАНДРУ ЗАЛЕЖНО ВІД ВПЛИВУ СОРТУ, ШИРИНИ МІЖРЯДЬ ТА НОРМ ВИСІВУ

Ріст – це складне біологічне явище, в основі якого лежить або тісно з ним пов'язане розмноження, диференціація клітин та органів, обмін речовин, який знижує їх перетворення та пересування, розвиток, дихання та живлення. Інтегральний характер росту, його зумовленість сукупністю одночасного проходження фізіолого-біохімічних процесів роблять дуже непростим визначення самого поняття «ріст».

Ростові процеси в рослинах розпочинаються з початку моменту надходження до зародка поживних речовин у вигляді розчинених у воді білків, хімічних елементів, крохмалю, вітамінів, ростових речовин. Звичайно ріст рослин неможливий без створення для нього певних умов температурного режиму повітря, ґрунту, надходження води до насіння, швидкості цих процесів. Вивчення процесів проростання насіння будь-яких сільськогосподарських культур є важливим для розуміння органотворення та його ролі у формуванні органічної речовини.

Метою було впровадження в зоні Лісостепу культури коріандру і розробка елементів технології його вирощування, які б відповідали біології рослини, що дозволить виявити оптимальну ширину міжрядь і норму висіву та їх вплив на ріст та розвиток рослин, формування елементів структури врожайності, урожайні та посівні якості плодів сортів різного географічного походження.

Наведені дані, свідчать про те, що різниця в тривалості міжфазних періодів у сортів Оксаніт та Нектар багато в чому співпадали, але і проявлялись сортові особливості.

Так, у сорту Оксаніт коливання тривалості вегетаційного періоду в розрізі досліджуваних факторів не виходило за межі 128-132 діб, тоді як у сорту Нектар – 127-131 добу. Отримані дані свідчать про те, що сорт Нектар, який за географічним походженням більш віддалений від центрального Лісостепу, ніж сорт Оксаніт, «скоротив» тривалість вегетаційного періоду на одну добу за найбільшої і найменшої її величини, порівняно із сортом Оксаніт. У даному випадку проявилася реакція сорту Нектар на подовження тривалості дня, який у центральному Лісостепу довший на годину порівняно з умовами Криму.

Вивчення змін тривалості вегетаційного періоду географічно віддалених сортів за походженням з урахуванням ширини міжрядь виявило певні їх відмінності. Так, якщо в сорту

Оксаніт в середньому за три роки тривалість вегетаційного періоду в межах досліджуваної ширини міжрядь становила 128-132 доби, то в сорту Нектар – 127-131 добу. Тобто вона скоротилася в сорту Нектар на одну добу, що є реакцією його на подовження тривалості дня в зоні центрального Лісостепу, порівняно із зоною Степу, де був виведений цей сорт, на одну годину.

Проте в агрономічних дослідженнях важливо з'ясувати не тільки на скільки змінюється досліджувана ознака чи властивість за зміни параметрів інших ознак або властивостей, але і якою є залежність між двома чи декількома ознаками, визначити їх взаємозв'язок. Стосовно наших досліджень, є наукова зацікавленість вяснити чи існує зв'язок і який він між тривалістю вегетаційного періоду рослин коріандру і сортом, шириною міжрядь, нормою висіву.

УДК 632.763:631.51/.582

ЯКОВЕНКО А.Н., канд. с.-х. наук

Белоцерковский национальный аграрный университет

ВИДОВОЙ СОСТАВ ПРОВОЛОЧНИКОВ (COLEOPTERA: ELATERIDAE) В АГРОЦЕНОЗАХ ПШЕНИЦЫ ОЗИМОЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ СИСТЕМ ОБРАБОТКИ ПОЧВЫ

Среди наиболее опасных видов вредителей растений с.-х. культур выделяют группу почвенных, в частности, проволочников – личинок жуков-щелкунов (*Coleoptera: Elateridae*).

Исследования проводили в 2014-2015 гг. на полигоне Украинского научно-исследовательского института прогнозирования и испытания техники и технологий для сельскохозяйственного производства имени Л. Погорелого НААН Украины в пятипольных севооборотах при различных системах обработки почвы – традиционной, консервирующей, мульчирующей и с элементами mini-till. Схема севооборота одинакова для всех систем обработки почвы: горох – пшеница озимая – гречиха – соя – ячмень яровой.

Целью исследований было изучение видового состава и численности личинок щелкунов – проволочников в агроценозах пшеницы озимой при различных системах обработки почвы.

В результате исследований установлено, что в агроценозах пшеницы озимой при различных системах обработки почвы к учету попало 6 видов щелкунов – степной (*Agriotes gurgistanus* Fald.), посевной (*Agriotes sputator* L.), западный (*Agriotes ustulatus* Schall.), чёрный (*Athous niger* L.), широкий (*Selatosomus latus* F.) и тёмный (*Agriotes obscurus* L.).

В зависимости от системы обработки почвы численность личинок семейства *Elateridae* изменялась. Так, наименьшее их количество зафиксировали в агроценозе пшеницы озимой при традиционной системе обработки почвы – 6,8 экз./м². Наибольшее количество проволочников выявили в агроценозе при системе обработки почвы с элементами mini-till – 9,3 экз./м².

При консервирующей системе обработки почвы численность проволочников в агроценозе пшеницы озимой составила 7,6 экз./м², а при мульчирующей – 8,3 экз./м².

В агроценозе пшеницы озимой при традиционной и консервирующей системах обработки почвы к учету не попадали личинки вида *Selatosomus latus* F., а при мульчирующей системе обработки почвы и с элементами mini-till не выявляли личинок вида *Athous niger* L.

В результате исследований установлено, что во всех без исключения агроценозах при различных системах обработки почвы доминирующее положение занимали два вида щелкунов – *Agriotes gurgistanus* Fald., *Agriotes sputator* L. В частности, при мульчирующей системе обработки почвы в агроценозе пшеницы озимой их численность составила до 78,4 % от общего количества личинок семейства *Elateridae*, которые попали к учету.

Таким образом, в агроценозе пшеницы озимой в правобережной Лесостепи Украины выявлены шесть наиболее опасных и вредоносных видов семейства *Elateridae*, двум из которых (*Agriotes gurgistanus* Fald. и *Agriotes sputator* L.) свойственна широкая полифагия.

УДК 635.262 «324»

КУБРАК С.М., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВИРОЩУВАННЯ ЧАСНИКУ ОЗИМОГО

Часник дуже корисний для здоров'я. Крім його специфічного смаку і можливості використання його як чудовою смаковою приправи, часник володіє багатьма корисними та лікувальними властивостями і широко застосовується в народній і традиційній медицині для лікування багатьох захворювань і недуг. До складу його зубків входять азотисті речовини, натрій, калій, кальцій, магній, кремнієва, сірчана, фосфорна кислоти, вітамін С, D, В, фітостерини, екстрактивні речовини, фітонциди і ефірні масла.

Виробництво часнику в Україні з давніх часів було і є великим бізнесом. Площі під цією овочевою культурою в Україні сягають понад 22 тис. га. На сьогодні в Україні площі під часником збільшуються, що обумовлено високою рентабельністю виробництва та сталим попитом, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Обсяг продукції його росте переважно за рахунок збільшення посівних площ. Причиною низької врожайності *Allium sativum* L. є низька пристосованість до умов вирощування, обумовлена виключно вегетативним типом розмноження. Це веде до обмеженого ареалу виробництва створених на цей час сортів. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2016 р. налічує 9 сортів *Allium sativum*, що є недостатнім для промислового виробництва.

З цієї причини за кордоном вирощують в основному місцеві сорти часнику, добре пристосовані до екологічних умов регіону. Місцеві сорти часнику озимого народної селекції вивчені ще не достатньо, хоча вони займають значну питому вагу у виробництві і поєднують у собі ознаки врожайності, лежкості, високого вмісту біологічно активних речовин (селену, ефірної олії).

Імпорт часнику в Україні складає близько 90 % продукції. З 10 % *Allium sativum*, що виробляється в країні 2 % припадає на промислове культивування, а 8 % вирощується населенням. Причому, біля 50 % площ озимого часнику зосереджено в степовій зоні.

Основні конкуренти, що займаються виробництвом часника в Україні є:

- ТОВ «Чистий продукт-С» (на експорт відправляється щорічно до 300 т);
- Асоціація «Український часник» (1200-2000 т);
- ТОВ «Агрофірма ім. В. Д. Слободяна».

Основні проблеми пов'язані з вирощуванням часнику озимого:

- невеликі площі (найбільша площа під часником озимим близько 300 га, яку займає компанія Укрчасник);
- відносно низька врожайність сортів (в Україні 6-8 т/га, а найвища 12-14 т/га);
- вегетативне розмноження, що часто веде до його виродження;
- відсутність достатньої кількості сортів.

Виходячи з вище вказаного, дослідження біологічних особливостей і господарсько-цінних ознак у колекціях місцевих сортів та створення нових зразків з використанням різних методів, а особливо біотехнологічних має велике значення для вирішення практичних завдань селекції та подолання проблеми підвищення продуктивності часнику.

УДК 633.111”324“:631.524.02/.85/.559

БУЗИНИЙ М.В., аспірант

Науковий керівник – БУРДЕНЮК-ТАРАСЕВИЧ Л.А., д-р с.-г. наук

Білоцерківська дослідно-селекційна станція

Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААНУ

УРОЖАЙНІСТЬ РІЗНИХ ЗА БІОЛОГІЧНИМИ ОЗНАКАМИ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ (*T. AESTIVUM* L.) В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД РІВНЯ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ І ПОГОДНИХ УМОВ РОКУ

Сорт являється одним з основних факторів продуктивності посівів пшениці. Селекціонерами створені сорти, потенційна урожайність яких сягає 10 тонн, але з ростом урожайності

в процесі селекції спостерігається часткова втрата ними адаптивного потенціалу. Для стабільного проявлення генотипом його потенційних можливостей необхідно створювати оптимальні умови для росту і розвитку рослин, до яких належить, перш за все, науково обґрунтоване мінеральне живлення.

В контрастні за метеорологічними показниками 2012-2015 роки на Білоцерківській ДСС досліджувалась ефективність внесення мінеральних добрив для реалізації генетичного потенціалу врожайності 12 сортів пшениці м'якої озимої білоцерківської селекції. На фоні основного добрива вивчалися результати дії різних доз, видів та кількості підживлень мінеральними добривами в основні етапи органогенезу сортів пшениці з різними морфологічними і біологічними ознаками та різним рівнем генетичної адаптації до стресових умов довкілля.

В результаті досліджень нами були зроблені наступні висновки. При внесенні добрив необхідно враховувати морфологічні, біологічні та фізіологічні особливості сортів пшениці, що дозволить краще задовольнити їх потреби в мінеральному живленні, збільшить ефективність від їх застосування та зменшить втрати врожайності від стресових умов довкілля. Погодні умови під час вегетації пшениці впливають як на реакцію сортів так і на дози та строки внесення добрив, що необхідно враховувати під час планування агротехнічних прийомів для максимального досягнення генетичного потенціалу продуктивності сортів та оптимізації застосування мінеральних добрив.

Так, в 2013 р. в умовах посухи найбільшу прибавку від внесення азотних добрив під час утворення генеративних органів показали сорти Перлина лісостепу, Романтика, Лісова пісня, Елегія. Мікродобрива+КАС при внесенні по прапорцевому листку виявилися протекторами від дії на рослини високих температур і низької вологи, в інші ж роки прибавки від них не виявлено. В надмірно зволоженому в травні 2014 р., позитивний ефект від внесення азотних добрив показали лише сорти з підвищеною стійкістю до вилягання: Білоцерківська напівкарликова, Ясочка, Перлина лісостепу. Усі інші сорти прибавки врожаю від внесення азотних добрив через надмірне раннє вилягання не дали.

УДК 712.24 (477.41)

РОГОВСЬКИЙ С.В., канд. с.-г. наук

ДЕМ'ЯНЕНКО О., студентка 4 курсу

Білоцерківський національний аграрний університет

ПІДСУМКИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НАСАДЖЕНЬ ПАРКУ В с. КРУКІВЩИНА КИЄВО-СВЯТОШЕНСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В останні роки селище Крюківщина Києво-Святошенського району, що знаходиться в передмісті Києва, інтенсивно забудовується як багатопверховими будинками, так індивідуальними будинками садибного типу. Село розрослося, у сільській громаді з'явилися кошти для благоустрою центру села. Крім того будівництво нових жилих районів вимагає створення відповідної інфраструктури. Ось чому назріла необхідність провести реконструкцію сільського парку, який має стати улюбленим місцем для відпочинку жителів селища. Першим кроком у цьому напрямку стало проведення інвентаризації насаджень сільського парку. На замовлення сільської ради у березні 2016 року, відповідно до вимог нормативних документів, була проведена інвентаризація дерев та кущів, які зростають на території парку, всі рослини нанесли на електронну карту та присвоїли їм інвентарні номери. В ході дослідження за морфологічними ознаками встановлювалися видовий склад деревних рослин, візуально визначався їх вік, вимірювався діаметр стовбура, висота дерев, встановлювався їх санітарний стан, намічались рекомендації щодо догляду за деревами і кущами. Отримані дані дозволили виготовити технічний паспорт на об'єкт.

Цей сільський парк створювався орієнтовно у 1963–1966 роках у ландшафтному стилі. Загальна площа парку 4,4 га, з яких 3,6 га займають паркові насадження, галявини та доріж-

ки, решта 0,8 га відведені під сільський стадіон. Парк створювався за проектом, проте вихідна проектно-кошторисна документація втрачена. Догляд за насадженнями останні 20–30 років майже не проводився, доріжки в парку ґрунтові, освітлення та садових лав не було. Лише за останні два роки, завдяки спеціальному фінансуванню сільради, через парк для зручності жителів села прокладена заасфальтована паркова доріжка, вздовж якої влаштоване електричне освітлення. На території парку пробурена свердловина та влаштовано бювет та встановлено обладнання дитячого майданчика і кілька садових лав.

Інвентаризація показала, основними породами, які зростають на території парку є клен цукристий (*Acer sacharinum* L.), липа серцелиста (*Tillia cordata* Mill.), береза повисла (*Betula pendula* L.), тополя чорна (*Populus nigra* L.), липа широколиста (*Tillia platipholius* Scop.), гіркокаштан кінський (*Aesculus hippocastaneum* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), клен явір (*Acer pseudoplatanum* L.), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.), решта видів представлені незначною кількістю екземплярів. Серед них є дерева, що з'явилися в парку як самосів, а саме: клен ясенелистий (*Acer negundo* L.), алича розлога (*Prunus divaricata* Ledeb.), горіх грецький (*Juglans regia* L.), шовковиця біла (*Morus alba* L.). Деревина цих видів мають вік від 5 до 15 років. Серед насаджень парку виявлено окремі дерева граба звичайного, клена цукристого, липи широколистої, верби білої, які мають вік близько семидесяти років. Всього на території парку на момент інвентаризації зросло 1165 дерев і кущів. Із них переважна більшість (96 %) мають вік від 15 до 50 років, вік понад 50 років мають лише 1,2 % дерев, і 3,8 % належать до групи дерев віком до 15 років. Серед виявлених під час інвентаризації видів 44,2 % аборигени, решта – 55,8 % інтродуценти. Аналіз кількісного складу дерев показав, що інтродуцентами є 62 % дерев, які зростають у парку. Крім клена цукристого, гіркокаштана кінського, в насадженнях зустрічаються дуб червоний (*Quercus rubra* L.), каркас західний (*Celtis occidentalis* L.), робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia* L.), ясен ланцетолистий (*Fraxinus lanceolata* Borkh.), в'яз дрібнолистий (*Ulmus parvifolia* Jacq.). Кущів у парку мало, вірогідно, що вони випали з насадження, збереглося кілька кущів бузку звичайного (*Syringa vulgaris* L.) та куртини шипшини зморшкуватої (*Rosa rugosa* Thunb.) і гречки сахалінської (*Polygonum sachalinica*), які прикрашають деякі галявини парку.

Оцінка санітарного стану дерев, що зростають на територію парку, показала, що близько 0,5 % дерев це сухостій, 15,6 % мають незадовільний санітарний стан, 66 % – задовільний і 18,4% – добрий. Головними причинами погіршення стану дерев є заселення дерев омелою білою (*Viscum album* L.). Найбільш вражені омелою такі види як клен цукристий, липа серцелиста. Ця рослина напів-паразит виявлена також на окремих деревах липи широколистої, робінії псевдоакації, ясен ланцетолистого, ясен звичайного, клена гостролистого. Зниженню декоративності і життєздатності дерев гіркокаштана кінського сприяє поширення мінуючої каштанової молі (*Cameraria ohridella* Desch. & Dem.), яка, масово розмножуючись, пошкоджує листя та сприяє передчасній дефоліації і ослабленню дерев.

Слід зауважити, що місцеві жителі грубо і систематично порушують правила утримання зелених насаджень: заготовляють березовий сік, пошкоджуючи стовбури дерев, розводять багаття в парку, влаштовуючи пікники, їздять автомобілями по його території, прибивають щити до стовбурів дерев, що негативно впливає на стан насаджень.

Першочерговими заходами щодо покращення стану насаджень ми вважаємо:

1. Проведення санітарних рубок і видалення з насадження сухоостою, самосіву та дерев сильно вражених омелою білою.
2. Обрізку гілок на деревах, які мають початкову стадію заселення омелою.
3. Доповнення насаджень вічнозеленими, хвойними породами дерев.
4. Підсадку на околицях галявин груп і куртин з красивоквітучих кущів.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

УДК 342

БРОВКО Н.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

09101959@mail.ru

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Існуюча система охорони здоров'я в Україні не задовольняє більшості проблем населення, саме тому постає питання про реформування в галузі охорони здоров'я. Дана реформа тісно пов'язана з реформами у сфері соціального захисту та місцевого самоврядування та має призвести до фундаментальних змін у суспільстві.

Головним питанням яке потребує вирішення є чітке розмежування первинного і вторинного рівня медичного обслуговування. Саме первинна медицина має бути базовим рівнем усієї системи. Первинний рівень медичного обслуговування повинен забезпечуватися на рівні громади, адже сьогодні далеко не всі сільські ради спроможні забезпечити первинну медичну допомогу. Вторинний рівень медицини має включати в себе цілий комплекс, який можуть забезпечити міста обласного значення, але в такому випадку не може йти мова про наближення цих послуг до людини.

Згідно з затвердженою Концепцією реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, повноваження в частині охорони здоров'я мають бути передані на базовий рівень. Так, за надання медичних послуг на первинному рівні має відповідати сільський, селищний, міський голова об'єднаної громади, якого обрали люди, який має вирішувати, в якій формі організувати надання медичних послуг в громаді. Вторинна медична допомога має надаватися на рівні медичних округів, і ці медичні округи мають стати основою формування субрегіонального рівня – нових укрупнених районів. Медичні послуги повинні контролюватись державою, тому слід впроваджувати так звану госпітальну (медичну) інспекцію в медицині.

Для виконання цих завдань необхідно вдосконалити існуючу нормативно-правову базу, зокрема мова йде про те, щоб управління первинною медициною здійснювалось через виконавчі комітети об'єднаної громади. Слід визначитись з обсягом обов'язкових медичних послуг на первинному рівні та обов'язково при формуванні бюджету на наступні роки передбачати видатки на нього. Бажано було б внести зміни до Бюджетного кодексу в частині фінансування програм надання вторинної медичної допомоги, а також до Основ законодавства про охорону здоров'я в частині створення госпітальних (медичних) інспекцій. Об'єднані громади повинні мати правові інструменти для надання якісних медичних послуг на своїй території, впливати на цей процес і відповідати за результати.

Необхідно визначити на законодавчому рівні перелік платних послуг (так званих "медичних послуг другорядного значення", "парамедичних послуг); умови запровадження медичного страхування, тощо. Крім того, потребує врегулювання питання запровадження інституту сімейної медицини. І насамперед, слід розробити та прийняти єдину довгострокову Державну програму реформування галузі охорони здоров'я, в якій передбачити: створення правових, економічних та управлінських механізмів реалізації конституційних прав громадян України на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування; забезпечення гарантованого рівня надання безоплатної кваліфікованої медичної допомоги у визначеному законодавством обсязі; формування керованого ринку платних медичних послуг, сприяння діяльності закладів охорони здоров'я всіх форм власності, створення умов для задоволення потреб населення в медичних послугах; запровадження системи соціально-економічного стимулювання здорового способу життя, обмеження реклами алкоголю, тютюну й інших шкідливих для здоров'я речовин, тощо. Прийняття зазначених нормативних актів зумовить системність та послідовність в сфері охорони здоров'я, та забезпечить закріплення та захист права на охорону здоров'я в Україні.

УДК 346.9

ПАХОМОВА А.О., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

pakhomova_a@ukr.net

ОЗНАКИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ДОГОВОРІВ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ

Сьогодні, коли більшість країн світу прагнуть до інтеграції у міжнародне товарно-грошове співтовариство, врегульована нормами зовнішньоекономічна діяльність та налагоджені міжнародні відносини відіграють значну роль для ефективного економічного розвитку. Основною формою забезпечення здійснення зовнішньоекономічних відносин є зовнішньоекономічний договір (контракт).

Зовнішньоекономічним договорам притаманні характерні ознаки, що виділяють їх серед господарських договорів в окрему категорію. По-перше, однією зі сторін зовнішньоекономічного договору обов'язково має бути іноземний суб'єкт господарювання. По-друге, виконання договору здебільшого пов'язано з перетином митного кордону держави певним майном чи робочою силою. По-третє, права та обов'язки сторін зовнішньоекономічного договору визначаються правом країни, обраної сторонами при його укладанні або в результаті подальшого погодження, якщо ж такої згоди немає, то їх права та обов'язки визначаються правом місця укладання договору, якщо інше не передбачено законодавством. По-четверте, зовнішньоекономічним договорам притаманна особлива специфіка при вирішенні договірних спорів з застосуванням арбітражу. Залежно від мети укладання та предмету договору зовнішньоекономічні договори (контракти) можна поділити на декілька груп.

Основну групу складають договори предметом яких є речі. Ці угоди можуть укладатися з приводу переходу права власності на річ (купівля-продаж, поставка, контрактація сільськогосподарської продукції тощо) або надання іншим особам права користування визначеним майном (оренда, лізинг). Предметом таких договорів можуть бути тільки речі, що знаходяться у вільному обігу і прямо не заборонені законодавством. В протилежному випадку договір буде вважатися недійсним. Контракти, предметом яких є речі, тимчасово обмежені в обігу, можуть укладати лише уповноважені суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності при наявності спеціального дозволу.

До другої групи належать договори, предметом яких є дії людини. Такі дії, як правило, спрямовані на виконання робіт (робота на контрактних засадах) чи надання послуг (консультаційні, страхові, транспортні та інші).

Предметом договорів третьої групи є особисті немайнові права, що пов'язані з майновими, які полягають у використанні результатів інтелектуальної діяльності (авторські права на сорти рослин та породи тварин, договори на використання винаходів, надання ноу-хау, інжиніринг).

Укладення будь-яких видів зовнішньоекономічних договорів суб'єктів агробізнесу повинно мати добровільний характер.

УДК 347.637-027.543

КОВАЛЬЧУК І.В., канд. юрид. наук

Білоцерківського національного аграрного університету

in.kovalchuk@gmail.com

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Питання соціального розвитку наступного покоління завжди є актуальними, адже діти – гарант самозбереження і стабільного розвитку нації. Вирішуючи соціальні питання захисту дитинства, держава забезпечує власне майбутнє, стабільність та поступальність розвитку,

готує майбутніх активних громадян, здатних будувати громадянське суспільство, переймати духовну спадщину та пріоритети минулих поколінь. Тому актуальним залишається вивчення та часткове впровадження міжнародного досвіду організації навчання і виховання дітей, позбавлених батьківського піклування [1].

За пріоритетністю форми опіки дітей, що позбавлені батьківської опіки та піклування в міжнародній практиці, як в нашій державі визначаються наступним чином: 1) усиновлення; 2) опіка в сім'ях родичів; 3) прийомна сім'я; 4) інтернатний заклад.

Досвід США, Великої Британії, Австрії, Швейцарії, Польщі засвідчує збереження державних шкіл-інтернатів (дитячі будинки, притулки) як спеціалізованих закладів для виховання дітей, які мають соціальні відхилення, певні психологічні, фізіологічні проблеми.

Так, основними формами влаштування дітей позбавлених батьківського піклування в американському суспільстві є сімейна, общинна і державна опіка. При цьому перевага надається сімейним формам: передача дитини на виховання близьким людям, усиновлення, тимчасове (з перспективою постійного) поміщення в прийомні сім'ї, дитячі будинки (притулки) сімейного типу [2].

Особливе місце серед форм опіки та піклування посідає фостерне виховання, яке в більшості країн розглядається як професія, включена в список спеціальностей. Служби з влаштування дітей мають затверджений штатний розклад, що включає ставки професійних фостерних вихователів [1].

На особливу увагу заслуговує практика влаштування дітей-сиріт у фостерні родини поширена у Великій Британії. Існує два основні види: фостерне виховання над дітьми; приватна фостерна опіка. Перший вид покладає усі функції з організації устрою дітей-сиріт на місцеві органи влади, агентів соціальних служб. Структури місцевої влади забезпечують проживання та засоби для існування дитини, що знаходиться під опікою через розміщення її в біологічну родину, родину родичів. При неможливості процедури біологічного влаштування розглядається питання про проживання дитини в різного роду стаціонарних закладах: дитячі будинки, притулки, інтернати [3, с. 9-10].

Досвід застосування фостерної моделі влаштування дітей-сиріт Великої Британії досить ефективно було впроваджено в Угорщині як спосіб поступової зміни від державних інтернатних закладів та дитячих будинків до сімейних форм виховання та утримання дітей-сиріт [6, с. 9-10].

Заслуговує на увагу модель облаштування закладів для дітей-сиріт, що з різних причин не можуть бути повернуті в біологічні родини чи влаштовані в сімейні форми виховання, поширена у Польщі. У такому закладі одночасно можуть перебувати не більше 12-14 дітей, з якими працюють 4-5 батьків-вихователів. Створення державою таких умов у подібних закладах має на меті наблизити виховання дітей позбавлених батьківського піклування до родинних умов [4, с. 234].

У Німеччині розповсюджено поєднання у виховній соціальній системі функціонування інтернатних закладів, з одночасним стимулюванням поширення прийомних сімей. Інші форми влаштування дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, визначаються як проміжні й тимчасові.

У Швеції система піклування про дітей пройшла у своєму розвитку два етапи: перший (40-80 –ті рр. ХХ ст.) – закриття дитячих будинків; другий (90-ті рр.) – введення родини в установи з догляду за дітьми. Стратегія полягала в тому, що розробляючи і вживаючи заходи, необхідно поставити в центр уваги не тільки дитину і її родину, а й також паралельно протистояти процесам, які виключали родину із суспільства. Виходячи з цієї стратегії, персонал помістив дітей у родини і закріпив свою роботу з дитиною в домашньому середовищі замість дитячого будинку [6, с. 9].

Отже, характеризуючи міжнародний досвід влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування, ми можемо свідчити про поступову відмову держав, що мають гуманну та соціальну державну політику, від інтернатних форм, впровадження та підтримку сімейних форм утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Узагальнюючи міжнародний досвід ми в змозі виділити головні засади ведення державної політики з подолання сирітства:

- професіоналізація виховної діяльності, введення спеціальних посад соціальних педагогів, соціальних працівників, практичних психологів з сімейного виховання;
- створення мережі спеціальних структур, покликаних допомагати родині, дітям, підліткам;
- надання соціально-правової, психолого-педагогічної допомоги та підтримки родині як головному інституту виховання дитини.

УДК 347.121.2

ЄФРЕМОВА І.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Реалізуючи положення Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. Україна у своїй Конституції визначає, що кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами (ст. 8), а також встановлює, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

На сучасному етапі розвитку України в умовах Євроінтеграції, відбувається удосконалення законодавства, яким закріплено правове становище фізичних та юридичних осіб, встановлюються гарантії реалізації й захисту їх прав, свобод і обов'язків, визначених Конституцією й іншими законами України. Конституційні норми, в яких вони закріплені, є підставою для деталізації в окремому галузевому законодавстві регулюючих норм для всіх аспектів майнових, і особливо немайнових прав, встановлення юридичних гарантій їх реалізації, визначення процесуального порядку (процесуальної форми) захисту суб'єктивних цивільних прав.

Безперечно, основним юрисдикційним способом захисту особистих немайнових прав зокрема, вважається судовий захист цивільних прав. Конституція України у ст. 55 гарантувала судовий захист прав і свобод людини і громадянина. Тобто, будь-які цивільні права та інтереси, які охороняються законом, можуть захищатись у судовому порядку.

Відповідно до ст. 15 ЦПК суди розглядають в порядку цивільного судочинства справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Слід зазначити, що судовий захист вважається досконалим та універсальним, тому що він є найбільш ефективнішим для захисту порушених, оспорюваних або не визначених прав та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави.

Особисті немайнові права є особливим об'єктом цивільних прав, оскільки не мають матеріального виразу. Саме ця обставина зумовлює визначення особливостей процесуального порядку їх захисту.

Так, під формою цивільно-правового захисту особистих немайнових прав слід розуміти комплекс внутрішніх взаємоузгоджених організаційних заходів щодо їх захисту, що відбуваються в межах єдиного правового режиму і здійснюються уповноваженими органами, а також окремою уповноваженою особою, зокрема самим носієм права.

Оскільки особисті немайнові права не можливо визначити в економічному аспекті, слід зазначити, що особливості цивільно-правових форм їх захисту проявляються у складності доведення порушення прав та підкріплення таких порушень достатньою доказовою базою. Складність доведення порушення особистих немайнових прав зумовлена низькою правовою культурою громадян, що виражається у незнанні певних законодавчих гарантій щодо особистих немайнових прав, затягуванні у часі судового розгляду справ, що виражається у неповному використанні усіх механізмів застосування процесуальної форми захисту, що в

переважній більшості призводить до винесення не достатньо обґрунтованих рішень. Не до кінця розроблено механізм застосування процесуальної форми щодо визначення порядку визначення моральної шкоди за порушення особистих немайнових прав.

Усе зазначене вище, зумовлює необхідність проведення відповідних досліджень щодо спеціальної процесуальної форми захисту особистих немайнових прав.

УДК 342

МЕЛЬНИК О.Г., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

somaly7@yandex.ru

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ПРИНЦИПАМИ – НЕОБХІДНІСТЬ ДЛЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В Україні склалася сприятлива ситуація для реалізації важливого проекту реформи місцевого самоврядування за останні десятиліття. Це викликано, тим, що з одного боку – місцеве самоврядування, в певній мірі, вичерпало свої внутрішні ресурси, з іншого – наявні суттєві чинники, як внутрішні, так і зовнішні, які повинні політично мотивувати центральну владу до необхідних змін.

Не викликає сумніву, що донедавна діюче правове регулювання та практична діяльність місцевого самоврядування не задовольняють сучасних потреб нашої держави і не відповідають Європейській хартії місцевого самоврядування, що була ратифікована ще у 1997 році і набрала чинності для України 1998 році. Невиконання ж положень хартії і, як наслідок, узятих на себе зобов'язань, може бути певною перешкодою на шляху реалізації курсу на інтеграцію до Європейського Союзу, задекларованого Україною.

Сучасна ринкова економіка, до якої прагне українське суспільство, ґрунтується на:

- зайнятості населення з досить високим рівнем доходів, що дозволяє здійснювати якісне відтворення, в першу чергу, робочої сили;
- професійній різноманітності, найбільш адекватній запитам та інтересам жителів;
- беззбитковості виробництва відносно планувальної організації міста й екологічної ситуації.

На сьогодні досвід показує, що структурні реформи (медицини, освіти, силових структур, судової системи тощо) не пов'язані між собою у часі та просторі. У підсумку ми постійно зіштовхуємося, в першу чергу, з їх неефективністю та невідповідністю сучасним вимогам життя суспільства. Як результат, лише реформа місцевого самоврядування на нижньому рівні може вирішити питання відповідності соціально-економічних реформ до потреб конкретної громади та конкретної особи.

На рівні територіальних громад відчувається відчуженість місцевої влади від населення, закритість і непрозорість діяльності органів місцевої влади. Але і з іншого боку, у жителів територіальної громади немає навичок самоорганізації, безпосередньої і постійної участі у вирішенні питань місцевого значення.

Міжнародний досвід показує, що у всіх країнах, в яких успішно відбулася децентралізація, реформа місцевого самоврядування була результатом довготривалого пошуку компромісів та відвертого, публічного діалогу влади, територіальних громад і громадянського суспільства в цілому.

Ми можемо спостерігати значний прогрес західних держав у напрямі децентралізації та досягнення ними загальної мети:

- ✓ створення оптимальної системи територіального устрою;
- ✓ реформування органів державної влади та створення ефективного місцевого самоврядування;

- ✓ підвищення якості надання публічних послуг;
- ✓ покращання місцевої інфраструктури тощо.

В багатьох країнах існує широкий досвід проведення об'єднання органів місцевого самоврядування. Цей досвід не завжди був виключно успішним, проте, винесені уроки можуть бути корисними для України в плануванні об'єднання в майбутньому.

Здійснення реформування місцевого самоврядування має будуватись на засадах децентралізації в контексті державної регіональної політики, бюджетної, податкової та муніципальної реформ із дотримання положень Європейської хартії місцевого самоврядування. Україна обрала курс на європейську інтеграцію, ключовою складовою якої є місцеве самоврядування, сформоване за європейськими принципами.

УДК 343.125+343.131

МОХОНЬКО О.О., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Elena_mohonko@ ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВОГО ЗАХОДУ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ У ВИГЛЯДІ ПОМІЩЕННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ДО ПРИЙМАЛЬНИКА-РОЗПОДІЛЬНИКА ДЛЯ ДІТЕЙ

Заходом процесуального примусу, пов'язаного з ізоляцією особи є також поміщення неповнолітнього до приймальника-розподільника.

Однією з найуразливіших груп населення України в умовах складних соціально-економічних перетворень стали діти. Реальне становище дітей погіршується під впливом зниження життєвого рівня населення, погіршення медичного обслуговування, поширення так званого «соціального сирітства». Все це призводить до зростання злочинності неповнолітніх. За останнє десятиріччя втричі зросла кількість протиправних дій вчинених неповнолітніми [1, с. 5].

Гарантією забезпечення правової допомоги у кримінальних провадженнях про суспільно небезпечні діяння осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності є те, що вирішення питання про застосування заходу примусу у вигляді поміщення неповнолітнього до приймальника-розподільника здійснюється в умовах змагальності сторін і вирішення даного питання віднесено до компетенції суду.

Відповідно до ч. 4 ст. 499 КПК за наявності достатніх підстав вважати, що особа, після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, може бути поміщена у приймальник-розподільник для дітей на строк до тридцяти днів на підставі ухвали слідчого судді, суду, постановленої за клопотанням прокурора згідно з правилами, передбаченими для обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою [2].

Приймальники-розподільники для дітей – це спеціальні установи для неповнолітніх органів внутрішніх справ, що призначені для тимчасового тримання окремих категорій неповнолітніх, яких необхідно ізолювати. (Положення про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13 липня 1996 р. № 384 із змінами від 15.03. 2005 року)

Отже, неповнолітні, які вчинили тяжкий або особливо тяжкий злочин у віці від 11 до 14 років і якщо є потреба негайно ізолювати їх, направляються у приймальник розподільник для неповнолітніх де утримуються не більше 30 діб.

Підставою для поміщення неповнолітніх у приймальник-розподільник є ухвала слідчого-судді, суду.

Приймання неповнолітніх здійснюється приймальниками-розподільниками цілодобово.

Перед влаштуванням у приймальник-розподільник проводиться особистий огляд неповнолітнього. Огляд здійснюється посадовою особою приймальника-розподільника у присутності двох інших працівників приймальника-розподільника або громадян однієї статі з доставленими.

Кожна особа при влаштуванні у приймальник-розподільник, підлягає реєстрації у журналі обліку неповнолітніх, доставлених у приймальник-розподільник, і на неї заповнюються обліково-статистичні картки.

Облікові справи ведуться старшим вихователем у період перебування неповнолітніх у приймальнику-розподільнику.

Неповнолітні можуть триматись у приймальниках-розподільниках протягом часу, необхідного для їх влаштування, але не більше 30 діб.

До терміну тримання неповнолітніх у приймальнику-розподільнику не входить час їх знаходження на лікуванні або обстеженні у медичних закладах, а також у період карантину, оголошеного органами охорони здоров'я, у зв'язку з наявністю інфекційного захворювання осіб, які тримаються у приймальнику-розподільнику. Про такі факти в журналі обліку неповнолітніх, доставлених у приймальник-розподільник, робиться відповідний запис. Повторна реєстрація неповнолітніх, доставлених у приймальник-розподільник після виписки із лікувального закладу, не проводиться.

Неповнолітні, які вчинили у віці від 11 до 14 років суспільно-небезпечні діяння, тримаються окремо від інших, в умовах, що виключають можливість самовільного виходу і вчинення правопорушень.

Неповнолітні, які грубо порушують дисципліну і правила внутрішнього розпорядку або щодо яких заходи виховного характеру не дали позитивних результатів, можуть поміщатися у дисциплінарну кімнату.

Поміщення у дисциплінарну кімнату проводиться тільки на підставі постанови, винесеної черговим приймальника-розподільника та затвердженої його начальником, не більше, як на три доби. Відомості про застосування вказаного заходу стягнення реєструються у журналі обліку неповнолітніх, поміщених у дисциплінарну кімнату приймальника-розподільника.

Перед поміщенням неповнолітнього до дисциплінарної кімнати начальник приймальника-розподільника зобов'язаний особисто перевірити всі обставини, на підставі яких вирішено ізолювати підлітка, заслухати його пояснення і оголосити своє рішення безпосередньо неповнолітньому, котрий вчинив проступок.

Неповнолітні, поміщені до дисциплінарної кімнати:

- Тримаються під посиленням наглядом посадових осіб приймальників-розподільників, які проводять з ними індивідуальну профілактичну та виховну роботу.
- Хлопці та дівчата розміщуються окремо.
- Мають бути одягнені в повсякденний одяг.
- Можуть отримувати книги, журнали, газети, листи та інші поштові відправлення.
- Харчуються за загальними нормами, що встановлені для неповнолітніх в цих установах.
- Мають право на щоденну прогулянку тривалістю до 2 годин під наглядом посадових осіб приймальника-розподільника.
- Отримують постіль (матрац, подушку, ковдру) тільки на ніч.

Достроково звільняються з дисциплінарної кімнати при захворюванні, приїзді за ними слідчого, представника органу дізнання, спеціальної установи для неповнолітніх. Дострокове звільнення проводиться на підставі постанови, затвердженої начальником приймальника-розподільника.

У дисциплінарній кімнаті повинна підтримуватися температура не менше 18 градусів тепла.

Отримують постіль (матрац, подушку, ковдру) тільки на ніч (Правила тримання неповнолітніх у дисциплінарній кімнаті приймальників-розподільників для неповнолітніх, затвердженими наказом МВС від 13 липня 1996 року № 384.).

У разі спливу 30-ти денного строку перебування особи у приймальнику-розподільнику неповнолітні, які доставлені туди за вчинення у віці від 11 до 14 років суспільно-небезпечних діянь, передаються органу дізнання, слідчим або суду (Положення про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13 липня 1996 року № 384).

Отже з аналізу вищезазначених нормативно-правових актів, можна зробити висновок, що приймальники-розподільники для дітей є спеціальною установою що призначена для тимчасового тримання окремих категорій неповнолітніх, в ізоляції.

Умови перебування в даного закладу мало чим відрізняються від умов перебування в установах попереднього ув'язнення (ІТТ, СІЗО).

Тому, важливим і необхідним, на наш погляд буде доповнення системи запобіжних заходів, передбачених КПК України таким запобіжним заходом, як поміщення неповнолітнього у приймальник-розподільник для дітей на строк до 30 діб.

Статтею 499 КПК закріплюється, що поміщення у даний заклад для ізоляції неповнолітніх відбувається на підставі клопотання слідчого при погодженні з прокурором, за мотивованим рішенням суду [2].

Ще раз підкреслимо, що важливою гарантією щодо застосування до неповнолітнього даного заходу примусу є те, що вирішення питання про ізоляцію неповнолітнього і перебування його у закладі тимчасового тримання, віднесено до компетенції суду.

Чинним законодавством не регламентуються вимоги до складання клопотання про поміщення дитини до приймальника-розподільника.

Вважаємо, що по аналогії з вимогами передбаченими у КПК України, у клопотанні про поміщення неповнолітнього у приймальник-розподільник повинно зазначатись:

Прізвище, ім'я та по-батькові, вік, місце народження особи, щодо якої застосовується поміщення у приймальник-розподільник, вчинений неповнолітнім злочин, відповідна стаття Кримінального кодексу України, підстави поміщення до приймальника-розподільника, а також визначається особа чи орган, які повинні здійснювати контроль за виконанням ухвали.

Завдання захисника у справах про суспільно небезпечні діяння осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності, аналогічні його завданням у кримінальних справах про злочини неповнолітніх: 1) участь у доказуванні, тобто з'ясування обставин, які спростовують повністю або частково твердження про вчинення особою суспільно небезпечного діяння до досягнення нею віку кримінальної відповідальності, обставин, що виключають застосування примусових заходів виховного характеру до цієї особи, інших умов, що сприяють поліпшенню її становища; 2) надання правової допомоги, з метою захисту прав та законних інтересів особи у справі; 3) вжиття заходів для усунення, відвернення негативного впливу офіційної процедури кримінального судочинства на особу щодо якої здійснюється провадження у справі. [3, с. 59]

На виконання завдання щодо усунення негативного впливу на неповнолітнього та додержання офіційної процедури судочинства у справах про суспільно небезпечні діяння осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності, захисник має вживати заходів до недопущення необгрунтованого поміщення підзахисного до приймальника-розподільника, надмірного залучення до проведення слідчих та інших процесуальних дій, що може негативно позначитись на його фізичному та психічному здоров'ї. Крім того, захисник повинен роз'яснювати тонкощі кримінально-процесуального законодавства, окремі з яких можуть здаватися підзахисному несправедливими.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Захаров В. Під упереджувальним контролем кримінальні розслідування злочинів, до яких причетні неповнолітні / В. Захаров // Іменем Закону. – 2002. – № 18–19. – 11 травня. – С. 5–8.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>
3. Зеленський С.М. Забезпечення правової допомоги на досудовому слідстві у справах про суспільно небезпечні діяння осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності / С.М. Зеленський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) – 2007. – № 17. – С. 56–59.

УДК 343.1

ЩЕРИЦЯ С.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

shchieritsia@mail.ru

ЗВОРОТНА ДІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У теорії права визнається, що дія закону (у розумінні закону як правової норми, правового припису) може бути простою (поширюватися на обставини, що виникли або продовжували існувати після набрання нормою чинності), такою, що переживає (тобто, тривати навіть після скасування певного акту), простою зворотною (нова норма застосовується при прийнятті нового правозастосовчого акту) та ревізійною зворотною (передбачає перегляд прийнятих раніше правозастосовних актів). За загальним правилом, дія закону є простою.

Проаналізувавши ч. 1 ст. 58 Конституції України було встановлено, що положення щодо неприпустимості зворотної дії в часі законів та інших нормативно-правових актів, водночас передбачає їх зворотню дію в часі у випадках, коли вони пом'якшують або скасовують юридичну відповідальність особи, що є загальновизнаним принципом права. Під цим розуміється те, що до юридичної відповідальності застосовується новий закон чи інший нормативно-правовий акт, що пом'якшує або скасовує відповідальність особи за вчинене правопорушення під час дії нормативно-правового акта, яким визначались поняття правопорушення і відповідальність за нього. А це означає, що відповідальність можлива лише за наявності в законі чи іншому нормативно-правовому акті визначення правопорушення, за яке така юридична відповідальність особи передбачена, і яка може реалізовуватись у формі примусу зі сторони уповноваженого державою органу.

З даного приводу Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення ч. 1 ст. 58 Конституції України про зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів у випадках, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи, стосується фізичних осіб і не поширюється на юридичних осіб. Але це не означає, що даний конституційний принцип не може поширюватись на закони та інші нормативно-правові акти, які пом'якшують або скасовують відповідальність юридичних осіб. Проте надання зворотної дії в часі таким нормативно-правовим актам може бути передбачено шляхом прямої вказівки про це в законі або іншому нормативно-правовому акті.

Розглянувши зворотню дію кримінального процесуального закону необхідно зробити наступний висновок. Надання законів, у тому числі кримінальному процесуальному, зворотної дії у часі слід визнати таким, що не суперечить Конституції України, а відповідає їй, зокрема, конституційному загальноправовому принципу верховенства права, у випадках, коли цей закон скасовує або пом'якшує відповідальність у широкому значенні (йдеться не лише про кримінальну відповідальність). Принцип верховенства права зобов'язує надати зворотню дію і тому закону, який розширює права учасників правовідносин, передбачає додаткові гарантії їх реалізації, скасовує обов'язки та правообмеження.

УДК 349.4

МАЛИШКО І.В., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

MalovichkoInna@meta.ua

ПОДОЛАННЯ ДИТЯЧОЇ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Проблема дитячої безпритульності та бездоглядності є актуальною в усі часи і є найбільшю у сфері прав дитини.

В Україні державна політика, що спрямована на подолання безпритульності та бездоглядності перебуває на шляху формування, а отже не можливо обійтися без дослідження, як

історичного так і міжнародного досвіду. Тому актуальним є дослідження кращих методів здійснення цієї роботи в країнах Європи. Останніми роками політика держави, щодо соціального захисту безпритульних дітей почала ґрунтуватися на положеннях законів України «Про органи і служби у справі дітей та спеціальних установ для дітей», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про охорону дитинства», «Про основи соціального захисту бездомних осіб та безпритульних дітей» та діюча на підставі Указу Президента України Національна стратегія профілактики соціального сирітства на період до 2020 року. Але при наявності законодавчої бази механізм подолання дитячої безпритульності та бездоглядності є не ефективним і не досконалим.

Найбільш активно проблемами безпритульності у світі займається міжнародний дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ, що був створений 11 грудня 1946 року Генеральною Асамблеєю ООН з метою надання допомоги дітям, що постраждали в результаті Великої вітчизняної війни.

За оцінками ООН у світі нараховувалося 150 млн. безпритульних дітей у віці від 3 до 18 років, і тенденція до зростання їх кількості зберігається. Приблизно 40 % цих дітей не мають житла, а інші працюють на вулицях, щоб підтримати свої родини. Статистика щодо кількості безпритульних дітей та молоді у європейських країнах також невтішна. За результатами досліджень у Великій Британії кількість безпритульної молоді коливалася від 36 тис. до 52 тис. чоловік у віці від 16 до 24 років.

У Великій Британії кожного року близько 100 тис. дітей у віці до 11 років залишають домівки. У Франції щороку кількість молоді, яка залишає домівки становить 40 тис. чоловік. Для більшості європейських країн безпритульність, особливо серед дітей та молоді, пов'язана з міграційними тенденціями. Значну частину безпритульних дітей складають вихідці зі Сходу.

З метою вирішення проблеми безпритульності у світовій практиці реалізуються різні форми попереджувальної профілактичної роботи. Одним з напрямів профілактики, розповсюдженим у європейських країнах стало створення спеціалізованих реабілітаційних установ для дезадаптованих дітей і підлітків, які опинилися у кризовій ситуації. Важливим елементом загальної стратегії турботи про неповнолітніх є забезпечення належного місця проживання, здатного замінити родину. З цією метою у системі дитячих установ створена широка мережа притулків для дітей-сиріт і бездоглядних дітей, у яких роль вихователів виконують соціальні працівники. Ці установи функціонують на стаціонарній основі і виконують функції реабілітаційних центрів. Кожен центр функціонує за принципом хостела і розрахований на 8–10 дітей, що надає можливість застосовувати індивідуальний підхід до кожної дитини.

У Великій Британії суди можуть винести рішення про обов'язкове відвідування батьками та дітьми відповідних центрів або закріплення за сім'єю (ідеться про проблемні сім'ї, де є ризики для дітей) соціального працівника. Існує в Англії такий тип дитячих установ, як будинки безпеки, в яких утримують дітей у “закритому” стані, тобто діти не мають права їх залишати. У такі будинки направляються діти, які становлять загрозу для себе або інших людей. Наприклад, дитина, яка втікає з дому настільки часто, що це становить загрозу для її життя, або ж дитина, що скоїла багато правопорушень. У цих будинках діти не утримуються тривалий час, їх туди направляють на короткий термін для реабілітації. Для України цей приклад може бути досить корисним, оскільки безпритульні діти, яких доставляють в притулки відкритого типу здебільшого досить легко мають можливість самовільно залишити його, що відповідно не впливає позитивно на майбутнє цієї дитини.

Найпопулярнішою формою повернення безпритульної дитини до сімейної форми проживання є фостерна сім'я – вона розглядається як прийомна сім'я, де виховується 80 % усіх дітей, які позбавлені батьківського піклування.

Таких соціальних інститутів існує два види: фостерне виховання дітей і приватна фостерна опіка. Перший вид забезпечує реалізацію всіх функцій щодо влаштування до біологічних родин або ж родин родичів. У разі неможливості процедури біологічного влаштування розглядається питання про проживання дитини в різного виду стаціонарних закладів – дитячі будинки, притулки. Другий вид фостерингу – це приватна домовленість між батьками та фостерними вихователями про опіку над дитиною, що здійснюється в будинку опікуна без залучення органу місцевої влади.

Таким чином, проблема дитячої безпритульності та бездоглядності є актуальною не лише для України, а й для інших країн, які є економічно розвинені. Механізми протидії дитячій безпритульності та бездоглядності мають відмінні шляхи реалізації в різних країнах, але всі вони мають єдину мету.

УДК 341.1/8

ТЕРЕЩУК М.М., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

tereschuk2004@ukr.net

КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ

Процес формування такого явища як юридична відповідальність невід’ємно пов’язаний зі становленням права в цілому. Незважаючи на те, що дихомія права, тобто розмежування на приватне та публічне дістало свого обґрунтування в Античному Римі, застосування юридичної відповідальності публічно-правового характеру мало місце раніше – ще за часів виникнення перших протодержав у світі.

Сучасна юридична наука розрізняє види юридичної відповідальності за галузевим принципом, що автоматично вказує її приналежність до публічних чи приватних галузей права.

В.В. Копейчиков, розглядаючи юридичну відповідальність, вказує на існування таких її видів як кримінальна, адміністративна, цивільна та дисциплінарна [1, с. 205].

Таку класифікацію розширюють В.М. Кириченко та О.М. Куракін, які до видів юридичної відповідальності відносять конституційну, кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну та матеріальну [1, с. 169].

Для предмету нашого дослідження вагомим критерієм поділу юридичної відповідальності на види є галузевий.

Зокрема К.В. Басін розглядає галузевий критерій класифікації як найважливіший, оскільки надає можливість встановити галузеву приналежність юридичної відповідальності [2, с. 93].

За таким критерієм Р.А. Ромашов виокремлює такі види юридичної відповідальності як кримінальна, адміністративна, цивільно-правова [3, с. 212].

До цього переліку О.О. Кутафін додає й конституційну відповідальність, оскільки справедливо зазначає те, що вона є покаранням за порушення конституційних норм та здійснює правовідновлюючі функції [4, с. 389].

Крім того, слід визначити ще один критерій поділу юридичної відповідальності на види, який, на наш погляд, є головним для предмету нашого дослідження – суб’єкт притягнення до відповідальності.

За даним критерієм до публічної відповідальності належать, на його думку, кримінальна та адміністративна [4, с. 122].

Крім цього, вважаємо за доцільне погодитися з думкою О.В. Скрипнюком та В.Л. Федоренком, які до числа публічної відповідальності відносять конституційну, оскільки вона має чітко виражений політико-правовий характер та пов’язана зі здійсненням публічної влади у суспільстві [1, с. 73].

Таким чином, розглядаючи історичні аспекти виникнення та розвитку юридичної відповідальності в публічному праві слід аналізувати та досліджувати її шляхом аналізу таких видів відповідальності як кримінальна та конституційна.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення [Текст] / Колектив авторів. Відп. ред. Ю.В. Баулін. – Донецьк: ПП «ВД «Кальміус», 2013. – 424 с.
2. Басін К.В. Кримінально-процесуальна відповідальність як різновид процесуальної (теоретико-правові аспекти) [Текст] / К.В. Басін // Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 19. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – С. 93–97.

3. Ромашов Р.А. Теория государства и права [Текст] / Р.А. Ромашов. – СПб.: Питер, 2006. – 254 с. (Краткий курс).
4. Кутафин О.Е. Предмет конституционного права [Текст] / О.Е. Кутафин. – М.: Юристъ, 2001. – 448 с.

УДК 352.075(477)

РОСАВІЦЬКИЙ О.О., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

aleksros86@gmail.com

ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНОСТІ В УКРАЇНІ

Історичний зв'язок між минулим і сьогоденням прослідковується в менталітеті будь якого народу, чи носія цього менталітету. Не є виключенням з цього правелу і ми – Українці. Не дарма сусідні народи склали про нас приказку: «Там, де є два українця, буде завжи – три гетьмана». Можливо це був чийсь злий жарт, але і в ньому прослідковується нездоганне бажання до волі, до можливості власноруч вирішувати ті питання, що ставе життя до людини, чи то до громади, а може і всьго народу, що об'єднана спільним викликом і спільним прийняттям рішення, що до його вирішення. За звичай, більшість дослідників минулих років починали свій дослід з часів Хмельниччини, чи то так званої Магдебургії, коли вели мову про самоврядування тієї, чи іншої громади в межах існуючої держави. Про те, існують незаперечливі докази того, що самоврядність общин була започаткована на наших землях, ще до виникнення державності взагалі (наприклад у так званних носіїв Трипільської культури), чи під час існування перших державних утворень на теренах нашої країни (Скіфська держава, грецькі мегаполіси, чи Київська Русь).

Наші предки, як відомо з праць древніх грецьких та азійських істориків, довгий час зберегли у себе патріархальний племінний побут. Вони ділилися на племена. Плем'я ж складалося з родів. Родові старшини мали велику владу кожний у своєму роді, а зійшовшись разом на раду, тобто – віче, як це називалося за часів Київської культури, вони вирішували справи за все своє плем'я. Все здобуте спільною працею було загальним надбанням і ділилося між племенами порівну. Це первісне розуміння рівності збереглося у наших пращурів на довгі століття.

З часом, коли племена розселялися на великих просторах, зв'язок між ними став слабшим і вони розпадалися, ділячись на самостійні родини. Кожна окрема сім'я заводила свою особливу ріллю, мала свої покоси, відокремлено полювала і промишляла в лісах. Загальна родова власність замінялася сімейною. Саме так же переставала діяти й влада старшого роду, він не міг керувати всіма господарствами родичів, якщо ці господарства були розкидані на великих відстанях. Його влада переходила до батька кожної окремої сім'ї. З розпадом родових зв'язків, родичі переставали відчувати свою спільність і в разі потреби об'єднувалися для спільних справ уже тільки по сусідству. На загальній радах, або віче сходилися домохазяїни відомої округи. Сполучені одним якимось загальним інтересом, вони становили громаду і обирали для ведення спільних справ виборних старійшин.

За доби утворення держави Київська Русь, право територіальної громади було відображено і в законодавчих актах, зокрема в Руській правді, а з часом, після утворення Литовсько – Руської держави і в Литовських статутах.

Дослідження еволюції інституту місцевого самоврядування в нашій Країні має не лише наукове теоретико-історичне, а й прикладне юридичне значення. Для запровадження реформ є недостатнім лише використання аналогії з нині діючими передовими моделями місцевого самоврядування, якщо при цьому не буде враховано національну ментальність, традиції та власний історичний досвід нашого народу.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІСТІВ У ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

Зі зміною державно-правового ладу нашої держави виникла необхідність визначити правове становище спеціалістів сільського господарства в сучасних ринкових умовах при багатоманітності форм власності, з прийняттям нового законодавства та Конституції України.

Правове становище спеціалістів сільського господарства може виступати загальним для конкретного правового положення агронома, зооінженера, ветеринара, агронома і т.д. Адже, ще М.Г. Матузов вказував, що при бажанні завжди можна визначити і правовий статус конкретної особи зі всіма його індивідуальними особливостями, але це буде вже інше поняття – індивідуальний, приватний, особливий статус. Він співвідноситься із загальним статусом як загальне і одиничне. Підсумовуючи вищевикладене, ми прийшли до висновку, що існують наступні різновиди правового становища: загальне (конституційне) правове становище особи, галузеве – працівників сільського господарства, спеціальне – спеціалістів сільського господарства, конкретне – правове становище агронома, зооінженера тощо [1, с. 78].

Аналіз правового становища спеціалістів сільського господарства у діалектичній єдності із конституційним та галузевим правовим становищем покаже їх співвідношення як загального, особливого та одиничного, де загальним виступає конституційне правове становище, особливим – правове становище працівників сільського господарства, а одиничним – правове становище спеціаліста сільського господарства, це дасть змогу побачити реальний стан справ і тим самим забезпечити необхідне правове регулювання відповідним суспільним відносинам. Адже, правильно зазначав Р.І. Кондратьєв, що врахування реального співвідношення загального і особливого перш за все в самих суспільних відносинах і наступне закріплення такого співвідношення в нормах права для його збереження чи поступової зміни в потрібному для суспільства напрямку – одна з необхідних умов підвищення ефективності правового регулювання [2, с. 189].

Україна достатньо потужна аграрнопромислова держава. Проте, на сьогодні стан справ у сільському господарстві надзвичайно скрутний. Це зумовлено тим, що після розпаду СРСР необхідно було проведення реформування сільського господарства, для передачі громадянам у власність земель, що перебували у державній або колгоспно-кооперативній власності, для створення нових організаційно-правових форм господарювання, власниками яких насправді мали стати селяни, що й було започатковано указами Президента України. Але, дещо не виважений підхід сприяв ще більшій дестабілізації сільського господарства. З цим також пов'язуються і проблеми, які виникли у сфері трудових відносин на селі.

Правове становище спеціалістів сільського господарства – це юридична категорія, яка відображає дійсне становище об'єктивної реальності та за допомогою правових норм закріплює роль та місце сільськогосподарських спеціалістів у правових відносинах, здійснюючи наділення їх спеціальними правами та обов'язками, виконуючи забезпечення їх реалізації, що є для виконання покладених завдань необхідним.

Спеціалістами галузі рослинництва являються особи, які мають вищу або середню спеціальну освіту, а також особи, які отримали фах за однією із загальних професій, та які працюють у сільськогосподарських підприємствах, у т.ч. галузі рослинництва, незалежно від виду організаційно-правових форм, форми власності, і як в результат – наділення спеціальною правосуб'єктністю у сільському господарстві, а саме у галузі рослинництва.

Для ґрунтовного та комплексного дослідження нормативно-правових актів, що у своїй єдності здійснюють законодавче забезпечення діяльності спеціалістів аграрних підприємств, необхідно здійснити їх класифікацію. Тим паче, що класифікація дозволяє не тільки визначити найбільш характерні риси явищ, що розглядаються, але й проаналізувати їх з різних позицій, під

різним кутом зору, пізнати особливості. Причому підстава поділу повинна бути така, яка дозволить класифікувати за нею всі складові частини явища чи поняття, що розглядаються [3, с. 119].

Основним нормативно-правовим актом є Конституція України, яка має найвищу юридичну силу, а саме статті 43, 45, 46, 53 сутність яких полягає у закріпленні права на працю, право на відпочинок, право на соціальний захист, право на освіту, які в подальшому знаходять своє відображення у інших законодавчих актах.

Безпосередньо законодавчі акти, які регулюють трудові правовідносини у сільському господарстві і у т.ч. галузі рослинництва є наступні:

– Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» від 15.05.1992 № 2346-XII р;

– Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004рр.» від 18.01.2001р. за № 2238-III;

– Цивільний кодекс України;

– Господарський кодекс України;

– Закон України «Про кооперацію» від 10.07.2003р. за № 1087-IV;

– Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» від 14.02.1992 р. за № 2114-XII;

– Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.1997р. за № 469/97-ВР;

– Закон України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003р. за № 973-IV. Інші законодавчі акти.

– Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993р. за № 2999-XII, інші законодавчі акти.

Для покращання правового регулювання діяльності спеціалістів сільського господарства, для більш чіткого закріплення їх правового становища, на нашу думку, необхідно прийняти комплексний нормативно-правовий акт, який би регулював відносини, пов'язані з діяльністю спеціалістів аграрних підприємств [4, с. 10–13].

Можливо необхідно прийняти законодавчий акт, який регулює діяльність спеціалістів у сільському господарстві і саме у галузі рослинництва. Серед можливих найменувань цього акту може бути, наприклад Закон України «Про сільськогосподарських спеціалістів», у якому один із розділів присвятити спеціалістам у галузі рослинництва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аграрне право: навч. посібник / За ред. В.П. Жушмана. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 1997. – С. 78.
2. Аграрне право України: підручник / За ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 189.
3. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 119.
4. Гласова О.В. Захист прав працівників сільськогосподарських підприємств / О.В. Гласова // Права людини в Україні: Проблеми і перспективи: матеріали міжвуз. наук.-теорет. конф. проф.-виклад. складу та студентів, присвяч. Всесвітньому Дню прав людини. – К., 2003. – С. 10–13.

УДК 27-875.26

МЕЛЬНИК Л.М., канд. політ. наук

ХАРЬКОВЩЕНКО Ю.Є., канд. філос. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Milam2015@ukr.net

ДЕРЖАВОТВОРЧІСТЬ В КОНТЕКСТІ РЕЛІГІЙНОЇ РЕФОРМИ КОСТЯНТИНА ВЕЛИКОГО

Історично в християнстві склалися чотири центри – Олександрія, Антіохія, Єрусалим, Рим. До падіння Риму, Константинополь і Рим являли собою два великих християнські простори зі своїми геополітичними, економічними та політичними інтересами.

Костянтин I Великий був глибоко переконаний, що духовною геополітичною домінантою виступає християнство. І саме ця релігія може об'єднати величезну різнорідну Римську імперію.

Але переслідувана християнська релігія не мала єдиної організації, єдиних правил і єдиного символу віри. Ранні теологи робили спроби узгодити релігію з тодішньою наукою, проте їх дискусії велися у вузькому колі мислителів і не поширювалися по всій імперії. Таким чином, потрібно було виробити єдиний символ віри і єдину церковну організацію. Ортодоксальне християнство було багато в чому схоже з культом сонця, і здавалося можливим одне замінити іншим.

Постав повновладним правителем Західної частини Римської імперії, Костянтин I Міланським едиктом проголосив християнство панівною релігією в імперії. Тим самим християнська релігія починає набувати вирішальне значення в ідеології імперії.

Метою імператора була єдність імперії – територіальна, релігійна і політична. Тому Костянтин скликав собор у 325 році в Нікеї з метою утвердити релігію Romana на базі єдиної кафолічної церкви, тобто об'єднати християн, де б ті не проживали і залучити до громадян Римської імперії. Більшість релігієзнавців вказують на те, що догматична боротьба з єресю Арія була другорядною ціллю імператора. «В доконстантиновській період Церква не мала можливості авторитетно діяти в справді «вселенському» масштабі. Першим по-справжньому «вселенським» діянням став Нікейський собор 325 року, Перший Вселенський Собор» [Флоровський Церква в Візантії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://krotov.info/library/21_f/lo/rovsky_007.html].

На собор були скликані єпископи з усієї імперії. За основу всього Вселенський собор прийняв так званий Нікейський символ віри. Внаслідок чого, Ісус Христос перестав бути смертним пророком і став Сином Божим. «Догма єдиносущія припускала і вже містила в собі і сповідання того, що Ісус Христос був дійсно, «досконалою» людиною. Без цього єдиносущіє залишалося відірваним від життя, від Божого домобудівництва абстрактно-теоретичним умоглядом. Бо для дійсного буття, знання і обоження людини, для самої дійсності і виправдання емпіричного життя необхідно було дійсне людство Ісуса Христа. Тільки якщо Він був дійсно, конкретно-індивідуальним людиною ... може кожна людина сподіватися на те, що і він існує, що його знання є дійсне знання» [Карсавін Л.П. Святи Отці і Вчителі Церкви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mystudies.narod.ru/library/k/karsavin/karsav13.htm>].

Таким чином, оголосити божественність Христа було надзвичайно важливо для подальшого об'єднання імперії і встановлення влади Ватикану. Проголошення Ісуса Сином Божим дало імператору посягти віру в Христа як у непорушну істину, осягнення якої виходило за межі людського розуму. Отже, імператор усував всяку загрозу для нової релігії з боку язичництва і залишав один шлях для спокути і прощення – вселенську апостольську церкву.

У результаті перенесення столиці імперії в 330 році на Схід – до Візантії, іменований незабаром Константинополем, був створений Другий Рим, як християнський центр імперії.

Змінилася і титулатура імператора. Візантійський цар не тільки подібний до Христа, але і поставляється з волі Бога. Імператор богообраний, і царство його походить від Христа. Підкреслимо, що вже отці I Вселенського Собору звертаються до імператора св. Костянтину Великому: «Благословен Бог, що вибрав тебе царем землі!» [Деяння Вселенських соборів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://azbyka.ru/otechnik/?Pravila_Svjatyh/dejanija-vselenskikh-soborov-tom1].

Подальше наповнення імперськості Другого Риму залежить від засвоєння християнського вчення.

УДК 94(477)

БІЛЯЄВ М.О., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ ТА ДЕРЖАВНОСТІ В ТВОРЧОСТІ І. ФРАНКА

Одним з найяскравіших періодів в історії розвитку політичної думки України є друга половина XIX ст. Серед великої кількості представників цього часу визначне місце посідає Іван Франко.

Його світогляд формувався в умовах зростаючого руху трудящих мас селянства проти соціального і національного гніту. Стимулом його різнобічної діяльності було любов до свого народу, за кращу долю якого він боровся все своє життя.

Будучи справжнім патріотом свого народу і утверджуючи ідею національно-державної самостійності України, він переконливо доводив, що національний ідеал не тільки не суперечить ідеалам соціальної політичної волі, а й дає гарантію для існування повного розвитку.

На думку Франка, не може бути вільний народ, який пригноблює інший народ. Великого значення надавав він боротьбі за загальнолюдські права, здобуття яких є важливою передумовою отримання національних прав. Франко виступав за політичну самостійність, політичну незалежність Української та інших націй. Визначне право кожної нації на свою державність, він підкреслював, що «національна політика повинна застосовуватися на усвідомленні фактичних відносин, а не на збудженні низьких почуттів і інстинктів» тобто бути реалістичною.

Наукова спадщина І. Франка відводить значне місце питанням історії української держави і права. Її прообраз він пов'язував з відродженням, традицій військової демократії Київської Русі, республіканськими рисами Козацько-Гетьманської держави. На його погляд, досягнення політичної самостійності України можливе на шляхах повного відокремлення від Росії, возз'єднання всіх українських земель.

Критикуючи існуючі державні утворення та владні структури, абсолютизм і деспотизм у Росії, конституціоналізм у країнах Європи І. Франко висловлювався за поступове зведення політичної влади, як влади людей над людьми, до нуля і перетворення її в управління результатами людської праці, тобто в звичайну адміністрацію; за ліквідацію державного апарату пригноблення і касти чиновників та заміну їх самоуправлінням. Модель його держави така, що має забезпечити широкі демократичні права усім громадянам, надати кожній народності своє управління економічним і культурним життям, правами суду, право на загальну і всебічну освіту.

Таким чином, науково-політична спадщина І. Франка становить золотий фонд української і світової суспільно-політичної думки, є могутнім джерелом осмислення історії державності України, її традицій. Його ідеї заслуговують творчого засвоєння і критичного використання для формування сучасної ідеології українського державотворення, розбудови незалежної держави.

УДК 340.13

МАКАРЧУК В.В., аспірант

Науковий керівник – **ЗАХАРЧЕНКО П.П.**, д-р юрид. наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ РЕЄСТРОВОГО КОЗАЦТВА

На даний час в Україні є актуальним дослідження накопиченого історично-правового матеріалу в контексті теоретично-правового дискурсу правового статусу певної соціальної категорії. За таких обставин доцільно звернутися до багатовікового історично-правового досвіду нашого минулого, а зокрема появи нового прогресивного суспільного стану українського суспільства – козацтва, яке у 1572 р. отримало правову легітимізацію, отримавши статус реєстрового козацтва. Теоретично-правовий дискурс щодо правового статусу цього суспільного стану є важливим і значущим для подальшого розвитку історично-правової науки. Також слід наголосити, що проблематика правового статусу певної соціальної категорії в контексті історично-правової науки не дістала свого комплексного вирішення.

Слід зазначити, що категорія «правовий статус» порівняно недавно з'явилася у юридичній науковій літературі. Приблизно до 1960-х років радянські дослідники його ототожнювали з правоздатністю, вона не розглядалася як окрема правова категорія. Сучасний український теоретик права О. Скакун позицію вчених доби соціалізму пояснювала тим, що, мовляв, «правовий статус і правоздатність виникають і припиняються у суб'єкта одночасно, що вони є однаковою мірою невідчужувані, відповідно їхня подібність є підставою для ототожнення»

[1, с. 386]. У сучасній юридичній літературі поняття «правовий статус» не набуло однозначного тлумачення і продовжує, почасти, залишатися дискусійним.

Термін «статус» використовується у таких словосполученнях як «юридичний статус», «правовий статус», «соціальний чи фактичний статус» [2, с. 64]. Подекуди така розбіжність понять, категорій, дефініцій спричинена різноманітним розумінням права, що стало наріжним каменем протистояння відомих наукових шкіл таких, як позитивістської, соціологічної юриспруденції, природно-правового спрямування тощо.

Аналіз правового статусу реєстрового козацтва передбачає подвійний характер виявлення, власне, правового статусу. З одного боку, проблема передбачає з'ясування правового статусу усього реєстрового козацтва як військової корпорації, а з іншого – фізичної особи, тобто реєстрового козака. Слід сказати, що звернення до історичного минулого в частині з'ясування правового статусу реєстрового козацтва дає нам право користуватися напрацьованою сучасною теоретично- та історично-правовою термінологією, однак нами досліджувана епоха не мала у своєму вжитку сучасних понять та словосполучень.

У середньовічному національному правовому просторі, зокрема, у договірних (зобов'язальних) відносинах, витали такі терміни як «права та вольності», що, фактично, означали сьогоднішній термін «правовий статус». Їх ми зустрічаємо у документальних джерелах епохи, у тому числі і в контексті реєстрового козацтва. Так, у відомій грамоті Стефана Баторія 1578 р., у договорах між польською владою і повсталим українським козацтвом першої половини XVII ст., де основною вимогою було збільшення кількості реєстрового козацтва, між українськими гетьманами і московськими царями впродовж другої половини XVII – початку XVIII ст.

Козацька старшина у XVIII ст. насамперед бажала підтвердження своїх попередніх вольностей. Так, у «Проханні малоросійського шляхетства 1764 р.» заявлялося, що козаки «всепіддано ...просимо підтвердити всі колишні права, узвичаєння, привілеї, вольності й переваги...» [3, с. 89].

Верхівка українських козаків ні чим не відрізнялася від аристократії Центральної Європи. І ті, і інші розуміли власний правовий статус як реалізацію власних «свобод», «привілеїв» тощо. Сприйняття інститутів самоврядування, судочинства, юридичної відповідальності були близьким до інших країн Центральної Європи. Регулювання правовідносин в Українській гетьманській державі (Війську Запорозькому) здійснювалося за Литовськими статутами для козаків та, відповідно, Саксонським зерцалом для міщан. За висловом канадського дослідника українського походження О. Субтельного, еліти Центральної Європи, до яких відносилася і українська козацька верхівка, мали спільні цінності і мали за ідеал - «золоті вольності» польської шляхти [4, с. 50]. Дослідник XIX ст. О. Лазаревський також не заперечував проти того, що підкріплення власних правових позицій щодо своєї легітимності, козацька верхівка супроводжувала посиланнями на Литовські Статути та підтвердженням щодо «прав та вольностей, як з віків були» [5, с. 17].

Таким чином, вважаємо цілком слушним використання терміну «правовий статус» з метою дослідження сукупності прав та обов'язків реєстрового козацтва як юридичної особи та реєстрових козаків та їхніх військових начальників і командирів, яким, почасти, владою надавалися індивідуальні привілеї, як фізичним особам. Правовий статус одних і інших визначається через їхню компетенцію, тобто права, свободи і обов'язки, зафіксовані у законодавстві країн, які використовували реєстрових козаків як військову одиницю, а також у звичаєвих нормах, які українські козаки застосовували у своєму щоденному військовому житті та побуті.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: [підручник] / О.Ф. Скакун. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
2. Стремоухов А.В. Правовая защита человека / А.В. Стремоухов. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского гуманитарного университета профсоюзов, 2007. – 312 с.
3. Прошение малороссийского шляхетства и старшин вместе с гетманом о восстановлении разных старинных прав Малороссии (1763 р.) // Укр. істор. журнал. – 1993. – № 7–8. – С. 88–101.
4. Subtelny O. Domination of Eastern Europe. Native, Nobilities and Foreign Absolutism, 1500–1715 / O. Subtelny. – Kingston and Montreal, 1986. – 270 p.
5. Лазаревский А.М. Малороссийские посполитые крестьяне (1648–1783) / А.М. Лазаревский. – К.: Киевская Старина, 1908. – 108 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УМОВАХ ОСВІТНІХ РЕФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

УДК 378:111

БОРЩОВЕЦЬКА В.Д., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Лексична компетентність (ЛК) – це здатність індивіда до конкретного лексичного оформлення власних висловлювань і розуміння мовлення інших, що базується на складній і динамічній взаємодії відповідних її компонентів: лексичних знань, лексичних навичок, лексичної усвідомленості (lexical knowledge, skills and awareness).

Успішність формування ЛК залежить від рівня сформованості лексичних навичок, обсягу отриманих і засвоєних знань про лексичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складових на основі загальної усвідомленості.

Виконання вправ і завдань для формування лексичної компетентності (ЛК) доцільно здійснювати з використанням різних засобів навчання (ЗН), головним з яких є підручник, що входить до складу НМК. До допоміжних ЗН відносять: пояснення викладача, інструкцію щодо використання різних типів галузевих словників, комп'ютерні програми

Для ефективної організації навчання лексичних одиниць (ЛО) викладач залучає інші засоби, адаптуючи їх до умов навчання і забезпечуючи, таким чином, "інвентаризацію словникового запасу, тобто тематичне і словотворче групування ЛО. До таких прийомів відносяться, зокрема і мнемонічні, як наприклад: Keyword method, Loci, Semantic grouping, слова – вішалки тощо.

Оскільки об'єкт контролю – лексична компетентність – є поняттям, що складається з кількох взаємопов'язаних елементів (знання, навички, лексична усвідомленість), то доцільно і важливо контроль рівня сформованості ЛК здійснювати безпосередньо у спілкуванні.

Лексичний компонент мовленнєвих умінь контролюється у процесі розвитку умінь в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі та перекладі.

Контролю підлягають такі дії з ЛО: виклик ЛО з пам'яті, сполучення її з іншими ЛО, включення слова у інший контекст.

Контроль рівня сформованості ЛК здійснюється у прихованій формі (виконання умовно – комунікативних та комунікативних вправ) або відкрито: через усні та письмові контрольні вправи.

УДК 378.147

ШМИРОВА О.В., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інноваційні методи навчання іноземних мов, які базуються на гуманістичному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створюють передумови для ефективного поліпшення навчального процесу у вищих навчальних закладах. Інноваційна діяльність в освітній сфері є принципово важливою відповіддю на виклики сучасності.

На сучасному етапі спостерігається така тенденція: зростання темпів старіння інформації в різних сферах людської діяльності, а також збільшення темпів інтеграційних процесів у

багатьох галузях знань визначають необхідність формування готовності до набуття, відновлення і розширення знань. Професійна іншомовна компетентність – одна із системоутворюючих якостей сучасного фахівця, до розуміння проблеми якої в умовах модернізації освітнього процесу інтерес значно підвищився. Зокрема набуває актуальності питання формування професійної іншомовної компетенції засобами Інтернет-технологій у режимі on-line. Для завдань, пов'язаних з навчанням, використовують два формати on-line зв'язку: webinar (або on-line семінар) webcast (веб-конференція).

Нововведення й інновації відображають зміст і організацію нового, інноваційний процес – це формування й розвиток змісту й організації нового. Інноваційні процеси необхідно свідомо проектувати, а потім упроваджувати їх у наявні структури досвіду, здійснюючи тим самим крок розвитку. Проблема модернізації освіти не може бути розв'язана, якщо робити ставку на окремих творчих, інноваційно-налаштованих людей. Необхідно налагодити процес управління формуванням і розвитком інноваційної культури майбутніх фахівців, створити відповідний соціально-професійний та психологічний механізм. Інноваційна культура – це система цінностей, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, котрі сприяють формуванню та розвитку інноваційно-активної особистості.

Інноваційні технології сприяють підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови, ефективності та індивідуалізації процесу навчання, активної педагогічної взаємодії викладача і студентів, створюють оптимальні умови для творчого використання інформації в самостійній пізнавальній діяльності студентів, оскільки іншомовна професійна компетентність стає найважливішою якістю фахівця.

УДК 378.22.004:338.22

ПОГОРІЛА С.Г., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА У ВНЗ

Сьогодні, у зв'язку з реформуванням аграрного сектора економіки, особливо гостро постає питання необхідності підготовки конкурентоспроможних фахівців даної галузі. Дедалі вищі вимоги висуваються до підготовки студентів економічного профілю. А це, у свою чергу, ставить нові вимоги до підготовки викладача вищої школи та посилює його відповідальність за організацію навчального процесу.

Важливе місце в професійно-педагогічній діяльності викладача вищої школи відводиться інформаційно-комунікаційним технологіям (ІКТ), без використання яких сьогодні важко уявити якісний процес викладання дисципліни. Інформаційно-комунікаційні технології відкривають нові можливості й одночасно ставлять нові завдання перед викладачами вищої школи, надають навчальному процесу проблемний, творчий, дослідницький характер, дозволяють вирішувати дидактичні завдання, стимулюють пізнавальну активність і самостійність студентів та сприяють індивідуалізації процесу навчання. Проблему впровадження ІКТ у процес навчання розглядали В.П. Безпалько, Р.С. Гуревич, В. Ільїна, Т. Іщенко та інші науковці.

Важливим напрямом професійно-педагогічної підготовки майбутніх магістрів з економіки і підприємництва є використання ІКТ як засобу, що доповнює традиційні педагогічні технології. За допомогою ІКТ і варіативності режимів роботи можуть бути реалізовані різні форми навчання: індивідуальна самостійна робота студентів; індивідуальна самостійна робота студентів під керівництвом викладача; самостійна робота студентів у парах та ін. Мережа Інтернет відкриває широкі можливості для організації самостійної діяльності студентів. Використання різних форм діяльності сприяє посиленню мотивації до навчання, створює умови

для творчої діяльності студентів, викладачів, їх співпраці, розвиває здібності до активної практичної діяльності, сприяє демократизації навчального процесу, надає можливість об'єктивно оцінювати рівень засвоєних знань студентами. Залучення послуг електронної пошти, телеконференцій, створення електронних дискусійних груп, форумів, впровадження електронних підручників, посібників, словників, знайомство з цікавими розробками, досягненнями науки і техніки, новітніми педагогічними технологіями урізноманітнює, інтенсифікує та насичує навчальний процес, робить його цікавим, наочним і творчим.

Так, наприклад, студентам магістратури пропонується робота у творчих групах з підготовки мультимедійних презентацій та розробкою заняття по темах курсів, які вони вивчають у процесі професійної підготовки.

Отже, використання ІКТ у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх магістрів з економіки і підприємництва дозволить ефективно впливати на формування їх як викладачів вищої школи і дасть їм можливість отримати необхідні знання, сформувані відповідні уміння та навички і професійно важливі якості, необхідні для підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців.

УДК 811.161.2'243:005.53:378

РУДАКОВА Т.М., канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Rudakova_Tetyana@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ КЕЙСІВ ДО КУРСУ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В АГРАРНИХ ВИШАХ

Метод кейс-стаді як один з провідних методів навчання у вишах дозволяє студентам продуктивно вирішувати професійні завдання завдяки комплексному поєднанню в ньому різних видів аналізу, а саме: проблемного, системного, праксеологічного, аксіологічного, ситуаційного, а також прогностичного. Метод кейс-стаді є корисним лише як частина навчального процесу, має застосовуватися нарівні з іншими методами викладання. Інтеграція кейсів до курсу викладання української мови як іноземної в аграрних вишах може забезпечити: вербальну комунікацію мовою, що реалізується у формі діалогової взаємодії студента з комп'ютером, викладачем, взаємодії студентів у парах і мікрогрупах за допомоги інформаційних комп'ютерних технологій; створення автентичних, комунікативно-орієнтованих ситуацій спілкування іноземною мовою (українською) та її навчання; використання інформаційної підтримки (отримання, переробка, зберігання та передача інформації) діяльності студента.

Кейс – це реальні події, які автор описав для того, щоб спровокувати дискусію іноземною (українською) мовою в навчальній аудиторії, підштовхнути студентів до обговорення та аналізу ситуації, до прийняття рішень. Студент, який готується до обговорення кейсу в аудиторії, має вивчити факти, зробити висновки з даних фактів, оцінити альтернативи дій у певній ситуації і зробити вибір на користь того чи того плану дій, бути готовим представити свої думки українською мовою (іноземною для нього) під час обговорення в аудиторії, відстояти свої погляди і, у разі необхідності, переглянути початкове рішення. Студент має усвідомлювати, що користь від кейсу він може отримати лише в тому випадку, якщо братиме активну участь у дискусії.

Методика застосування кейс-стаді у викладанні української мови як іноземної в аграрних вищих (як і в інших) передбачає таку послідовність і взаємозв'язок основних етапів її реалізації: 1) створення чи адаптація кейса, відповідного за змістом і компетенціями темі практичного заняття та розробка його методичного забезпечення; 2) ознайомлення студентів з кейсом і системою оцінювання; 3) постановка основних питань; 4) проведення тестування студентів з метою активізації знань; 5) взаємооцінювання самостійного аналізу ситуації студентів один одного під час роботи в парах; 6) обговорення ситуацій у малих групах; 7)

робота незалежних експертів у процесі обговорення проблем; 8) організація та проведення загальної дискусії; 9) дебрифінг з метою осмислення студентами отриманої інформації; 10) оцінювання.

Практичні ситуації (кейси), розроблені та адаптовані на основі компетентнісного підходу, виступають одночасно засобом навчання та інструментом оцінки.

УДК 378.147-057.87:34:811.111

ВОЛОШКОВА Н.В., канд. істор. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Natalia.Voloshkova@btsau.edu.ua

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасні інтеграційні тенденції викликають необхідність співпраці між представниками різних країн на міжнародному рівні, в тому числі взаєморозуміння на рівні мови спілкування. Інтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, неможливі без підготовки фахівців високого рівня, які повинні не тільки володіти знаннями за фахом, професійними вміннями та навичками роботи з людьми, але й вміти спілкуватися англійською мовою. У зв'язку з цим, великого значення набуває формування у майбутніх юристів соціокультурної компетенції, яка передбачає знання соціокультурної специфіки англомовних країн і вміння спілкуватися згідно цієї специфіки, що сприятиме успіху у взаємному порозумінні.

Соціокультурна компетенція складається з країнознавчої компетенції – знань про культуру країн, мова яких вивчається і лінгвокраїнознавчої компетенції, що передбачає володіння особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови в певній ситуації спілкування [2, с. 47]. Соціокультурна компетенція у контексті методики викладання іноземних мов виступає невід'ємною складовою іншомовної комунікативної компетенції, формування якої забезпечує здатність спілкуватися іноземною мовою [1, с. 48].

У зв'язку з цим особливого значення набуває необхідність розробки такої програми навчання, що враховує певні сфери та типові ситуації, в яких будуть реалізовувати свою діяльність майбутні юристи, а також необхідні знання суспільних і культурних особливостей англомовних країн, етикету спілкування, тощо. Доцільно включати таку інформацію соціокультурного характеру про англомовні країни, що може бути використано майбутніми юристами в професійній діяльності. Цю інформацію потрібно рівномірно розподіляти між основними змістовими модулями.

Складові майбутньої професійної діяльності студентів-юристів потрібно враховувати при складанні завдань, тестів, виборі текстів для читання. Вони мають бути професійно спрямованими і нести суттєву інформацію, наприклад, про специфіку юридичної системи Великої Британії та Сполучених Штатів Америки, включаючи відомості про функціонування юридичних інституцій та специфічні риси юридичного обслуговування населення в тій чи іншій англомовній країні.

Треба зазначити, що коли студенти-юристи починають вивчати англійську мову в вищих навчальних закладах, вони вже володіють певними знаннями про культуру країн, мова якої вивчається. Це важливо враховувати, і на ці фонові знання треба спиратися у процесі викладання.

Досягненню кращих результатів у процесі навчання може сприяти пошук та реалізація різних форм і методів не тільки аудиторної, але і позааудиторної роботи, коли студенти юридичних спеціальностей з пасивних слухачів перетворюються на активних учасників. Це може бути підготовка проекту та його презентація, виступ з докладом на студентській конференції, зустрічі з англомовними представниками з різних країн. Саме під час таких заходів відбувається сприйняття англійської мови не тільки як навчальної дисципліни, а й засобу спілкування, який надає можливість бути зрозумілими і отримувати нові знання про оточуючий світ.

УДК 378.22.091.12:80-051

БУДУГАЙ О.Д., канд. філол. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
olantarpan@mail.ru

СПЕЦИФІКА РОБОТИ ВИКЛАДАЧА З ФІЛОЛОГІЧНО ОБДАРОВАНИМИ СТУДЕНТАМИ ВНЗ

Талановита студентська молодь прагне яскраво виразитися в усіх сферах діяльності: у навчанні, наукових студіях, суспільній праці, а також у мистецтві. Філологічно обдаровані студенти пишуть наукові дослідження з проблем словесності, беруть участь у конференціях. І завжди в студентському середовищі знаходяться юнаки й дівчата, які вже почали власні літературні спроби, або тільки роблять перші кроки в цьому напрямку. Що робити молодій людині з цим обдарованням, якщо вона прагне стати фахівцем не в галузі філології, а, наприклад, ветеринарії чи агрономії? Як допомогти майбутньому перекладачеві реалізувати себе і як митця?

Природні нахили до складання віршів, написання епічних чи драматичних творів варто розвивати, якщо людина «не може не писати». Провідні методисти радять таким студентам ділитися напрацюваннями на засіданнях факультетської чи університетської літстудії. Методист Г. Токмань визначає літстудію як «об'єднання літераторів-початківців та літературних критиків». Специфіка діяльності керівника літературної студії у ВНЗ полягає у поєднанні елементів групової та індивідуальної позааудиторної роботи. На робочих засіданнях студії відбувається шліфування, редагування перших творчих спроб студентської молоді, даються толерантні рекомендації з поліпшення змісту й художньої форми текстів, а також вправи на тренування навичок версифікації, збагачення лексики, розвиток уяви студійця тощо. Праця педагога ВНЗ полягає і в підготовці студента до виступу з читанням власного твору перед аудиторією. Важливим аспектом праці є написання статей до ЗМІ та їх відповідне художньо-естетичне оформлення, оформлення творчо написаної біографії, презентації.

Керівник студії провадить індивідуальну роботу над опублікуванням аксіологічно й естетично зрілих творів студента на шпальтах стінгазети, вузівського видання, альманаху. Із досвідченими студійцями йде праця над випуском у світ індивідуальної збірки творів і пошуком меценатів. В умовах напруженого графіку навчання місцем зустрічі студійців може стати бібліотека, читальний зал у гуртожитку та ін. Студійцям даються знання про авторське право, шляхи його реалізації та збереження. Враховується аспекти ефективної творчої співпраці з літстудійцями інших молодіжних гуртків у місті й області.

Таким чином, обдаровані студійці можуть поліпшити свою письменницьку майстерність і розкрити виконавські таланти в студентські роки.

УДК 378:63:124.5

МАРЧУК В.В., канд. пед. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ – ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ВНУТРІШНЬОЇ СТРУКТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Ціннісні орієнтації як наукова проблема привертають увагу широкого кола вчених різних напрямів наукового пізнання. Вона розглядається у тісному взаємозв'язку із життєвими цілями особистості, способом її життя, потребами, інтересами, психологічними установками тощо. Таке широке коло питань, дотично до яких досліджується сутність і характер ціннісних орієнтацій, дає можливість виділити, принаймні, декілька напрямів вивчення даного феномена.

Особливий інтерес викликають дослідження, в яких визначається сутність, структура, зміст ціннісних орієнтацій, їх функції у життєдіяльності людини та суспільства, проводиться типологізація як самих ціннісних орієнтацій, так і індивідів на основі характеру їх ціннісних

орієнтацій. Адже без з'ясування сутнісних властивостей ціннісних орієнтацій, які, на думку багатьох дослідників, є важливим компонентом внутрішньої структури особистості, не можливо буде з'ясувати їх детермінуючу роль у трансформаційних процесах.

Питання ціннісних орієнтацій в науковій літературі не нове, його досліджували такі науковці як Александров А.Г., Анненков В.П., Архангельський А.М., Бандура О.О., Свтух М.Б., Шевченко Г.П. та інші.

Система ціннісних орієнтацій становить собою важливий елемент ціннісного ставлення людини до навколишньої дійсності. Ціннісна орієнтація, це вибіркове ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей, система установок такого ставлення, переконань, переваг, які впливають на поведінку індивіда. Під цінністю при цьому розуміється позитивна або негативна значимість об'єктів навколишнього світу для окремої людини, класу, соціальної групи, суспільства в цілому, яка проявляється через сферу життєдіяльності, інтересів, потреби, суспільні відносини. Критерії оцінки цієї значущості у моральних нормах і принципах, ідеалах, цілях, установках.

Виникаючи в результаті суспільної практики, як відзначають дослідники, ціннісні орієнтації тієї чи іншої епохи беруть участь у формуванні типу особистості, її поведінкових і ментальних навичок і у цій якості пронизують собою всю культуру, всі універсалії даної культури.

Ціннісні орієнтації лежать в основі світогляду людини, її моральних, політичних, естетичних переконань і смаків, визначають її поведінку. Враховуючи таку їх значимість для поведінки людини, ціннісні орієнтації визначаються ще як важливі елементи внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда, усією сукупністю його переживань, відмежовуючи значиме, суттєве для даної людини від незначимого, несуттєвого. Сформовані ціннісні орієнтації – це свого роду “вісь” свідомості, яка забезпечує усталеність людини і проявляється у певному типі її поведінки, в інтересах, потребах, переконаннях.

Ціннісні орієнтації являють собою вищий рівень диспозиційної структури особистості і інтерпретуються дослідниками як орієнтації на цілі життєдіяльності і засоби їх досягнення. За цією ознакою можна виділити орієнтації, об'єктом яких виступає сама людина, її соціально значимі якості і способи їх відтворення і розвитку. Не менш важливою особливістю цих орієнтацій є те, що вони реалізуються у соціальній сфері.

УДК 81'243

РЄЗНІК В.Г., здобувач

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Внесення вивчення другої іноземної мови до освітніх програм вузів базується на принципах багатокультурності і варіативності освіти. Реалізація процесу навчання у вищій школі німецької мови як другої іноземної після англійської відбувається в умовах трилінгвізму, тобто оволодіння новою мовою здійснюється на основі вже сформованих навичок і вмінь володіння рідною мовою та першою іноземною мовою (в нашому випадку – англійською).

Незважаючи на значні досягнення у галузі методики навчання другої іноземної мови, недостатньо вивченими залишаються психолінгвістичні аспекти навчання лексики німецької мови як другої іноземної після англійської у вузах. Метою доповіді є дослідження психологічних і лінгвістичних аспектів формування лексичної компетентності студентів у процесі навчання німецької мови після англійської.

Згідно з положеннями Рекомендацій Ради Європи з мовної освіти всебічний розвиток лінгвістичного репертуару, що включає в себе усі мовні здібності, становить мету навчання іноземних мов. При цьому основою вивчення мов є мультилінгвізм і багатокультурний розвиток студента. Оволодіння іноземною мовою в аспекті багатомовності сприяє розвитку лінгвістичної та

комунікативної свідомості майбутнього фахівця, допомагає йому усвідомити спільні та відмінні риси мов, що вивчаються, сприяє поглибленню знань і полегшенню навчання загалом.

Особливість мовного досвіду студентів при вивченні німецької мови як другої іноземної на базі англійської полягає в тому, що в їх свідомості взаємодіють три мовні механізми, а саме: механізми рідної мови, англійської мови як першої іноземної та німецької мови як другої іноземної. При цьому знання, навички і вміння рідної мови є повністю сформованими, першої іноземної мови перебувають на етапі удосконалення, а другої іноземної мови (німецької) – на етапі становлення.

У результаті взаємодії трьох контактуючих мов, зокрема української, англійської та німецької, виникають такі явища, як *інтерференція* і *перенос (трансфер)*. Явище мовної інтерференції розглянуто і проаналізовано, зокрема виявлено причини її появи та встановлено особливості розвитку, в працях І.К. Білодіда, Н.С. Борисенко, Є.М. Верещагіна, Ю.О. Жлуктенка та інших вчених.

З психологічної точки зору уявлення про інтерференцію формується на основі зв'язку мови з мисленням.

Інтерференція охоплює всі лінгвістичні рівні мови. Всебічний аналіз її вказує на можливість визначення наступних типів інтерференції (відповідно до мовних і мовленнєвих рівнів, де вона виникає): *мовна, мовленнєва, комунікативна, екстралінгвістична*.

Учені вважають лексичну інтерференцію найактивнішою, оскільки вона виникає на будь-якому рівні репрезентації – фонологічному, орфографічному, синтаксичному, семантичному. Вплив інтерференції першої іноземної та рідної мов виявляється на всіх рівнях: на рівні слова (плани висловлювання, «фальшиві конотати»); на рівні фрази (структура та узгодження); на рівні понадфразової єдності (побудова і правила використання); на рівні тексту (побудова, стиль і використання). Ступінь і частота прояву інтерференції залежать від рівня підготовленості студентів з першої та другої іноземних мов і від ступеня навчання.

На початковому етапі навчання, на думку З.М. Нікітенко і О.М. Осіянової, транслексичний вплив незначний і виявляється, коли плани вираження частково або повністю співпадають, а плани змісту лексичних одиниць в англійській і німецькій мовах розходяться (*go – gehen, become – werden, also – auch*). Вчені вважають недоречним пряме зіставлення неправильних когнатів, але вказують на необхідність спеціальних вправ, оскільки помилки, які допускають студенти, здійснюються до завершення вивчення мови. Однак зіставлення плану змісту не забезпечує володіння лексичними одиницями другої іноземної мови; тоді постає завдання навчити студентів асоціювати цей зміст з його новою формою вираження (*run – laufen*).

Отже, ефективність процесу навчання німецької мови як другої іноземної після англійської зумовлена врахуванням природи трилінгвізму. Інтерференція та перенос є одними з найважливіших психолінгвістичних аспектів оволодіння другою іноземною мовою. Під час вивчення другої іноземної мови врахування ролі рідної та першої іноземної мов має бути одним з вирішальних чинників у визначенні вихідних теоретичних положень навчання.

УДК 81'255.2:6

ІГНАТЕНКО В.Д., аспірантка

Науковий керівник – **МАЙЄР Н.В.**, канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

viktoriya-vajner@yandex.ru

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Дослідники зазначають, що організація самонавчання студентів на відстані потребує розроблення викладачем спеціальних комп'ютерних засобів навчання таких як мультимедійний навчальний / методичний посібник, навчальна комп'ютерна програма, навчальна комп'ютерна програма-тренажер або інших електронних засобів навчання.

Навчання анотативного і реферативного видів письмового перекладу реалізується за допомогою електронного кейсу у рамках самостійної позааудиторної роботи студентів. Електронний кейс, підтримуючи точку зору Н.В. Майєр, ми розуміємо як електронний засіб навчання, який розміщений у мережі Інтернет і містить комплект навчально-методичних матеріалів для формування у студентів умінь письмового перекладу, забезпечує керування їхньою самостійною навчально-пізнавальною діяльністю в позааудиторних умовах з використанням засобів самоконтролю та опосередкованого контролю викладачем процесу і результату оволодіння відповідними навичками і вміннями. Цей електронний засіб навчання забезпечує поетапне формування навичок і вмінь анотативного і реферативного видів перекладу в умовах самостійної позааудиторної роботи шляхом розміщення у ньому відповідної системи вправ та навчальних матеріалів, що зумовлює досягнення мети навчання. Розміщення електронного кейсу в навчальному середовищі Moodle уможлиблює використання різних типів і видів вправ, а також завдань за рахунок набору відповідних засобів: форум, завдання, тест тощо.

Реалізація індивідуальної траєкторії учіння в процесі роботи з електронним кейсом, в межах запропонованої нами моделі, уможлиблюється низкою чинників: 1) викладач повідомляє студентам кінцевий термін виконання вправ, що дозволяє їм спланувати свою навчально-пізнавальну діяльність; 2) високий рівень інтерактивності електронного кейсу; 3) можливість систематичного опосередкованого моніторингу (контролю) за процесом і результатом удосконалення навичок/розвитку вмінь кожного студента; 4) можливість самоконтролю студентів та контролю викладачем результатів їхнього учіння в процесі роботи з електронним кейсом виключає необхідність контролю під час аудиторних занять, що, з одного боку, дисциплінує студента щодо систематичності виконання завдань, а з іншого – забезпечує економію аудиторного часу.

УДК 378.013

ЗЕЛІНСЬКА В.А., здобувач

Білоцерківський національний аграрний університет
vitazelexa@gmail.com

ПРОБЛЕМА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ РІВНІВ ПІДГОТОВКИ

“All children are born with potential and we cannot be sure of the learning limits of any child”
(Robert Fisher, 2001, p. 1).

Метою навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах є формування у студентів професійної комунікативної компетенції шляхом розвитку та вдосконалення усіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письма та аудіювання (розуміння усної мови на слух). Досягти цього в умовах обмеженої кількості годин, що виділяється на навчання іноземним мовам в немовних вузах, дуже складно.

Викладачі повинні враховувати рівень знань і вмінь, з якими випускники середніх шкіл приходять до вищих навчальних закладів, а також вирішувати проблему навчання студентів з різним рівнем мовної підготовки.

Дуже часто викладач стикається з класом з двома і більше різними рівнями здібностей і повинен вирішувати проблему, як знайти підхід до потреб кожної людини в класі. Звісно, всі ми, готуючись до занять, неодноразово замислювались над тим, як під час роботи залучити всіх студентів, врахувати можливості та особливості кожного.

Проаналізувавши сучасні підходи до вирішення проблеми навчання студентів з різним рівнем мовної підготовки, можна виділити актуальні та дієві поради, які я намагаюсь використовувати у своїй роботі.

Використання парної і групової роботи має важливе значення, якщо ви хочете залучити всіх студентів. Фундаментальними методами є використання опитувальних анкет та інтер-

в'ю. Поєднуючи в пари більш слабких і сильних студентів ви забезпечите максимальну участь всіх. Слабші студенти можуть брати інтерв'ю в сильніших і навпаки. Звичайно, це може викликати невдоволення у більш сильних, але якщо вони зрозуміють свою роль, як "помічника" або навіть наставника, це може також мати позитивний ефект.

Ще один ефективний вид діяльності – це проектні роботи. Цей метод може успішно працювати зі змішаними групами, де сильніший студент надає допомогу слабшому. Також можливий й інший підхід до проектних робіт, за якого групи формуються зі студентів, що знаходяться приблизно на одному рівні. Таким чином студентам надаються різні завдання, які відповідають рівню кожної групи. Регулюючи складність завдання, ви можете бути впевнені, що кожна група має завдання, яке вона може успішно виконувати, тим самим забезпечуючи правильний рівень складності для студентів з вищим рівнем, і в той же час мотивувати слабших студентів.

Хороше повторення може бути ефективним способом залучення слабших або сором'язливих студентів. Якщо застосовувати цей метод розсудливо (іншими словами, не весь час), він може дати відмінну практику в ритмі та інтонації, а також допомогти підсилити запам'ятовування порядку слів і граматичних структур.

І, нарешті, необхідно бути толерантним при опитуванні студентів. Намагайтеся не ставити більш слабких студентів у некомфортні для них умови, призначаючи їх відповідати першими. Замість того, необхідно стимулювати розвиток культури «уважного слухання» в групі. Наприклад, можна запитати сильнішого студента, а лише потім надати можливість слабшим повторити відповідь. Це може зайняти деякий час, але, як тільки цей стиль взаємодії стає звичним, він може бути дуже продуктивним з точки зору динаміки класу.

УДК 378.016:811.581-028.16

ТИМОЩУК Г.В., здобувач

Білоцерківський національний аграрний університет

ШЛЯХИ СПОНУКАННЯ ДО ГОВОРІННЯ НА ПОЧАТКОВИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Згідно з комунікативним методом, який на сучасному етапі розвитку педагогічної науки набуває дедалі більшої популярності та визнання, говоріння є як засобом, так і головною метою навчання іноземним мовам. З цього випливає ключова роль завдань, спрямованих на розвиток комунікативних навичок, які викладач може застосовувати на різних етапах заняття. Такі завдання сприяють переведенню пасивного словникового запасу в активний та підготовці до спілкування в реальних життєвих ситуаціях.

Брак активності під час комунікативних завдань може бути зумовлений різними чинниками: студент може соромитися або почувати себе ніяково, боятися почути критику чи зробити помилку, не розуміти поставлене завдання. Окрім того, йому може бракувати мотивації або зацікавленості, фонових знань з відповідної тематики, а також мовних і мовленнєвих засобів для його виконання. З огляду на це, успіх комунікативного завдання багато в чому залежить від якості підготовчої роботи, яку здійснює викладач. Для ефективного навчання говоріння заняття повинні будуватись так, щоб максимально надати студентам можливість розмовляти іноземною мовою. Створити такі умови, за яких говоріння за заданою темою було б природно мотивованим, надати студентам можливість висловлювати думки та обговорювати їх. Для досягнення ефективності навчання говоріння переважна частина заняття має присвячуватись виконанню умовно-комунікативних вправ для формування мовленнєвих навичок.

Оволодіння мовленнєвими навичками китайської мови полягає не тільки у володінні специфічним набором голосних і приголосних звуків, але й у наявності мелодійного варіювання висоти звуку при вимові складів, тобто тонів. Тон виконує змістовно-розпізнавальну функцію, тобто одне й те ж слово, що вимовляється різними тонами, має різне значення. Не-

правильний тон складу – це не тільки груба фонетична помилка, але й неправильний зміст цілого слова або навіть речення. Наприклад, слово «ра», якщо його вимовляти другим або третім тоном, може означати 爬 «видиратися нагору» або 怕 «боятися» відповідно. Для полегшення роботи студентів над тонами китайської мови використовуються спеціальні таблиці та малюнки з графічним зображенням кожного з чотирьох тонів, що позначають рух голосу при їх вимові. Також, мелодію кожного тону можна передати за допомогою використання музичних інструментів, аудіо записів або графічного зображення нот на нотному стані.

Ще один важливий аспект для успішного говоріння китайською мовою є подолання ними почуття збентеження та зніяковіття. Звуки китайської мови не є характерними для носіїв української мови, і тому деякі з них можуть здаватися незвичними та незручними для вимови. Іноді студенти соромляться голосно вимовляти деякі тони, адже певні підвищення інтонації та звуку голосу не є характерними для повсякденного мовлення українця. Для подолання цієї перешкоди викладач на власному досвіді повинен демонструвати звичність цих особливостей у китайській мові. Крім цього можна використовувати наглядний приклад аудіо- та відеоматеріалу із звучанням китайської мови з вуст її носіїв.

Система використання мовних ситуацій на заняттях дає змогу відтворювати реальні ситуації, що значною мірою підвищує у студентів інтерес до вивчення китайської мови. Це пояснюється тим, що мовлення студентів відбувається в обставинах, які досить повно імітують умови справжнього спілкування китайською мовою. Виникає внутрішня мотивованість, створюються можливості для вираження у мовленні власних поглядів, думок, для виявлення фантазії та прагнення використати велику кількість вивченої лексики.

Таким чином, оволодіння говорінням, повинно забезпечувати успішний процес комунікації, розвивати вміння говорити і розуміти китайську мову. Дуже важливо підвищити мотивацію до розуміння китайської мови на слух. Для удосконалення цього процесу є всі передумови: техніка в сучасний час розвивається високими темпами, і у вчителів з'являється усе більше можливостей використовувати різні види технічних засобів навчання.

УДК 808.5

БАРАН Н.А., здобувач

Науковий керівник – **БАРАНОВСЬКА Л.В.**, д-р пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

nata.baran.77@mail.ru

ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ – ОСНОВНА МЕТА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ РИТОРИКИ

Грунтовні наукові праці з риторики стали з'являтися ще в часи Аристотеля, Квінтиліана, Цицерона... У науковій практиці багато праць присвячені проблемі формування мовленнєвої особистості. Так, наприклад, М. Стахів у поняття «мовленнєва особистість» вкладає такий зміст: «...це людина, яку розглядаємо з точки зору її готовності виконувати майстерно професійно мовленнєві дії. Мовленнєва особистість характеризується не лише тим, що вона знає про мову, а й тим, як вона може її використовувати».

Під терміном «риторична особистість», вважаємо, слід розуміти особистість, озброєну знаннями з теорії риторики, та котра володіє риторичними вміннями. Риторичні вміння – це вміння продукувати якісне, результативне публічне мовлення. Риторичною особистістю можна вважати того, хто здатен майстерно використовувати власні риторичні вміння в діяльності.

Формування риторичної особистості – провідна мета викладання курсу риторики студентам. Загалом, як зазначає Л. Мацько, викладач риторики переслідує низку завдань: засвоїти знання, що складають зміст риторики як науки, оволодіти риторичною термінологією; вивчити історію і джерела риторики; уважно ознайомитися зі зразками промов відомих ораторів, щоб максимально використати їхній досвід; оволодіти методом риторичного аналізу текстів різних типів промов, навчитися членувати текст, точно визначати тему, тези, докази,

операції, мовні засоби (тропи і фігури), доцільність кожного слова; навчитися творити тексти промов різних типів; виробити в собі уважне і критичне ставлення до власного і чужого мовлення.

Теорію риторики, вважаємо, слід розпочинати із вивчення основних законів риторики та трактування їх розуміння: концептуального закону, закону моделювання аудиторії, стратегічного закону, тактичного, мовленнєвого спілкування, системно-аналітичного закону.

Жоден досвідчений оратор не стане заперечувати, що риторичною особистістю він став у процесі практичної діяльності - набуття досвіду перед різними за складом аудиторіями. А риторичними знаннями оволодівали вони одним із двох шляхів: або в процесі самоосвіти, або на заняттях з риторики в навчальному закладі.

Отже, завдання викладача риторики – озброїти студентів глибокими знаннями з даної науки та провести низку практичних занять із дидактичними іграми з публічного мовлення, які б допомогли студентам зацікавитися даним предметом, багатьом допомогли б подолати страх перед численною аудиторією, значною мірою стати більш розкутими, утвердити у кожного бажання бути культурною, всебічно розвиненою мовною особистістю, цікавою для широкого загалу слухачів.

УДК 101.1-029.1:81'322

ЯРМОЛА О.В., канд. філос. наук

ВЕЛИКА К.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

olexandr.yarmola@gmail.com

ФІЛОСОФСЬКІ ТА НАУКОВІ АСПЕКТИ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЛІНГВІСТКИ

Протягом останніх десятиліть відбувається стрімке зростання об'єму інформації, яка постійно супроводжує наше суспільне життя. Це є необхідною ознакою і обов'язковою передумовою існування нового типу суспільства, що був породжений сучасною цивілізацією – інформаційного.

Інформація, звільнившись від об'ємної громіздкої речовинної основи свого існування, створила власний світ, який сьогодні об'єднує мільярди користувачів у всесвітню мережу Інтернет. Цей світ розвивається за особливими, специфічними законами утворюючи «штучну» реальність. Подібно до того, як живі організми видозмінюючись відтворюють самі себе, так і «сміслові» інформаційні одиниці взаємодіють, копіюються і розвиваються в своєму «віртуальному» просторі. Комп'ютерні технології, які, починаючи з середини 20-го століття, спричинили такий стрімкий розвиток інформаційних технологій, сьогодні самі стали «заручниками» їх розвитку, що змушує інженерів-електронників постійно вдосконалювати свої «вироби».

Зростання кількості інформації в сучасному світі призводить не лише до прямого збільшення кількості текстів, але й до їх урізноманітнення за своєю якістю. Розвиток і ускладнення суспільного життя призводить до виникнення нових реалій, які відображуються у формі нових уявлень і викликають потребу у нових словах, зокрема у наукових термінах. Це породжує проблему комунікацій між різними національно-культурними спільнотами. Якщо ще у першій половині 20-го століття кількість інформації, яка мала перекладатися з однієї мови на іншу складала невелику частку загальної кількості інформації, що функціонує в даному суспільстві, то сьогодні більша частина (а в ідеалі – 100 відсотків) має бути доступна носіям іншої мовної традиції. Відповідно, якщо в минулому функція забезпечення «комунікації» між представниками різних народів виконувалася відносно невеликою групою людей – професійних перекладачів, то сьогодні об'єми інформації які потребують перекладу перевищують можливості будь-якої кількості перекладачів. Навіть, якщо уявити, що все населення України опанує мистецтво перекладу, то й тоді ще залишаться величезні об'єми неохпленої перекладом інформації.

Таким чином проблема загальнокультурної й, зокрема, наукової комунікації в сучасних умовах набуває нових форм і змісту. Одним із шляхів вирішення проблеми є використання засобів автоматичного перекладу, який розробляється, зокрема, в межах комп'ютерної лінгвістики. Комп'ютерна лінгвістика виникла в 1950-х роках (народження її пов'язують із так званім джорджтаунським експериментом 7 січня 1954 р.) на межі взаємодії лінгвістики та комп'ютерних технологій. Сьогодні зміст цієї науки складають питання і проблеми, які за обсягом значно ширші ніж просто переклад текстів, проте переклад, безумовно, є її одним із головних завдань.

Проблема комп'ютерного перекладу текстів може бути розглянута на різних рівнях. «Найпростішою» формою часткової автоматизації перекладу, зокрема в галузі науки і техніки, буде створення електронного словника (ЕС) термінів та їх відповідників на іноземній мові. Використання такого ЕС дозволяє як професійному перекладачеві, так і науковцю, який не має глибоких знань в іноземній мові, ефективніше працювати з текстами зарубіжних колег.

Реалізація цього завдання передбачає значну науково-дослідницьку роботу по уточненню термінології даної галузі знань та виявленню фактів відсутності в тій чи іншій мові відповідників. Ця робота не може бути здійснена окремо ані фахівцем-науковцем, ані професійним філологом-перекладачем. Створення електронної версії словника передбачає долучення до цих двох фахівців також спеціаліста в галузі програмування.

Проте перед комп'ютерною лінгвістикою постають і більш амбіційні цілі – автоматичний переклад текстів без залучення людини. Дослідження в цьому напрямку сьогодні проводять, в першу чергу, великі транснаціональні комп'ютерні фірми. Їх продукти (наприклад, програми електронного перекладу серії Pragma, Promt, онлайн перекладачі пошукових систем Мета, Яндекс, Google, компанії АBBYY та ін.) сьогодні дуже популярні. Проте, переклад за допомогою їх електронних продуктів часто не може задовольнити конкретного науковця-дослідника. Адже виникнення нових мовних одиниць в межах вузько наукової галузі досліджень або зовсім не враховується цими великими компаніями, або враховується із запізненням. Тому важливим напрямом в галузі розвитку комп'ютерної лінгвістики і, зокрема, комп'ютерного перекладу спеціально-наукових текстів є створення відносно невеликими науковими співтовариствами власних систем перекладу, в яких швидко враховуються особливості розвитку національної і регіональної науки. Це безпосередньо стосується й окремих галузей аграрної науки та агропромислового виробництва.

Таким чином, хоча загальнотеоретичні основи перекладу розвивалися протягом усієї історії філософської й наукової діяльності людства, саме бурхливий розвиток сучасних комп'ютерних технологій дозволив поставити нові завдання і окреслити нові шляхи їх вирішення, зокрема, в напрямку створення локальних програм комп'ютерного перекладу, які мають обслуговувати невеликі наукові співтовариства.

УДК 398.2

КАРПЕНКО С.Д., канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ У НАРОДНІЙ КАЗЦІ

Українські традиційні міфологічні образи сьогодні можемо знайти у словниках слов'янської міфології [2], проте бракує інформації про їх інтерпретацію у народній казці. Для ілюстрації нашого дослідження звернемося до праці М. Сумцова «Культурні пережитки», що є збірником статей, опублікованих на сторінках часопису «Киевская Старина» упродовж 1888-1889 рр. Досліджуючи фольклорно-етнографічний матеріал різних народів, вчений приходять до висновку, що багато з відмерлих жанрів мали ознаки ідеалізованого майбутнього (утопії); переважна частина з тих побутових форм і моральних понять, що зникли із життя народів, загинули не тому, що вони не відповідали вищому кри-

терію добра, не тому, що вони не задовольняли інтереси та потреби соціуму, а тому, що вони не витримали боротьби (конкуренції) з іншими побутовими формами, з якими їм довелося зіткнутися [4, 2].

Із часів М. Сумцова у народному житті ще більше обміліли річки фольклорних жанрів, ще більше уламків старовини з'явилося. Намагання їх скомпонувати, у такий спосіб, начебто, реконструювати старовину призводить до безпідставного фантазування, умовиводів, припущень. В народному житті культурні пережитки спостерігаються незалежно один від одного, як різнорідні та різночасові уламки старовини. М. Сумцов у статтях пропонує не підводити культурні пережитки під відомі рубрики: міфічну, історико-літературну, порівняльно-етнографічну, чи поділяти їх за формальною подібністю до обрядів та значень. Кожне явище культурного пережитку має своє місце і заслуговує окремого вивчення.

До прикладу, зупинимося на статті «Злидні», де М. Сумцов засвідчує існування цієї реалії і у віруваннях, і у казках [4, 217]. Цей образ яскраво зберігся у народній міфології й до нині. На Полтавщині побутує повір'я, що злидні – невидимі діди, «жебраки», котрі тільки де поселяться, там і буде вічна бідність [5, 211]. У збірниках прислів'їв та приказок знаходимо: «просилися злидні на три дні, та й вигнати не можна» (Чернігівщина); «щастя – дочасне, а злидні – довічні», «за злиднями й світа не бачить» (Харківщина) [6].

Ще яскравіше злидні як міфічні істоти, постають у казках. Вони часто невидимі, проте мають голос, який людина здатна почути. Присутність цієї міфічної істоти можна визначити лише за достатком у родині, успіхом ведення домашнього господарства, бізнесу. «Пристали до одного бідняка злидні; бідняк загнав/заманив їх в баклажку, заткнув отвір і закопав баклажку на березі річки. Його багатий брат, думаючи, що бідняк закопав гроші, вирив і відкрив баклаг. Тоді злидні вчепилися за нього; він приніс їх додому, і скоро дім його згорів, і все майно загинуло» [1, 413]. В іншій казці злидні поселилися у чоловіка під піччю, і чоловік збіднів. Він відвіз злиднів до лісу на возі, запропонував злидням допомогти йому розколоти дерево, потім витяг клин, і деревом прищепило руки злиднів, так що вини залишилися у лісі. У казках герой часто знаходить у лісі діда чи бабу із защемленим носом у пеньку, можливо, це прототип злиднів, та порятовані старі дають слушну пораду чи чарівний предмет (сопілку, кресало). Брат чоловіка – багач – звільняє їх потім; вони чіпляються за його шию, селяться в його домі, він стає убогим [5, 393]. Ще один варіант: злидні говорять господарю, що їх дуже багато, проте можуть скрізь поміститися, бо вони такі маленькі, що їх не видно. Господар пропонує їм поміститися в табакерці, і коли вони увійшли, то закрив табакерку і заховав під млинарний вал. Із заздощів, що бідний розжився, його багатий односець випустив злидні; вони пристали до нього і скоро «все пішло урозтіч і звелось його багатство» [5, 398]. Способи порятунку від злиднів досить прості, варто лише порозумітися з ними та заманити їх у замкнутий простір. Що ж приховано під видимою оболонкою народного вірування? Чи не шаманські камлання для вигнання злих духів і сподівання покровительства добрих?

М. Сумцов пояснює, що народ має схильність мислити образами. В давні часи він не міг уявити абстрактні ідеї інакше, як в образах, в речових і тілесних формах. Доля і недоля, щастя і нещастя в давнину і тепер подекуди – поетичні образи, але у давнину – міфічні істоти. Торкаючись міжкультурного лінгвокраїнознавчого аспекту зазначимо, що українські уявлення про злиднів відповідають російському Горю-Злощастю, описаному в давній повісті, опублікованій М. Костомаровим в «Пам'ятках стародавньої російської літератури» та в багатьох інших північноросійських поховальних плачах, опублікованих Е. Барсовим. Українським злидням відповідають німецькі «кобольди». Подібно до попередніх, їх можна заховати, втопити; вони також малі. У сербів Долі і Недолі відповідають Среча і Несреча. В народних піснях, повір'ях та переказах Доля, Недоля, Горю-Злощастя, Злидні, Среча і Несреча, Лихо уявлялися людиноподібними (антропоморфними) істотами. Вони приходили до чоловіка, перестрічали його, гонилися за ним у тваринній та людській подобі, навалювалися на нього, сідали йому на плечі, іноді несли його на собі або працювали на нього [3, 7-10]. Між Недолею, Горем-Злощастям, Несречею з одного боку і злиднями з іншого спостерігається лише та

різниця, що останні, порівняно з першими, більш об'єктивовані, більш відділені від людини. У той час, як між людиною і її долею чи недолею спостерігається наперед визначена гармонія, і доля і недоля відображають людину, злидні діють досить самостійно. Архаїчними рисами злиднів є уявлення їх у вигляді дідів-жебраків та в особливості перебування їх під піччю (локально визначене місце у хаті). В останній ознаці спостерігається спорідненість злиднів із домовиком, що мешкає у запічку чи під піччю.

Отже, інтерпретація міфологічних народних образів у казках досить різноманітна. Зумовлено це як культурними пережитками, так і вподобаннями, традиційним вибором міфологічного персонажу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Малорусские народные предания и рассказы. Свод М. Драгоманова. Издание Юго-Западного Отдела ИРГО. – К.: Типография М.П. Фрица, 1876.
2. Мифы народов мира. Энциклопедия: В 2-х томах. – М.: Сов. Энциклопедия, 1980; Мифы древних славян. – Саратов, 1993.
3. Потебня А.А. О Доле и сродных с ней существах. Чтения в Императорском обществе истории и древностей российских: Т.1. Древности: Труды Московского Археологического Общества. – М., 1865–67 гг.
4. Сумцов Н.Ф. Культурные переживания. Из журнала «Киевская Старина» 1888–1889 гг. – К., 1890. – 408 с.
5. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край: материалы и исследования собранные д.чл. П.П. Чубинским. Т.2. Малорусские сказки. – СПб., 1878, отд.1, 2 – 698 с.
6. Українські приказки, прислів'я і таке інше; уклад М. Номис. – К.: Либідь, 1993. – 765 с. (перевидання з 1864 р.).

УДК 801.671:57:81'367.2

СТРІЛЕЦЬКА С.В., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

КОГЕЗИЯ І КОГЕРЕНТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВІ ОЗНАКИ СИСТЕМИ МОВНИХ ФОРМ

Текст – це інформаційна структура, одна з форм мисленнєво-мовленнєвої діяльності людини, що слугує засобом комунікації [3, с. 32].

Когезія (зв'язність) та когерентність (цілісність) визначаються у науковій літературі як перші дві важливі категорії: когезія означає принципи, що сполучають елементи поверхні тексту в організоване ціле, вони передаються граматичними засобами, тоді як когерентність експлікується семантико-прагматичними відношеннями [5, с. 39].

Двом транслітерованим з англійської мови термінам “когезія” (анг. “cohesion”) та “когерентність” (англ. “coherence”) у вітчизняній традиції протистоїть свій аналог – зв'язність, що у різних наукових контекстах зближується з когезією або з когерентністю, або з тією та іншою водночас.

На зв'язність, як на одну з текстових категорій, вказують А.І. Новиков (1983), Н.В. Шевченко (2003), О.О. Селіванова (2004). За О.О. Селівановою, зв'язність є провідною категорією тексту, оскільки саме ця категорія забезпечує його функціонування як цілісного структурно-семантичного утворення [3, с. 211]. Натомість, у спеціальній літературі, присвяченій англістиці, частіше використовують саме англомовний термін “когезія”. Услід за О.Л. Каменською, З.Я. Тураєвою, Н.С. Валгіною, З.І. Хованською, О.І. Москальською, виділяємо такі підходи щодо її тлумачення: психологічний, референційний, формально-граматичний і психолінгвістичний підходи.

Вчені наводять низку ознак, що допомагають розмежувати когезію та когерентність. Цілісність – психолінгвістична категорія, зумовлена концептуальною єдністю тексту, зв'язність – лінгвістична категорія, що забезпечує семантичну й формальну єдність тексту та репрезентована засобами мови. Цілісність тексту можна встановити лише після його прочитання й сприйняття. Натомість зв'язність можна встановити в процесі читання тексту. Цілісність і зв'язність є взаємопов'язаними категоріями, але не взаємозумовленими.

Цілісність не завжди передбачає наявність у тексті формальної зв'язності. І навпаки, текст, що є формально зв'язним, не завжди становить семантичну єдність, тобто не завжди є цілісним. Звідси, зв'язність розглядається як структурна величина, а цілісність як смислове наповнення [2; 4].

Таким чином, текст виявляє себе в різних категоріях, серед яких найбільш значущими є когезія і когерентність, які реалізуються в єдиній системі мовних форм.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
2. Новиков А.И. Семантика текста и её формализация / А.И. Новиков. – М.: Наука, 1983. – 215 с.
3. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е.А. Селиванова. – К.: Брама, 2004. – 336 с.
4. Сорокин Ю.А. Текст, цельность, связность, эмотивность / Ю.А. Сорокин // Аспекты общей и частной лингвистической теории текста. – М.: Наука, 1982. – С. 61–75.
5. De Beaugrande R. Factors in a Theory of Poetic Translating / R. De Beaugrande. – Assen: Van Gorcum, 1978. – 212 p.

УДК 811.161.2

ЧЕРНОБРОВ Ю.А., аспірантка

Науковий керівник – **КАЗИМИРОВА І.А.**, канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ІСТОРІЯ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Предметом нашого зацікавлення є ономасіологічний аспект дослідження цієї проблематики, тобто вивчення термінологічних номінацій понять. При цьому звертаємося й до семасіологічного аспекту, з'ясовуємо семантичний розвиток аналізованих термінопонять.

Монографічний опис членів речення в українському мовознавстві вперше здійснив І.І. Огієнко у праці “Складня української мови. Головні й пояснювальні члени речення” (1938). Терміни на позначення головних членів речення *підмет* і *присудок* остаточно утвердились в лексикографічних джерелах та мовознавчих дослідженнях з початку ХХ ст. Основною тенденцією у випрацюванні видових термінів-назв головних членів відзначимо калькування й запозичення латинських термінів. Протягом ХІХ – початку ХХ ст. в українському мовознавстві на позначення головного члена речення підмета використовували лексичні одиниці – *подлежащее, подлежащее, головныкъ, подметъ, подметь, діяльник, підмет*. Для позначення присудка функціонували назви *сказуемое, дієсловний оповідачъ, присудокъ, высказанье, присудок, сказуеме, вислів, вислов, присудок*. З розвитком вчення про односкладне / двоскладне речення набув поширення термін *головний член односкладного речення*, не диференційований на підмет і присудок, звідси назва – *недиференційований головний член*.

Дефініції другої половини ХІХ–20-х рр. ХХ ст. фіксують визначення другорядних членів речення, які висвітлюють лише значеннєві характеристики або лише формальні. Утворені у цей час терміни-назви відображають значення члена речення, його частиномовну належність. Лексикографічні джерела 20-х рр. ХХ ст. частково презентують сучасні терміни.

Із 30-х років ХХ ст. в українських мовознавчих працях вплив частиномовної домінанти у термінах залишається, дефініції враховують формальні і семантичні характеристики. На позначення *додатка* і *означення* представлено терміноодиниці, які крім частиномовної характеристики відображають семантичну функцію членів речення – *об'єкт, атрибут*. До кінця першої половини ХХ ст. закріплено терміни на позначення другорядних членів речення *додаток, означення, обставина* та їхніх видів. У визначеннях *додатка* і *означення* бачимо спроби конкретизувати семантику, що виявилось у закріпленні значення предметності (*об'єктності*) / ознаки (*атрибутивності*).

УДК 811.11-112

ЗІНЬСЬКА А.П., аспірант

Науковий керівник – **КАЛИТЮК Л.П.**, канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

anettezizi@gmail.com

РЕКВЕСТИВИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Реквестив як мовленнєвий акт (далі МА) традиційно розглядається серед формул мовленнєвого етикету і правил ввічливості. Значення МА прохання в англійській мові, як і в українській, є неоднорідним. Іллокутивне наповнення МА прохання залежить від контексту. Потрібно зазначити, що крім характерної підвищеної інтонації, характерної для МА прохання, основне значення цього типу висловлювання в англійській мові співвідноситься з дієсловами *to beg, to ask, to pray, to plead*, а також *to request*.

Прохання може бути вираженням у формі питального речення, яке починається з *will / would, can, could, may*, або закінчувати питальне речення з *will you/won't you?*, а також з наступними зворотами: *Would you be so kind as... Do you mind if I...* та ін.. Паралельно з експліцитними формами реквестивних МА існують непрямі вирази, які, як правило, пов'язані контекстуально.

Ядром функціонально-прагматичного поля реквестивів є МА прохання, при виконання якого мовець спонукає адресата виконувати дію, направлену на задоволення потреб мовця. Рішення про те, чи виконувати дану дію приймає адресат. Таким чином, прохання - це такий директивний мовленнєвий акт, в якому пріоритетну позицію займає адресат, який контролює виконання дії, бенефактивну для мовця. Для звернення з проханням мовець повинен мати вагомі підстави, які будуть мотивувати його МА, а якому він може отримати відмову зі сторони адресата. В англійській мові вживається близько сорока лексико-синтаксичних форм вираження МА прохання, які відрізняються своїми структурними, семантичними та прагматичними характеристиками. Імператив є нормативною формою в звичайних, немаркованих проханнях і часто при цьому супроводжується словом *please*, звертанням, або модальним дієсловом (зазвичай *will* в постпозиції). Ці засоби слугують зниженню категоричності імперативної форми.

Таким чином МА прохання як спонукання до дії не завжди реалізує перлокутивний ефект. Виконання чи невиконання дії залежить з одного боку від особистих установок адресата і аргументативної функції МА прохання з іншого, що побічно підтверджує положення про те, що висловлювання-прохання в класифікації МА є директивними мовленнєвими актами, однак займають перехідну зону між наказами, розпорядженнями і порадами, рекомендаціями.

Отже, реквестив як мовленнєвий акт традиційно розглядається серед формул мовленнєвого етикету і правил ввічливості. Мовець, висловлюючи прохання, не може забувати, що в кожній ситуації потрібно вибирати найвдаліший вираз і враховувати статус свого співрозмовника, до якого він звертається з проханням. Ядром функціонально-прагматичного поля реквестивів є МА прохання, при виконання якого мовець спонукає адресата виконувати дію, направлену на задоволення потреб мовця. Прохання, як МА виконує риторичну функцію в рамках певної мовленнєвої стратегії, яка зазвичай направлена для досягнення конкретної мети: виконання адресатом певної бажаної дії.

УДК 811.111'42

ДЕМЧЕНКО Н.С., здобувачка

Білоцерківський національний аграрний університет

nataliiademchenko@yahoo.com

МЕТАФОРА В ОБРАЗНОМУ СКЛАДНИКУ КОНЦЕПТУ FRIENDSHIP/ ДРУЖБА В ПАРЕМІОЛОГІЧНОМУ ФОНДІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Як відомо, образна інформація в структурі будь-якого концепту представлена у вигляді концептуальних метафор. Проте сам механізм їх творення є досить специфічним для кожної

мови, що зумовлено менталітетом нації-носія мови, міфологічними уявленнями та культурними традиціями. Образ, що лежить в основі метафоричного найменування є неповторним, оскільки характеризується набором специфічних саме йому асоціацій, що представляють для носія певної мови широкий діапазон для інтерпретації змісту тексту.

Актуальні дослідження мотивована її відповідністю пріоритетним тенденціям розвитку лінгвістики, зростаючим науковим інтересом до проблеми вивчення концептів. Мета статті полягає в установленні обраного вкладника концепту FRIENDSHIP/ДРУЖБА в пареміологічному фонду англійської мови. Об'єктом дослідження є концепт FRIENDSHIP/ДРУЖБА, вербально об'єктивований в пареміологічному фонді англійської мови. Предметом дослідження є структура концепту FRIENDSHIP/ДРУЖБА, зокрема його образна складова. Щоб показати специфіку функціонування метафори в структурі обраного складника концепту FRIENDSHIP/ДРУЖБА в пареміологічному фонді було відібрано 137 прикладів.

Під час дослідження було зафіксовано, що дружба в англійській картині світу описується за допомогою різних семантичних переносів. Антропоморфна метафора, яка свідчить не тільки про те, що людина сприймає світ через себе, а й наділяє її тими рисами, які має сама: *True friendship comes when silence between two people is comfortable*. Vegetативна метафора – дружба порівнюється з деревом, насінням, фруктом, квіткою, рослиною: *Our friendship is like a flower that seed is planted deep and real blooms with sunshine and shower and will never wither if gives great care*. Предметна метафора, яка представлена підгрупами гроші, ліки і артефакт: *Friendship is like money, easier made than kept; The greatest healing therapy is friendship and love; Friendship is a cozy shelter from life's rainy days*. Гастрономічна метафора – асоціація дружби з їжею представляється розвитком сприйняття дружби як продукту, який завоюється і дає енергію. Модель “дружба – продукт” підтверджує необхідність дружби в житті людини: *Our friendship is like a cup of tea...a special blend of you and me; Friends are the bacon bits in the salad bowl of life; Old friendships are like meats served up repeatedly, cold, comfortless, and distasteful. The stomach turns against them*; Просторова метафора – дружба порівнюється з подорожжю, що підкреслює такі смислові компоненти концепту “дружба”, як континуальність: *Friendship is a long journey through the hills and valleys of life*. В англійській мовній картині світу дружба також представлена метафорою стихій: вода, вогонь, повітря і земля: *Friendship that flows from the heart cannot be frozen by adversity, as the water that flows from the spring cannot congeal in winter; Friendship is like the sea, you can see the beginning but you can't see the end*.

У результаті аналізу було виявлено, що у структурі концепту FRIENDSHIP/ДРУЖБА найбільш частотними являються вегетативна, гастрономічна, предметна та антропоморфна метафори. Найменш актуальна для дружби просторова метафора. Метафорична реалізація образного складника концепту свідчить про стійкий інтерес британської мовної свідомості до міжособистісних стосунків.

УДК 81`25`373.7=111=161.2

БЕРЕГОВЕНКО Н.С., здобувачка

Білоцерківський національний аграрний університет

ПІДХОДИ ДО ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Передача на англійську мову фразеологічних одиниць – дуже важке завдання. «В силу свого семантичного багатства, образності, лаконічності та яскравості фразеологія грає в мові дуже важливу роль» [1; 19]. Вона надає промові виразність і оригінальність. Особливо широко використовуються фразеологізми в усному мовленні, в художній і політичній літературі.

Фразеологія (грец. *phrasis* - "вираження", *logos* - "навчання") - розділ мовознавства, що вивчає стійкі поєднання в мові. Фразеологією називається також сукупність стійких поєднань в мові в цілому, у мові того чи іншого письменника, в мові окремого художнього твору і т.д.

Як самостійна лінгвістична дисципліна фразеологія виникла порівняно недавно. Предмет і завдання, обсяг і методи вивчення її ще недостатньо чітко визначені. Менше за інші розроблені питання про основні особливості фразеологізмів у порівнянні з вільними словосполученнями, про класифікацію фразеологічних одиниць та співвідношення їх з частинами мови і т. д. мовознавців не склалося єдиної думки про те, що таке фразеологізм, немає єдності поглядів на склад цих одиниць у мові. Одні дослідники (Л.П. Сміт, В.П. Жуков, В.М. Телія, Н.М. Шанський тощо) включають до складу фразеології її стійкі поєднання, інші (Н.М. Амосова, А.М. Бабкін, А.І. Смирницький та ін) - тільки певні групи. Деякі лінгвісти (у тому числі й академік В.В. Виноградов) не включають в розряд фразеологізмів прислів'я, приказки та крилаті слова, вважаючи, що вони за своєю семантикою та синтаксичною структурою відрізняються від фразеологічних одиниць. В.В. Виноградов стверджував: «Прислів'я та приказки мають структуру пропозиції і не є семантичними еквівалентами слів». До завдань фразеології як лінгвістичної дисципліни входить всебічне вивчення фразеологічного фонду тої чи іншої мови. Важливими аспектами дослідження цієї науки є: стійкість фразеологічних одиниць, системність фразеології і семантична структура фразеологічних одиниць, їх походження та основні функції. Особливо складною галуззю фразеології є переклад фразеологічних одиниць, що вимагає чималого досвіду у сфері дослідження цієї дисципліни. При перекладі фразеологізму треба передати його сенс і відобразити його образність, знайшовши аналогічний вираз в англійській мові і не загубивши при цьому стилістичну функцію фразеологізму. При відсутності в англійській мові ідентичного образу перекладач змушений вдаватися до пошуку «приблизної відповідності» [4, с. 83].

Фразеологічні еквіваленти можуть бути повними і частковими. Повними фразеологічними еквівалентами є ті готові англійські еквіваленти, які збігаються з українськими за значенням, лексичним складом, образністю, стилістичним забарвленням і граматичною структурою, наприклад: працюючий як бджола - *busy as a bee*.

Переклад на основі часткових фразеологічних еквівалентів означає, що в пропонованому англійською мовою еквіваленті можливі деякі розбіжності з українським. Іншими словами, для перекладача «при перекладі фразеологічної одиниці важливо, перш за все, передати суть і образ фразеологізму, а не його мовну структуру» [2, с. 28].

Часткові фразеологічні еквіваленти можна розбити на три групи.

До першої групи належать фразеологізми, що збігаються за значенням, стилістичним забарвленням і близькістю за образністю, але розходяться за лексичним складом: купити kota в мішку - *to buy pig in a poke*, перша ластівка - *the first portent (sign)*. Деякі з цих зворотів перекладаються за допомогою антонімічного перекладу, тобто негативне значення передається перекладачем з допомогою стверджувальної конструкції або, навпаки, позитивне значення передається за допомогою негативної конструкції: курчат по осені рахують - *don't count your chickens before they are hatched*.

До другої групи належать фразеологізми, що збігаються за значенням, образності, лексичним складом та стилістичним забарвленням, але відрізняються за такими формальними ознаками, як число і порядок слів.

До третьої групи відносяться фразеологізми, які співпадають за всіма ознаками, за винятком образності.

Іноді відмінною ознакою фразеологізмів виступає частота вживання в мові того чи іншого ідіоматичних виразів, при порушенні якої вживана фразеологія може надавати мові мовця незвичайний або навіть старомодний характер. Фразеологізм може іноді відрізнятися від змінного словосполучення лише артиклем, який є в даному випадку формальною диференціюючою ознакою [3, с. 15]. Гарне рецептивне знання фразеології необхідне для того, щоб розрізнити прагматичний аспект оказіонального фразеологізму, а також для того, щоб вміти відновити фразеологізми, що піддалися «авторській трансформації» [3, с. 74–78], і вдало передати при перекладі суть. До числа авторських перетворень, в результаті яких підкреслюється асоціативне значення фразеологізмів (майже не сприймається інакше), належать, зокрема, наступні стилістичні прийоми:

1. Введення в фразеологічний зворот нових компонентів, семантично співвіднесених з прямим значенням, тобто із значенням вихідного змінного словосполучення. Наприклад, фразеологізм *to put the cart before the horse* - робити все навпаки (дослівно - впрягати коня позаду воза), піддався перетворенням наступного роду: "Let's not put the cart too far ahead the horse" (ES Gardner).

2. Оновлення лексико-граматичного складу фразеологізму в результаті заміни окремих його компонентів іншими словами. Відбувається своєрідна деформація фразеологічного обороту, текст якого легко відновлюється.

3. Розщеплення фразеологізму і використання його компонента (компонентів) у складі змінного словосполучення. Окремий компонент (компоненти) у цьому випадку є носієм асоціативного значення всієї фразеологічної одиниці, на якому будується весь сенс висловлювання. Повна форма фразеологізму як би проходить другим планом, але без відновлення її розуміння неможливо.

4. Фразеологізм може бути перекладено не повністю, а зі збереженням лише частини компонентів: "He complained to Fleur that the book dealt with nothing but birds in the bush." (J. Galsworthy). Тут використана частина прислів'я: "A bird in the hand is worth two in the bush." (Краще синиця в руках, ніж журавель у небі). *A bird in the bush* в даному прикладі означає порожні обіцянки.

Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з англійської на українську мову перекладач повинен вміти скористатися різними «видами перекладу» [4, с. 80]:

1. Еквівалент, тобто наявний в українській мові адекватний фразеологічний зворот, що співпадає з англійським за змістом, і за образною основою.

2. Аналог, тобто такий український стійкий зворот, який за значенням адекватний англійському, але образно повністю або частково відрізняється від нього.

3. Описовий переклад - передача сенсу англійського звороту вільним словосполученням. Він застосовується тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти та аналоги.

4. Антонімічний переклад - передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки.

5. Калькування - застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виділити образну основу фразеологізму, або коли англійський зворот не може бути переведений за допомогою інших видів перекладу.

6. Комбінований переклад. У тих випадках, коли український аналог не повністю передає значення англійського фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця і часу, дається калькований переклад, а потім йде описовий переклад та український аналог для порівняння.

Припускаючи повне або часткове калькування в окремих випадках, перекладач виключає будь-яку можливість використання буквалізму, тобто невиправданих дослівних перекладів, що спотворюють сенс англійських фразеологізмів або не відповідають нормам сучасної української мови.

При розгляді особливостей перекладу фразеологічних одиниць за основу була взята точка зору О.В. Куніна, за якою виділяються наступні способи перекладу фразеологізмів: повний еквівалент; частковий еквівалент; частковий лексичний еквівалент; частковий граматичний еквівалент; обертональний переклад; описовий переклад; дослівний переклад (калька).

Саме фразеологія є носієм інформації невідомої нам культури. Переклад фразеологізмів – заняття дуже важке. Не кожному вдається творчо передати суть поняття, яке знаходиться в образі фразеологізму. Фразеологічні одиниці широко використовуються в літературі всіх стилів. І грамотний перекладач не повинен допускати неточностей у перекладі того чи іншого фразеологізму. Без знання фразеології неможливо оцінити яскравість і виразність мови, зрозуміти жарт, гру слів, а іноді сенс всього висловлювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жуков В.П. Семантика фразеологических оборотов / В.П. Жуков. – М., 1990. – С. 19.
2. Прокол'єв С.М. Механізми створення фразеологічної образності / С.М. Прокол'єв. – М., 1996. – С. 28.
3. Чиченова Л.А. Англійська фразеологія в мові та мовленні / Л.А. Чиченова. – М., 1986. – С. 15; 77–78.

4. Виноградов В.С. Введення в перекладоведення / В.С. Виноградов. – М., 2001. – С. 80–85.
5. Сміт Л.І. Фразеологія англійської мови / Л.І. Сміт. – М., 1959. – С. 56.
6. Англо-український фразеологічний словник / Уклад. К.Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2005. – С. 85–89.

УДК 81'255.4:63

ГЕТЬМАН Т.Є., здобувачка

Науковий керівник – **НІКОНОВА В.Г.**, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

tanya.gettman@gmail.com

СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ АГРАРНОЇ ТЕМАТИКИ

Останніми роками в умовах науково-технічної революції у зв'язку з підвищенням ролі науково-технічного перекладу відбувається осмислення багатьох його проблем, в тому числі стилістики науково-технічних текстів. Актуальність дослідження наукового тексту аграрного профілю обумовлене новими задачами, що виникають в умовах сучасної науково-технічної революції перед прикладним і науковим мовознавством. В наукових текстах аграрного профілю досить поширена «інтернаціональна лексика, що включає слова, які мають як наслідок взаємовпливів або випадкових збігів, зовнішньо схожу форму і деякі однакові значення у різних мовах. Відбір лексики в стилі наукової прози підкоряється одному із основних завдань: адекватно донести до читача описуване явище в розмаїтті ознак, що характеризують це явище. Для науково-технічних матеріалів англійської мови, а саме текстів аграрної тематики, характерним є перевага простих речень, які, складають в середньому більше половини загального числа речень в тексті. В той же час число складних речень порівняно невелике. Необхідно відзначити, що при всій своїй стилістичній віддаленості від живої розмовної мови, багатой різноманітними виразними засобами, науково-технічний текст все ж таки включає багату кількість більш менш нейтральних за забарвленням фразеологічних поєднань технічного характеру.

Завдання науково-технічної літератури - ясно і точно довести певну інформацію до читачів. Це досягається логічно обґрунтованим викладом фактичного матеріалу, без вживання емоційно забарвлених слів, виразів і граматичних конструкцій. Особливостями науково-технічного стилю є його інформативність (змістовність), логічність (чітка послідовність, чіткий зв'язок між основною ідеєю і деталями), точність і об'єктивність, а також ясність і зрозумілість. Окремі тексти, що належать до даного стилю, можуть володіти вказаними рисами більшою чи меншою мірою. Проте є переконання, що науковий текст - це не тільки окремий стиль, з добре описаним набором властивостей (об'єктивність, точність ясність та ін.), але в першу чергу особливим чином організований виклад, головну роль в якому грає його автор - суб'єкт знання і пізнання.

Отже, науковий стиль текстів аграрного профілю призначений для повідомлення точних відомостей з конкретної галузі сільського господарства і для закріплення процесу пізнання.

ЗМІСТ

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Кузьменко О.А. Режим і техніка згодовування концентрованих кормів нутріям.....	3
Чернюк С.В. Якість та продуктивна дія кукурудзяного силосу з мікробним консервантом за відгодівлі молодняку великої рогатої худоби	3
Недашківська Н.В. Продуктивні якості качок-бройлерів за використання поліфункціонального сорбенту Екосорбу-С в комбікормі.....	4
Сиваченко Є.В. Вплив різних доз підкислювача на продуктивні і забійні показники курчат-бройлерів	5
Старостенко І.С. Інтенсивність розвитку телиць різного походження.....	6
Буштрук М.В. Відтворювальна здатність бугаїв-плідників залежно від сезону року	6
Титаренко І.В. Вплив генетичних факторів на характер проходження отелень у корів молочних порід.....	7
Бабенко О.І. Форми успадкування племінної цінності за масовою часткою жиру та білка в молоці корів.....	8
Ткаченко С.В., Ткаченко М.В. Вплив лактаційної кривої на молочну продуктивність корів української чорно-рябої молочної породи	8
Клопенко Н.І. Вплив вбирного схрещування на показники господарського використання корів і причини їх вибуття зі стада.....	9
Федорук Н.М., Бомко В.С. Яєчна продуктивність страусів за різного рівня протеїну та лізину у комбікормах	10
Машкін Ю.О. Вплив різних концентрацій селену на ріст і розвиток вермикультури	10
Гордієнко В.М. Низькопротеїнові комбікорми в годівлі перспективних ліній курей	11
Бількевич В.В. Вплив кормової добавки нупро на забійні та м'ясні якості курчат-бройлерів	12
Косіор Л.Т. Молочна продуктивність корів-первісток голштинської породи за умов безприв'язного боксового утримання.....	13
Пірова Л.В. Показники молоковиведення у кіз зааненської породи	13
Король-Безпала Л.П. Корекція технології личинки <i>chironomus</i>	14
Борщ О.О. Біоенергетична оцінка корів різної вгодованості	15
Ластовська І.О. Параметри мікроклімату в реконструйованих приміщеннях для утримання великої рогатої худоби.....	16
Гришко В. А. Вплив різних доз «лактоцелу» на енергію росту та деякі гематологічні показники крові поросят-сисунів.....	17
Малина В.В. Результати визначення оптимальної дози препарату «Мобес» для молодняку кролів	18
Балацький Ю.О. Лясота В.П. Протибактеріальна дія препарату «Геоцид»	18
Хоменко А.Д. Біотехнологія <i>spirulina platensis</i> та використання її біомаси у перепелівництві	19
Цехмістренко О.С. Активність ферментів аоз в організмі перепелів за дії препарату Сел-Плекс та за умов кадмієвої інтоксикації.....	20
Роль Н.В. Стан пероксидного окиснення ліпідів в органах кролів новозеландської породи у віковій динаміці	21
Федорченко М.М. Вплив вітамінно-мінеральної добавки на активність ензимів антиоксидантного захисту плазми крові та печінки кролів новозеландської породи	22
Гребельник О.П. Формування якісних показників ферментованих молочних напоїв.....	23
Калініна Г.П. Якість мороженого м'яса	23
Шулько О.П. Вплив різних рівнів сірки в раціоні на продуктивність молодняку кролів	24
Ніколенко І.В. Карунський О.Й. Вплив ферментного препарату «Лізоцим ГЗХ» на ріст і розвиток молодняку свиней.....	25

СУЧАСНІ АГРОБІОТЕХНОЛОГІЇ, ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ

Лозінський М.В. Успадкування і рекомбіногенез маси зерна з головного колосу в гібридів пшениці озимої (<i>triticum aestivum L.</i>), отриманих за гібридизації батьківських форм різних екотипів	26
---	----

Кривенко А.І. Аналіз фітосанітарного стану посівів і формування врожайності пшениці озимої залежно від строків сівби в умовах Центрального Лісостепу України.....	26
Панченко Т.В., Ткачук В.М. Елементи структури врожайності сучасних сортів пшениці озимої та їх кореляційний зв'язок	27
Marchenko A. Root and basal rots of genus <i>rosa L.</i> Ornamental shrubs	28
Moskalets T., Moskalets V. Ecological, molecular-genetic markers and technological indicators of winter triticale.....	29
Moskalets T. Management the vital state plant by the criteria of mechanisms adaptability.....	29
Лозінська Т.П., Євтушенко С.М. Продукційний процес у сортів пшениці твердої ярої в умовах ННДЦ БНАУ	30
Мацкевич В.В., Філіпова Л.М. Гіпергідратація <i>in vitro</i> регенерантів та її чинники.....	31
Гамалій І.П. Державний облік водокористування і ведення державного водного кадастру басейну р. Рось.....	32
Недашківська Т.М. Удосконалення визначення збитків, спричинених обмеженнями прав власників і землекористувачів	33
Кулініч Р.О. Вирощування <i>camelina sativa</i> в Криму	33
Сабадин В.Я. Аналіз колекції ячменю ярого для селекції на імунітет в умовах Центрального Лісостепу України	34
Глеваський В.І. Вплив сортових особливостей на формування якості цукрових буряків.....	35
Городецький О.С., Коваленко Р.В., Городецька О.О. Формування врожаю зарубіжними гібридами цукрових буряків в умовах ФГ «Расавське» Кагарлицького району Київської області	36
Покотило І.А., Ображій С.В. Ріст, розвиток рослин, тривалість міжфазних та вегетаційного періодів коріандру залежно від впливу сорту, ширини міжрядь та норм висіву	37
Яковенко А.Н. Видовой состав проволочников (coleoptera: elateridae) в агроценозах пшеницы озимой в зависимости от систем обработки почвы.....	38
Кубрак С.М. Основні проблеми вирощування часнику озимого	39
Бузиний М.В. Урожайність різних за біологічними ознаками сортів пшениці озимої (<i>t. Aestivum L.</i>) в залежності від рівня мінерального живлення і погодних умов року	39
Роговський С.В., Демяненко О. Підсумки інвентаризації насаджень парку в с. Круківщина Києво-Святошенського району Київської області	40

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Бровко Н.І. Реформування системи охорони здоров'я України в процесі децентралізації.....	42
Пахомова А.О. Ознаки зовнішньоекономічних договорів суб'єктів агробізнесу	43
Ковальчук І.В. Міжнародний досвід влаштування дітей позбавлених батьківського піклування	43
Єфремова І.І. Процесуальна форма захисту особистих немайнових прав фізичної особи	45
Мельник О.Г. Реформування місцевого самоврядування в Україні за європейськими принципами – необхідність для сучасного українського суспільства	46
Мохонько О.О. Особливості застосування примусового заходу виховного характеру у вигляді поміщення неповнолітнього до приймальника-розподільника для дітей	47
Щериця С.І. Зворотна дія кримінального процесуального закону у кримінальному судочинстві	50
Малишко І.В. Подолання дитячої безпритульності в Україні та світі	50
Терещук М.М. Критерії визначення юридичної відповідальності в публічному праві.....	52
Росавіцький О.О. Територіальна громада, як основа державності в Україні	53
Самойлович А.А. Адміністративно-правове регулювання діяльності спеціалістів у галузі рослинництва	54
Мельник Л.М., Харьковщенко Ю.Є. Державотворчість в контексті релігійної реформи Костянтина Великого	55
Біляєв М.О. Ідеї української самостійності та державності в творчості І. Франка.....	56
Макарчук В.В. Теоретико-правовий дискурс щодо правового статусу реєстрового козацтва	57

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
В УМОВАХ ОСВІТНІХ РЕФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Борщовецька В.Д. Засоби формування та контроль рівня сформованості лексичної компетентності майбутніх перекладачів	59
Шмирова О.В. Формування іншомовної професійної компетентності засобами інноваційних технологій	59
Погоріла С.Г. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-педагогічній підготовці магістрів з економіки і підприємництва у ВНЗ	60
Рудакова Т.М. Особливості інтеграції кейсів до курсу викладання української мови як іноземної в аграрних вишах.....	61
Волошкова Н.В. Формування соціокультурної компетенції у студентів юридичних спеціальностей під час викладання англійської мови.....	62
Будугай О.Д. Специфіка роботи викладача з філологічно обдарованими студентами ВНЗ	63
Марчук В.В. Ціннісні орієнтації – важливий компонент внутрішньої структури особистості	63
Резнік В.Г. Формування лексичної компетентності студентів у процесі навчання німецької мови як другої іноземної: психолінгвістичний аспект	64
Ігнатенко В.Д. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання майбутніх перекладачів.....	65
Зелінська В.А. Проблема навчання іноземної мови за професійним спрямуванням студентів різних рівнів підготовки	66
Тимощук Г.В. Шляхи спонукання до говоріння на початкових етапах навчання китайської мови	67
Баран Н.А. Формування риторичної особистості – основна мета викладання курсу риторики	68
Ярмола О.В., Велика К.І. Філософські та наукові аспекти програми досліджень в галузі комп’ютерної лінгвістики	69
Карпенко С.Д. Інтерпретація української міфології у народній казці.....	70
Стрілецька С.В. Когезія і когерентність як важливі ознаки системи мовних форм.....	72
Чернобров Ю.А. Історія термінів на позначення членів речення в українській мові	73
Зінінська А.П. Реквезитиви в англійській мові	74
Демченко Н.С. Метафора в образному складнику концепту friendship/ дружба в пареміологічному фонді англійської мови.....	74
Береговенко Н.С. Підходи до перекладу фразеологічних одиниць англійської мови на українську.....	75
Гетьман Т.Є. Стилістичний аспект перекладу текстів аграрної тематики.....	78